

Haitallisten kokemusten kietoutuminen perheen arkeen

Integroiva kirjallisuuskatsaus lastensuojelun avohuollon keinoista tunnistaa ja ehkäistä ACE-kokemuksia

Maiju Elomaa, Y2401459

Pro gradu -tutkielma

Sosiaalityö

Lapin yliopisto

2025

Lapin yliopisto

Tiedekunta: Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Haitallisten kokemusten kietoutuminen perheen arkeen: Integroiva kirjallisuuskatsaus lastensuojelun avohuollon keinoista tunnistaa ja ehkäistä ACE-kokemuksia

Tekijä: Maiju Elomaa

Koulutusohjelma/oppiaine: Sosiaalityö

Työn laji: Pro gradu -tutkielma

Sivumäärä: 94

Vuosi: 2025

Tiivistelmä:

Tutkielma tarkasteli haitallisia lapsuudenkokemuksia (*ACE, Adverse Childhood Experiences*) lastensuojelun avohuollon kontekstissa. ACE-kokemuksiin kuuluvat esimerkiksi väkivalta, laiminlyönti, perheväkivallalle altistuminen, vanhempien mielenterveysongelmat ja päihteiden käyttö, vanhemman vankila-aika sekä vanhempien ero. Kokemukset ovat luonteeltaan kumulatiivisia ja kietoutuvat toisiinsa, jolloin ne muodostavat merkittävän riskitekijän lapsen hyvinvoinnille. ACE-kokemusten yhteen kietoutuneisuus liittyy usein perheiden kompleksisiin tilanteisiin, mikä haastaa lastensuojelun sosiaalityötä.

Kotimaisessa tutkimuksessa ei ole tarkasteltu keinoja vastata yhteen kietoutuneisiin ACE-kokemuksiin lastensuojelun avohuollon kontekstissa. Tämän tutkielman tavoitteena oli tuottaa kootusti tietoa käytännöistä, joiden avulla ACE-kokemuksia voidaan tunnistaa ja ehkäistä kokonaisvaltaisesti. Tutkimuskysymyksinä oli: *Miten lastensuojelun avohuollossa voidaan tunnistaa ja ehkäistä lasten ACE-kokemuksia? Miten ekologinen systeemitopia jäsentää ACE-kokemusten tunnistamista ja ehkäisyä kokonaisvaltaisesti?*

Teoreettisena viitekehyksenä hyödynnettiin Bronfenbrennerin ekologista systeemitopiaa, jonka avulla ACE-kokemuksia oli mahdollista tarkastella sekä perheen tasolla että laajemmin yhteiskunnassa. Tutkielma toteutettiin integroivana kirjallisuuskatsauksena. Tutkielman aineisto koostui 14 vertaisarvioidusta artikkelista, joten aineisto oli määrällisesti rajallinen, mutta sisällöllisesti kattava. Aineisto analysoitiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin mukaisesti. Sisällönanalyysissä analyysimatriisina toimi Bronfenbrennerin ekologisen systeemitorian mukainen jäsenitys lapsen kehitykseen vaikuttavien ekosysteemien tasoista: mikro-, meso-, ekso-, makro- ja kronosysteemi.

Tutkimustulokset osoittavat, että ACE-kokemusten kasautuminen, ylisukupolvisuus ja kumulatiivisuus tekevät niiden tunnistamisesta ja ehkäisystä monimutkaista. Kokonaisvaltainen tunnistaminen ja ehkäisy vaativat systeemitasojen välistä vuorovaikutusta, jossa mikään taso ei toimi irrallaan muista. Tulokset korostavat lastensuojelun sosiaalityöntekijän keskeistä roolia systeemien rajapinnoilla toimijana, joka työskentelee moniulotteisessa vuorovaikutuksessa sekä yksilöihin että rakenteisiin vaikuttaen.

Avainsanat: ACE-kokemukset, haitalliset lapsuudenkokemukset, lastensuojelu, avohuolto

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	1
2 ACE-kokemukset ilmiönä sosiaalityössä	6
2.1 Haitalliset lapsuudenkokemukset ja niiden yleisyys.....	6
2.2 Kasautuvat ACE-kokemukset ja moninaiset seuraukset.....	9
2.3 Haitalliset kokemukset lastensuojelun avohuollossa	16
3 Systeemitieteellinen ajattelu ACE-kokemusten tarkastelussa ja lastensuojelussa	23
3.1 Bronfenbrennerin ekologinen systeemitiede	23
3.2 Lapsen kehitykseen vaikuttavat ekologiset järjestelmät	28
3.3 Lastensuojelun sosiaalityö ja ekologinen näkökulma	34
4 Tutkimusasetelma ja tutkielman toteutus	39
4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset.....	39
4.2 Integroiva kirjallisuuskatsaus ja aineiston kuvaus	40
4.3 Teoriaohjaava sisällönanalyysi	46
4.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	47
5 ACE-kokemusten tunnistaminen lastensuojelun avohuollossa	50
5.1 Kokonaisvaltainen mikrotason tarkastelu kumulatiivisten haittojen tunnistamisessa	50
5.2 Monialainen ja rakenteellinen konteksti tunnistamisen ja tulkinnan taustalla.....	55
6. ACE-kokemusten ehkäisy lastensuojelun avohuollossa	61
6.1 Perheen ja sosiaalityön välinen vuorovaikutus ACE-kokemusten ehkäisyssä	61
6.2 Suojaverkkona yhteisö ja ammattilaisten verkosto	66
6.3 Rakenteelliset reunaehdot lastensuojelun ehkäisevässä työssä.....	69
7 Ajan ulottuvuus ja systeemitasojen yhteen kietoutuneisuus	78
8 Johtopäätökset ja pohdinta	82
LÄHTEET	89

1 Johdanto

Lähes kaikki kohtaavat lapsuudessaan haitallisia kokemuksia – osa enemmän ja osa vähemmän. Osa haitallisista kokemuksista, kuten koulukiusaaminen, tapahtuu perheen ulkopuolella. Osa haitallisista kokemuksista on perheen sisäisiä. Perheen sisäiset haitalliset kokemukset ovat keskiössä lastensuojelun sosiaalityössä silloin, kun kasvuympäristö ja kodin olosuhteet haittaavat lapsen suotuisaa kasvua ja kehitystä. Perheen sisäisiä haitallisia lapsuudenkokemuksia on jäsennetty ja tutkittu luokituksella ACE-kokemuksista (*Adverse Childhood Experiences*). ACE-kokemuksiin lukeutuvat väkivalta (fyysinen, henkinen ja seksuaalinen), laiminlyönti (fyysinen ja psyykkinen) ja kasvuympäristössä ilmenevät haitalliset tekijät, joita ovat perheväkivalta, mielenterveyden ongelmat, päihteiden käyttö, vanhempien ero ja vanhemman vankila-aika (Felitti ym. 1998).

Tutkielmassa keskitytään tarkastelemaan Felittin ynnä muiden (1998) luokitukseen kuuluvia ACE-kokemuksia lastensuojelun avohuollon kontekstissa. Tarkasteltaessa haitallisia lapsuudenkokemuksia huomioitavaa on, että kaikki lapsuudessa koetut hankalat kokemukset eivät sisälly kyseiseen luokitukseen (Sarvela & Pelkonen 2020, 101). Tutkielmassa haitallisten kokemusten käsittely on rajattu Felittin ja kumppaneiden (1998) jäsentämiin ACE-kokemuksiin, koska ne ovat kansainvälisesti eniten tutkittuja, perheen sisäisinä tapahtumina luonteeltaan lasta erityisesti haavoittavia, ja siten lastensuojelun kontekstissa merkittäviä. ACE-kokemukset ovat lastensuojelun sosiaalityössä arkipäivää, koska lastensuojelun asiakkaille on kasautunut yleisväestöä enemmän ACE-kokemuksia (McGavock & Spratt 2014, 671; Kuen Yee Tan 2022, 7; Spratt 2009, 447). ACE-kokemusten kasautuminen lastensuojelun asiakkaille selittyy sillä, että kokemukset ovat riskitekijöitä lapsen kasvuympäristössä ja muodostavat usein lastensuojelutarpeen ytimen. Tutkielma keskittyy lastensuojelun avohuoltoon, koska avohuollon asiakkaat ovat erityisessä asemassa suhteessa ACE-kokemuksiin. Kun perheessä on ACE-kokemuksia, avohuollon asiakkaana olevat lapset elävät kodeissa, joiden seinien sisällä haitalliset kokemukset kietoutuvat osaksi arkea.

Kokemusteni mukaan lastensuojelun sosiaalityöntekijä voi kamppailla perheeseen kasautuneiden ACE-kokemusten kohdalla sitä, mihin ja miten ongelmiin tulisi tarttua. Kokemustani vahvistaa McGavockin ja Sprattin (2014, 671) havainto siitä, että lastensuojelussa sosiaalityöntekijöiden ensisijainen ja välitön huomio kiinnittyy usein akuutteihin kriisitilanteisiin, jolloin liian vähäiselle huomiolle jäävät ne lapset, joilla on samanaikaisia ACE-kokemusten yhdistelmiä ilman akuuttia kriisiä tai näkyvää oireilua.

Sosiaalityöntekijän voi olla haastavaa arvioida tilannekohtaisesti ACE-kokemusten vaka-
vuutta ja niiden seurauksia, mikä luo haasteita asiakkaiden tarpeiden priorisoinnin suh-
teen.

ACE-kokemuksiin lukeutuvista haitallisista kokemuksista on tehty tutkimuksia, joissa keskitytään tarkastelemaan ehkäisyä yksittäinen haitallinen kokemus edellä. Esimerkiksi Flinck ynnä muut (2010) ovat tarkastelleet perheväkivallan ehkäisemistä, ja Raitasalo ynnä muut (2021) ovat tutkineet vanhempien päihteiden käytön ehkäisemistä. Lastensuojelun käytännön työtä koskevassa tutkimuksessa tulisi kuitenkin myös kiinnittää huo-
miota keinoihin, joilla voidaan ehkäistä yhteen kietoutuneita ja kasautuneita ACE-koke-
muksia silloin, kun yksittäisten ongelmien poistaminen perhesysteemistä ei riitä muok-
kaamaan perheen olosuhteita lapselle turvalliseksi. Tutkielman tavoitteena on tuottaa ko-
timaisen lastensuojelun käytäntöön kootusti tietoa keinoista, joilla voidaan vastata ACE-
kokemuksiin kompleksisena ilmiönä. Tutkielma on toteutettu integroivana kirjallisuus-
katsauksena ja tutkimuskysymykset ovat: *Miten lastensuojelun avohuollossa voidaan tunnistaa ja ehkäistä lasten ACE-kokemuksia? Miten ekologinen systeemiteoria jäsentää ACE-kokemusten tunnistamista ja ehkäisyä kokonaisvaltaisesti?*

ACE-kokemuksia on tarkasteltu kansainvälisesti 1990-luvun lopulta alkaen, kun Felitti ja kumppanit (1998) käynnistivät Yhdysvalloissa ilmiön tarkastelun. ACE-kokemuksiin liittyy kuitenkin kotimaisessa tutkimuksessa merkittävä tutkimusaukko. Laajasalon ynnä muiden (2025, 219) mukaan ilmiötä on tutkittu käsitteellisenä kokonaisuutena vähän. Sen sijaan kotimaisessa tutkimuksessa haitallisia kokemuksia on käsitelty esimerkiksi trau-
man ja kielteisten kokemusten käsitteiden kautta. Suomessa ACE-kokemuksia käsitte-
län tutkimuksen tarve on tunnistettu, mutta se on lastensuojelun kontekstissa vasta aluil-
laan. Ilmiön tutkimiseksi on käynnistetty ACElife-tutkimushanke, jota osana Laajasalo ynnä muut (2025) ovat kartoittaneet suomalaiseseen rekisteriaineistoon pohjautuen ACE-
kokemusten yleisyyttä suomalaislapsilla sekä tehneet havaintoja ACE-kokemusten yh-
teydestä mielenterveyteen, väkivaltarikollisuuteen ja koulutuspolkuihin. Myös seuraa-
vissa hankkeen ulkopuolisissa kotimaisissa tutkimuksissa on havaittu ilmiön merkittä-
vyys: Koponen ja kumppanit (2023) tutkivat ACE-kokemuksia neurokehitysongelmien
näkökulmasta, ja Ryttilä-Manninen (2018) nuorten psyykkisen oireilun näkökulmasta.

ACE-kokemusten tutkiminen ja vaikuttavien ehkäisykeinojen etsiminen on merkittävää,
koska Madigan ja kumppanit (2023, 463) ja Panagou ja kumppanit (2022, 2) ovat luon-
nehtineet ACE-kokemusten muodostavan yhden merkittävimmistä uhkista yksilön

hyvinvoinnille ja siten maailmanlaajuisen kiireellisen sosiaalisen ongelman. Sarvela ja Pelkonen (2020, 97) toteavat ACE-kokemusten olevan myös Suomessa suurin uhka terveydelle ja kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Yhteiskuntatieteet ja sosiaalityön tieteenala ovat keskiössä tarkasteltaessa ACE-kokemuksiin liittyviä kysymyksiä kokonaisvaltaisesti sekä kehitettäessä lähestymistapoja, joilla voidaan ymmärtää ja puuttua ACE-kokemusten kaltaisiin sosiaalisiin ongelmiin (Spratt 2011, 354).

Tutkielmassa ei syvennyttä kuvaamaan keinoja yksittäisten ACE-kokemusten kuten vanhemman päihteiden käytön ehkäisemiseksi vaan keskitytään tarkastelemaan keinoja ACE-kokemuksiin tarttumiseen kokonaisvaltaisesti. Lastensuojelun sosiaalityössä kompleksisia ja yhteen kietoutuneita ACE-kokemuksia ei voida ehkäistä tehokkaasti, mikäli niihin tartutaan pala kerrallaan – huomaamatta ongelmien olevan vuorovaikutuksessa toisiinsa. Sosiaalityöntekijät tarvitsevat tietoa vaikuttavista avohuollon keinoista ehkäistä ACE-kokemuksia, jotta he osaavat priorisoida päivittäisessä työssään myös ne perheet, joiden tilanne ei ole *vielä* akuutissa kriisissä ACE-kokemusten vuoksi.

Lastensuojelun keskeisenä tavoitteena on tunnistaa riskiryhmään kuuluvat lapset ja perheet, tarjota heille ennaltaehkäiseviä palveluita sekä tarvittaessa puuttua perheen elämään kriisitilanteissa. ACE-kokemukset ovat lastensuojelun arvioinnin ja prosessin kannalta keskeisiä. Kiinnittämällä huomiota ACE-kokemuksiin voidaan tunnistaa, mitä lapselle on tapahtunut, havaita ongelmien juurisyitä, minimoida ACE-kokemuksille altistumista ja haittavaikutuksia sekä tarkastella kokonaisvaltaisesti lasten elinympäristöä ja elämäkokemuksia (Westerlund-Cook 2023, 85). Tutkielmassa keskitytään tarkastelemaan avohuollon keinoja vastata ACE-kokemuksiin, koska lastensuojelulain (13.4.2007/417) 4 §:n 3 momentin mukaan avohuollon tukitoimet ovat lastensuojelussa aina ensisijaisia, ellei lapsen edun toteutuminen vaadi sijaishuoltoa. Vaikuttavilla avohuollon interventioilla voidaan välttää lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle.

ACE-kokemuksiin tarttuminen lastensuojelussa on välttämätöntä lapsen hyvinvoinnin takaamiseksi, koska erityisesti useiden päällekkäisten ACE-kokemusten haitalliset seuraukset lyhyellä ja pitkällä aikavälillä ovat lukuisten kansainvälisten tutkimusten valossa merkittäviä. ACE-kokemuksilla on tutkitusti vakavia ja kauaskantoisia fyysisiä, psyykkisiä, sosiaalisia ja taloudellisia seurauksia. (mm. Felitti ym. 1998, 249–254; Spratt 2009, 441–445; Davidson ym. 2010, 377–384; Gardner ym. 2019, 525–526.) Useiden ACE-kokemusten päällekkäisyys ja kasautuminen on ilmiölle tyypillistä sekä erityisen haitallista. Myös ACE-kokemusten haittavaikutukset ovat kumulatiivisia, koska ACE-

kokemukset ovat usein seurannaisia toisistaan. (Westerlund-Cook 2023, 84.) ACE-kokemusten tunnistaminen, ehkäiseminen ja niihin vaikuttaminen on paitsi moraalisesti välttämätöntä, myös seurausten taloudellisten kustannusten vuoksi merkittävää (Davidson ym. 2010, 377).

Vaikka tutkielmassa käsitellään ACE-kokemuksia perhekontekstissa, nähdään taustatekijöiden ja vaikuttamismahdollisuuksien ulottuvan myös perhesysteemin ulkopuolelle. Lastensuojelun sosiaalityössä tarvitaan asiantuntijuutta, jonka avulla voidaan ymmärtää laajemmin yksilöitä koskettavia ilmiöitä. Tämän vuoksi tutkielman teoreettisena viitekehystenä toimii Urie Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria (Bronfenbrenner 1979; Bronfenbrenner 1986). Bronfenbrennerin teoria tarjoaa konkreettisen jäsenyyksen lapsen kehitykseen vaikuttavista tasoista, joiden kautta voidaan tarkastella yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan tekijöiden vuorovaikutusta toisiinsa. Kyseinen teoria mahdollistaa ACE-kokemusten kietoutuneisuuden ja kompleksisuuden monitasoisen tarkastelun lastensuojelun avohuollon työssä.

Tutkielma on toteutettu integroivana kirjallisuuskatsauksena, jonka aineistona on 14 kansainvälistä vertaisarvioitua artikkelia, jotka käsittelevät kokonaisvaltaisesti ACE-kokemuksiin vastaamista lastensuojelun viitekehyksestä käsin. Vaikka ACE-tutkimusta on hyödynnetty laajasti terveyden ja hyvinvoinnin kontekstissa, sitä on sovellettu verrattain vähän lastensuojeluun, minkä vuoksi myös tämän tutkielman aineiston määrä on rajallinen. Rajallisuudesta huolimatta aineisto koostuu huolellisesti valituista artikkeleista, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiin useista näkökulmista: osassa artikkeleista ilmiötä tarkastellaan yhteiskunnallisista ja rakenteellisista lähtökohdista, kun taas toisissa tuodaan esiin työntekijöiden ja asiakkaiden kokemuksia ACE-kokemuksiin vaikuttamisesta. Aineisto kattaa keskeiset näkökulmat aiheeseen ja on siten riittävä tutkimuskysymyksiin vastaamiseksi.

Tutkielman aineisto on analysoitu teoriaohjaavan sisällönanalyysin mukaisesti, ja analyysimatriisina toimii Bronfenbrennerin (1979) ekologisen systeemiteorian mukainen jäsenyys lapsen kehitykseen vaikuttavien ekosysteemien tasoista: mikro-, meso-, ekso-, makro- ja kronosysteemi. Tulokset viittaavat siihen, että ACE-kokemusten tunnistaminen ja ehkäiseminen ovat monitasoisia haasteita, joissa yksittäinen toimija harvoin riittää – ratkaisut ulottuvat laajempiin käytäntöihin ja rakenteisiin. Tutkielma tarjoaa näkökulmia siihen, miten ACE-kokemuksia voidaan tunnistaa ja ehkäistä monitasoisesti lastensuojelun avohuollossa. Lisäksi tutkielma osoittaa, että yksilö- ja perhekohtaisen tuen ohella

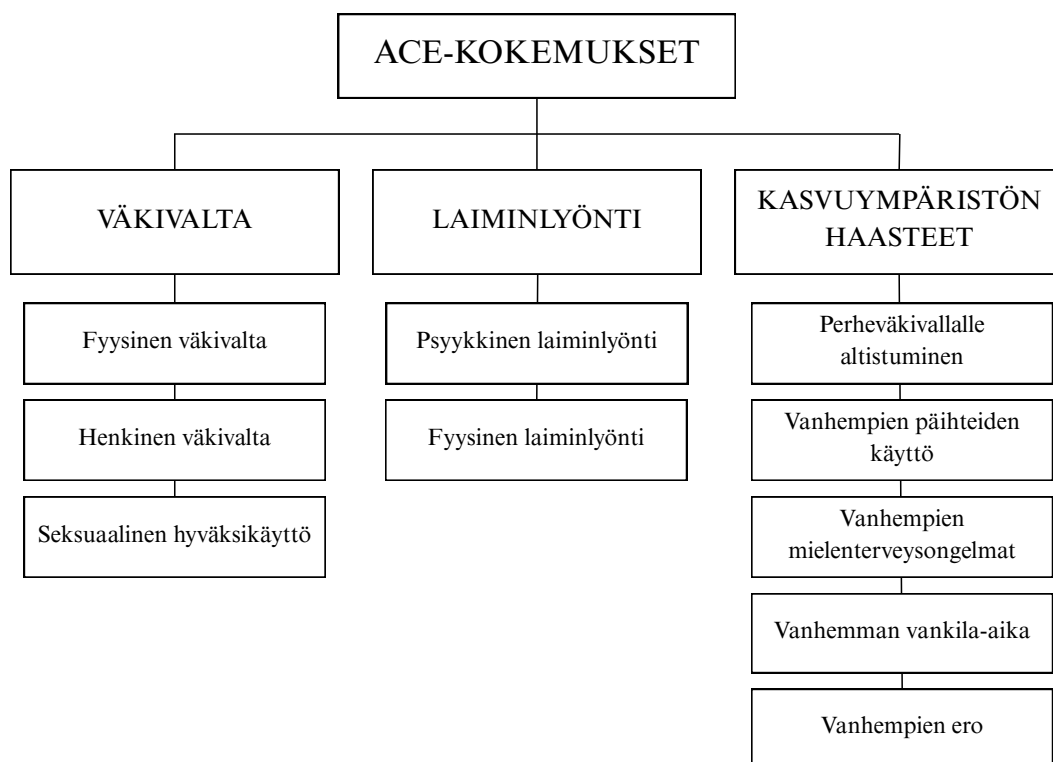
tarvitaan myös rakenteellista sosiaalityötä, jotta ACE-kokemusten tunnistaminen ja ehkäisy voidaan toteuttaa kokonaisvaltaisesti.

Tutkielma rakentuu siten, että jokaisessa luvussa syvennyttään vaiheittain tarkasteltavan ilmiön kannalta keskeisiin teemoihin ja näkökulmiin. Luvussa 2 esitellään ACE-tutkimuksen taustoja ja ilmiön luonnetta sekä avataan lapsuuden aikaisten ACE-kokemusten vaikutuksia sosiaalityön näkökulmasta. Seuraavaksi luvussa 3 kuvataan systeemiteoreettista ajattelua sekä Bronfenbrennerin ekologista systeemiteoriaa suhteessa lastensuojelun sosiaalityöhön ja tutkittavaan ilmiöön. Luvussa 4 esitellään läpinäkyvyyden varmistamiseksi tutkielman metodologia, toteuttamisen vaiheet sekä arvioidaan tutkielman eettisyyttä ja luotettavuutta. Tutkielman tulospäättö on jaettu kolmeen päälukuun: luvussa 5 tarkastellaan ACE-kokemusten tunnistamista ja luvussa 6 tarkastellaan ehkäisyä. Luvussa 7 syvennetään tutkielman tulosten tarkastelua edelleen tuomalla mukaan ajallinen ulottuvuus ja systeemitasojen yhteen kietoutuneisuus sekä kootaan tulokset yhteen. Lopuksi luvussa 8 esitetään tutkielman johtopäätökset sekä pohditaan tulosten merkitystä lastensuojelun käytännön työn näkökulmasta. Lisäksi tarkastellaan tutkielman laajempaa yhteiskunnallista merkitystä sekä sen tarjoamia näkökulmia sosiaalityöhön.

2 ACE-kokemukset ilmiönä sosiaalityössä

2.1 Haitalliset lapsuudenkokemukset ja niiden yleisyys

ACE-kokemukset nousivat tutkimuksen kohteeksi 1990-luvun lopulla Yhdysvalloissa, Kaliforniassa, kun Vincent Felitti havaitsi mahdollisen yhteyden lapsuuden ajan haitallisten kokemusten ja sairastavuuden sekä terveystäytymisen välillä. Felittin ja Robert Andan tutkijaryhmä ryhtyi tutkimaan ilmiötä tarkemmin. Felitti ja kumppanit (1998) luokittelivat ACE-kokemuksiksi fyysisen väkivallan, henkisen väkivallan, seksuaalisen hyväksikäytön, fyysisen ja psyykkisen laiminlyönnin sekä kasvuympäristön haasteet. Perheväkivallalle altistuminen, vanhempien päihteiden käyttö ja mielenterveysongelmat, vanhemman vankila-aika ja vanhempien ero kuuluvat luokittelussa kasvuympäristön haasteisiin. Felittin ja kumppaneiden (1998) jäsenitys ACE-kokemuksista on koottu alla olevaan kuvioon (kuvio 1).

Kuvio 1. ACE-kokemukset (mukaiillen Felitti ym. 1998)

Felittin ja kumppaneiden (1998) luokittelemat ACE-kokemukset keskittyvät perheen sisäisiin kasvuympäristön tapahtumiin. Luokitusta on kritisoitu siitä, että se jättää ulkopuolelleen monia lapselle haitallisia kokemuksia, kuten onnettomuudet, vakavat sairaudet,

köyhyyden, koulukiusaamisen sekä perheen ulkopuolisissa yhteisöissä koetun väkivallan (Sarvela & Pelkonen 2020, 101; Hietamäki ym. 2023, 8–9; Westerlund-Cook 2023, 83–84). ACE-kokemusten käsitettä on arvosteltu myös sen kaoottisuuden vuoksi, sillä se yhdistää vakavat kokemukset suhteellisen tavallisiin perhetilanteisiin, kuten vanhempien eroon, minkä vuoksi saman ACE-pistemäärän taustalla voi olla hyvin erilaiset todellisuudet. Lisäksi pisteytys ei ota huomioon kokemusten vakavuutta, ajoitusta tai kestoja. (White ym. 2019.) ACE-tutkimusta on myös täydennetty tuomalla rinnalle käsite PCE-kokemuksista (*Positive Childhood Experiences*). PCE-tutkimuksessa on havaittu, että positiivisten kokemusten puute voi olla jopa haavoittavampaa kuin ACE-kokemusten kohtaaminen (Westerlund-Cook 2023, 86). Tutkielman rajauksen vuoksi PCE-kokemuksiin ei syvennytä, vaikkakin niiden vaikutus haitallisiin lapsuuden kokemuksiin onkin kiinnostava.

Kritiikistä huolimatta rajaan tutkielman näkökulman Felittin ja kumppaneiden (1998) jäsenyykseen, joka on kansainvälisesti eniten tutkittu ja johon aineistona käytetyt artikkelit siten pääosin pohjautuvat. ACE-kokemuksia tarkastellaan tutkielmassa käsitteellisenä kokonaisuutena, koska käsite on kansainvälisesti laajasti tutkittu ja vaikuttanut eri tieteenalojen tutkimukseen, politiikkaan ja käytäntöön, vaikka siihen liittyykin rajoituksia. Tarkastelun rajaaminen on tarpeen tutkielman hallittavuuden vuoksi: lapselle haitallisia kokemuksia on lukemattomia, eikä kaikkia ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista sisällyttää tarkasteluun. Tutkielma rajautuu siten perheen sisäisiin ACE-kokemuksiin, jotka synnyttävät lastensuojelun tarpeen. Rajauksen myötä voidaan keskittyä lastensuojelun näkökulmasta merkityksellisimpiin ACE-kokemuksiin, samalla kun tiedostetaan ilmiön yleisyys ja monimuotoisuus: todelliset lapsuuden kokemukset ylittävät yksinkertaistetut kategoriat, ja elämäntilanteet voivat olla kaoottisia, päällekkäisiä ja yksilöllisesti koettuja.

Kun ACE-kokemuksia tarkastellaan tutkielmassa lastensuojelun kontekstissa, niiden nähdään olevan luonteeltaan vakavampia eli lapselle merkittävää haittaa aiheuttavia. Kaikki Felittin ja kumppaneiden (1998) listaamat ACE-kokemukset eivät itsessään ole lastensuojelun asiakkuuteen johtavia, koska esimerkiksi vanhempien ero voi olla lapselle kuormittava kokemus, mutta ei sellaisenaan lastensuojelullinen asia. Huomioitavaa on myös se, että ACE-kokemukset ovat melko yleisiä eivätkä kosketa ainoastaan sosiaalityön asiakkaita – niitä voi olla meistä kenellä tahansa. ACE-kokemukset kertyvät yhteiskunnan heikoimmassa asemassa oleville, mutta ne ovat tavallisia myös hyvin toimeentulevalla keskiluokkaisella väestöllä (Sarvela & Pelkonen 2020, 104).

ACE-kokemusten yleisyydestä on tehty kansainvälisiä tutkimuksia. Felittin ja kumppaneiden (1998) yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa ACE-kyselylomake lähetettiin suuren terveysorganisaation asiakkuudessa olevalle 13 494:lle aikuiselle, ja kyselyyn vastasi 9 508 henkilöä. Tutkimukseen vastanneista yli puolet ilmoitti kokeneensa vähintään yhden haitallisen lapsuudenkokemuksen ja neljäsosa vastaajista raportoi kokemuksia kahdesta kategoriasta. ACE-kokemusten kasautumista osoittaa se, että tutkimuksessa jopa yksi kahdeksasta oli kokenut neljä tai useampia ACE-kokemuksia.

Saman suuntaisia tutkimustuloksia ACE-kokemusten yleisyydestä on saatu eri maiden väestöissä. Madigan ja kumppanit (2023) kartoittivat ACE-kokemusten kansainvälistä yleisyyttä vuonna 2022 tutkimuksella, jossa otanta oli 22:sta eri maasta ja käsitti yli puoli miljoonaa aikuista. Tutkimustulosten mukaan 39,9 %:lla ei ole yhtään ACE-kokemusta, 22,4 %:lla on yksi ACE-kokemus, 13,0 %:lla on kaksi ACE-kokemusta, 8,7 %:lla on kolme ACE-kokemusta ja 16,1 %:lla on neljä tai useampia ACE-kokemuksia. Tutkimusaineisto kattaa eri maanosia, mutta jakauma on epätasainen eikä yksittäisiä maita ole ilmoitettu. Suurin osa aineistosta (83,5%) on peräisin Pohjois-Amerikasta. Eurooppalaisten osuus aineistosta on 9,7% ja loput 6,8% jakautuvat Australiaan ja Uuteen-Seelantiin, Etelä-Amerikkaan, Afrikkaan ja Karibiaan. Näin ollen aineisto painottuu pääasiassa globaalin pohjoisen maihin, jolloin monia alueita, kuten Afrikkaa ja Etelä-Amerikkaa on mukana hyvin vähän. Vaikka aineisto on maantieteellisesti epätasaisesti jakautunut, se tarjoaa silti laajan kuvan ACE-kokemusten yleisyydestä.

Laajasalo ynnä muut (2025) julkaisivat hiljattain ensimmäisen kotimaisen tutkimuksen, jossa tarkastellaan ACE-kokemusten esiintyvyyttä Suomessa. Tutkimus perustuu eri viranomaisrekistereitä yhdistävään pitkäaikaisaineistoon, ja käsittelee suomalaisten 0–17-vuotiaiden lasten ja nuorten ACE-kokemusten esiintyvyyttä ja kasautumista. ACE-kokemuksilla tarkoitettiin tutkimuksessa lapseen kohdistunutta väkivaltaa, vanhemman päihde- tai mielenterveyshäiriötä, vanhemman vapausrangaistustuomiota, vanhemman kuolemaa, vanhempien eroa ja perheen taloudellisia haasteita. Suomessa yleisimmät yksittäiset ACE-kokemukset ovat taloudelliset haasteet (34%) ja vanhempien ero (23%). 17-vuotiaana yli puolet (54%) suomalaisista nuorista oli kohdannut vähintään yhden haitallisen kokemuksen, ja hieman yli neljäsosa (28%) oli kohdannut useamman haitallisen kokemuksen. ACE-kokemusten kumulatiivinen esiintyvyys yleistyi iän myötä. Viisivuotiaista vain hyvin harvalla (1%) oli vähintään neljä ACE-kokemusta. Kymmeneen ikävuoteen mennessä osuus oli kasvanut, jolloin 3% lapsista oli kohdannut vähintään neljä kokemusta, ja seitsemäntoista vuoden iässä osuus oli 6%. (Laajasalo ym. 2025, 220.)

Rekisteritutkimukseen on kuitenkin rajoitteita: esimerkiksi kaikki vanhempien mielenterveys- tai päihdeongelmat eivät näy viranomaisrekistereissä, jos niitä ei ole tunnistettu tai kirjattu. Näin ollen ACE-kokemusten todellinen määrä voi olla todellisuudessa suurempi, mitä rekisteritiedot osoittavat.

Tutkielman aihe on ajankohtainen ja relevantti, koska kotimainen tutkimus ACE-kokemuksista lastensuojelun kontekstissa on vasta aluillaan. Vuonna 2023 Suomessa käynnistyi monitieteinen ACElife-tutkimushanke, jonka tavoitteena on tarkastella muun muassa ACE-kokemuksia suomalaisessa yleisväestössä, ACE-kokemusten pitkäaikaisia vaikutuksia sekä peruspalveluiden, lastensuojelun ja kolmannen sektorin palveluiden mahdollisuuksia suhteessa ACE-kokemusten ehkäisyyn (Kaskinen 2023). Suomessa ACE-kokemuksia käsittelevää tutkimusta on myös muilla tieteenaloilla vähän, mutta ilmiön merkitys on tunnistettu: esimerkiksi Koponen ynnä muut (2023) ovat osoittaneet rekisteritiedon perusteella ACE-kokemusten olevan yhteydessä neurokehityshäiriöihin nuorilla, ja Ryttilä-Manninen (2018) osoittaa kasautuneiden kuormittavien lapsuuden kokemusten olevan yhteydessä suomalaisten nuorten psyykkisiin häiriöihin ja itsetuhoisuuteen.

2.2 Kasautuvat ACE-kokemukset ja moninaiset seuraukset

ACE-kokemusten päällekkäinen ilmeneminen eli kasautuminen tiettyihin perheisiin, tekee kyseisissä perheissä elävien lasten asemasta entistä haavoittuvamman. Ammattilaisen tietoisuus siitä, että ACE-kokemukset esiintyvät usein samanaikaisesti, edistää haitallisten kokemusten tunnistamisen laajemmin (Dube ym. 2001, 1638). ACE-kokemuksia tarkasteltaessa on hyvä huomioida myös systeeminen näkökulma: ACE-kokemukset eivät ole ainoastaan yksittäisten perheiden tai yksilöiden tuottamia vaan myös yhteiskunnan tuottamia rakenteellisia ongelmia (Westerlund-Cook 2023, 86). Sen vuoksi vastaukset ACE-kokemusten torjumiseksi eivät löydy ainoastaan yksilökeskeisestä työskentelystä – eivätkä nopeasti tai yksinkertaisesti.

ACE-kokemukset kasautuvat usein perheisiin, ja niiden taustat ulottuvat rakenteelliseen eriarvoisuuteen. Tämän vuoksi ilmiötä tarkastellaan tutkielmassa kokonaisvaltaisesti. Yksittäisistä ACE-kokemuksista, kuten lapsiin kohdistuvasta väkivallasta, löytyy runsaasti sekä kotimaisia että kansainvälistä tutkimuskeskustelua. Mikäli perheessä on samanaikaisesti useita ACE-tekijöitä – esimerkiksi fyysistä laiminlyöntiä, vanhemman päihde- ja mielenterveysongelmia sekä väkivaltaa – väkivaltatyön näkökulma ei ole yksin

riittävää. Tiedetään myös, että useat erilliset ja päällekkäiset palvelut voivat kuormittaa perhettä ja tehdä informaation kulusta rikkonaista (Alin ym. 2024, 38–40). Systeeminen näkökulma suhteessa ACE-kokemuksiin on vaarassa jäädä sivuun, mikäli jokaista ACE-kokemusta tarkastellaan erillisenä, huomioimatta niiden kumulatiivista vaikutusta sekä kytkeytymistä toisiinsa ja rakenteisiin.

ACE-kokemukset voivat olla traumaattisia, mutta niiden kohtaaminen ei automaattisesti johda traumatisoitumiseen, vaan vaikutukset vaihtelevat yksilön selviytymiskyvyn, keinojen ja voimavarojen mukaan (Hipp 2023, 15). On huomioitava se mahdollisuus, että haitallisten kokemusten keskellä kasvanut lapsi ei ole välttämättä aikuisuudessa huonossa asemassa (Spratt 2009, 442). Isossa kuvassa ACE-kokemusten vaikutukset ovat kuitenkin kauaskantoisia niin yksilöille kuin yhteiskunnallekin. Lisäksi kokemusten ehkäiseminen, korjaaminen tai käsitteleminen on mahdotonta ilman, että tunnustamme ja tunnistamme niiden olemassaolon. (Westerlund-Cook 2023, 84.) Lastensuojelussa keskeistä on lapsen suotuisan kasvun ja kehityksen tukeminen, johon lukeutuvat myös ACE-kokemusten tunnistaminen, ehkäiseminen ja haittojen torjuminen. Sosiaalityön tutkijat ovat keskeisessä asemassa etsittäessä keinoja ACE-kokemusten ehkäisyyn (Davidson ym. 2010, 384).

Ensimmäiset ACE-tutkimukset (Felitti ym. 1998) juontavat juurensa lääketieteeseen ja osoittavat, että ACE-kokemukset ovat yhteydessä aikuisiän terveysriskikäyttäytymiseen ja merkittävimpiin kuolinsyihin Yhdysvalloissa. Felitti ja kumppanit (1998, 248–256) todensivat, että ACE-kokemukset nostavat aikuisiällä riskiä tupakointiin, sukupuolitauteihin, fyysiseen passiivisuuteen, liikalihavuuteen, maksa- ja sydänsairauksiin sekä syöpään. Neljä tai useampia ACE-kokemuksia kohdanneilla riskit alkoholismiin, huumausaineiden käyttöön, masennukseen ja itsemurhariskiin nousivat 4–12-kertaisiksi. Kasautuneet ACE-kokemukset lisäävät masennuksen lisäksi todennäköisyyttä myös muille mielenterveysongelmille (Panagou & MacBeth 2022, 1; Laajasalo ym. 2025, 223). Felittin ja kumppaneiden (1998) tutkimus toimii ACE-ilmion lähtökohtana, josta sosiaalityön näkökulmaa voidaan tarkastella.

Monet ACE-kokemuksiin liittyvät tekijät toimivat molempiin suuntiin: ne voivat olla sekä kokemusten seurauksia että aiheuttavia tekijöitä. Tämä voi vaikeuttaa sosiaalityöntekijän työtä ongelmien juurisyyn tunnistamisessa. ACE-kokemukset voivat esimerkiksi aiheuttaa työttömyyttä ja alhaista tulotasoa (Spratt 2009, 441–445), mutta Gardnerin ja kumppaneiden (2019, 525–526) mukaan alhainen tulotaso myös lisää ACE-kokemusten todennäköisyyttä. Dube ja kumppanit (2001) esittävät, että ACE-kokemuksille altistava

tekijä on myös alkoholin väärinkäyttö perheessä. Tutkimukseen osallistuneista 22 % oli kasvanut perheessä, jossa ainakin toinen vanhemmista oli alkoholisti. Vanhempien alkoholin väärinkäyttö kaksinkertaistaa riskin muiden ACE-kokemusten todennäköisyydelle, ja riski kasvaa edelleen, jos molemmat vanhemmat käyttävät alkoholia haitallisesti. Tällöin esimerkiksi lapsen todennäköisyys altistua äitiin kohdistuvalle väkivallalle on 13-kertainen. (Dube ym. 2001, 1628–1637.)

ACE-kokemukset seuraavat usein toinen toistaan, jolloin yksi haitallinen kokemus nostaa riskiä seuraavalle. Esimerkiksi vanhempien välinen perheväkivalta on riskitekijä lapsiin kohdistuvalle väkivallalle ja seksuaaliselle hyväksikäytölle. Perheväkivalta taas vaikuttaa heikentävästi vanhemmuuteen ja kiintymyssuhteen laatuun myös sen vanhemman osalta, joka on pahoinpitelyn uhri. (Holt ym. 2008, 800–801.) Heikko vanhemmuus ja heikko kiintymyssuhde taas ovat omiaan aiheuttamaan esimerkiksi laiminlyöntiä. Edellä mainituille kokemuksille altistunut nuori taas voi päätyä käyttämään helpommin päihteitä, koska Felittin ja kumppaneiden (1998, 253–255) mukaan haitallisia kokemuksia kokenut voi pyrkiä lääkitsemään itseään alkoholilla, mikä puolestaan lisää alttiutta fyysisille ja psyykkisille sairauksille. Näin ollen ACE-kokemusten väliset suhteet ovat kompleksisia ja vaativat lisätutkimusta.

Tutkimuksen mukaan ACE-kokemusten haitallisia seurauksia eivät aiheuta tietyt kokemukset tai niiden yhdistelmät, vaan kokemusten määrä ja kasautuminen (Spratt 2011, 346). Tätä ilmiötä kuvataan tutkimuskirjallisuudessa käsitteillä *kumulatiivinen haitta* ja *kumulatiivinen riski*. Jo Felittin ynnä muiden (1998) julkaisemassa tutkimuksessa havaittiin kasautuneiden kokemusten olevan erityisen haitallisia. Myös yhteiskuntatieteelliset tutkimukset osoittavat haitallisten kokemusten kasautumista ja kumulatiivista luonnetta (Smith & Mogro-Wilson 1997; Herrenkohl ym. 2008). ACE-kokemusten kumulatiivisella luonteella tarkoitetaan, että yksi haitallinen kokemus lisää muiden kokemusten todennäköisyyttä sekä heikentää yksilön kykyä selviytyä ja toipua kokemuksista (Larkin 2014, 3).

Kumulatiiviseen haittaan linkittyvät myös ACE-kokemusten moninaiset seuraukset. ACE-kokemuksiin yhdistetty riskikäyttäytyminen kuten päihteiden käyttö, riskialtis seksuaalinen toiminta tai liiallinen syöminen voivat olla ACE-kokemuksia kohdanneen yksilön ratkaisuyrityksiä kodin olosuhteisiin ja helpottaa hetkellisesti yksilön kokemaa stressiä tilanteessa, jossa yksilö ei saa riittävästi tukea muualta (Felitti ym. 1998, 253–255; Larkin ym. 2014, 3). Toistuvien ACE-kokemusten kohtaaminen aiheuttaa stressiä ja

häiritsee kehon sopeutumisjärjestelmän toimintaa, mikä voi altistaa uusille haitallisille kokemuksille johtaessaan kuormitukseen ja siten äärimmäisiin käyttäytymis- ja fysiologisiin reaktioihin. Lastensuojelun kontekstissa tämä voi näkyä esimerkiksi nuoren päihteiden käyttönä, väkivaltaisuuksena, karkuteillä olemisena ja rikosten tekemisenä tai rikoksen uhriksi joutumisena. (Larkin ym. 2014, 3–5.) Näin ollen kiinnittämällä huomiota kasautuneisiin ACE-kokemuksiin ja niiden seurauksiin voidaan löytää keinoja tunnistaa ja ehkäistä monimutkaisia sosiaalisia ongelmia.

Pitkäaikaisten seurausten lisäksi ACE-kokemukset aiheuttavat myös välittömiä lapsuudessa esiintyviä haittoja, kuten turvattomuutta ja toksista stressiä (Westerlund-Cook 2023, 84). Lapsuudessa koettu toksinen stressi voi vaikuttaa heikentävästi terveyteen, muuttaa lasten käyttäytymisvalintoja sekä muokata aivojen kasvua (Gardner ym. 2019, 526). ACE-kokemusten seurauksena syntynyt toksinen stressi on tavallista ja jokapäiväistä sosiaalityön arkea (Sarvela & Pelkonen 2020, 105). ACE-kokemukset vähentävät lapsen kokemusta saamastaan sosiaalisesta tuesta, lisäävät lapselle itseään koskevia kielteisiä uskomuksia ja vaikuttavat heikentävästi lapsen tunnesäätelyyn (Panagou & MacBeth 2022, 1). Ne voivat myös aiheuttaa fyysisiä haittoja, kuten ylipainoa (Gardner ym. 2019, 525). Lisäksi ACE-kokemusten on todettu heikentävän nuoruusikäisten koettua elämänlaatua ja olevan yhteydessä nuorten masennukseen, ahdistukseen ja alentuneeseen kokemukseen sosiaalisesta tuesta (Beal ym. 2019, 317).

ACE-kokemukset aiheuttavat myös sosiaalisia haittoja ja voivat olla yhteydessä yksilön sosiaaliseen asemaan ja epäsosiaaliseen käytökseen. Useat haitalliset kokemukset nostavat aikuisiällä todennäköisyyttä rikollisuuteen, riskikäyttäytymiseen kuten päihteiden käyttöön, alhaiseen tulotasoon, huonoihin asuinolosuhteisiin, syrjäytymiseen sekä työttömyyteen. Nämä kokemusten seuraukset aiheuttavat korkeita sosiaalisia kustannuksia. (Spratt 2009, 441–445.) ACE-kokemusten haitoista aiheutuvat vaikutukset talouteen syntyvät myös osaksi siitä, että yhteiskunnan ulkopuolelle jäävien yksilöiden taloudellinen tuottavuus menetetään (Spratt 2009, 441–445; Davidson ym. 2010, 377).

Yhteiskunnan ulkopuolelle jäämisen riskiä lisää se, että huolimatta perheen sosioekonomisesta asemasta, lapsuudessa koetuilla vastoinikäymisillä on merkittäviä vaikutuksia koulumenestykseen ja pitkäaikaiseen työelämään sitoutumiseen. Lapsuudessa koettu pitkäkestoinen stressi voi vaikuttaa neurologiseen kehitykseen ja siten yksilölle voi kehittyä sopeuttamattomia käyttäytymismalleja, kuten sosiaalista eristäytymistä, työttömyyttä ja passiivisuutta. Lapsuudessa koetut arjen tapahtumat ja arjen rakenteelliset tekijät

vaikuttavat terveyden lisäksi yksilön mahdollisuuksiin läpi elämän. (Davidson ym. 2010, 374–384.)

Sarvela ja Pelkonen (2020, 105) ovat jäsentäneet Felittin ym. tutkimuksen perusteella ACE-kokemusten seurauksia seuraavalla sivulla olevan kolmion (kuvio 2) muotoon, jota luetaan alhaalta ylöspäin. Kuvio 2 osoittaa, että ACE-kokemukset aiheuttavat sosiaalisia, emotionaalisia ja kognitiivisia ongelmia. Pitkällä aikavälillä ACE-kokemuksille altistuminen aiheuttaa sairauksia, työkyvyttömyyttä ja sosiaalisia ongelmia. Felittin ynnä muiden (1998) tutkimuksessa havaittiin lisäksi, että ACE-kokemusten määrä vaikuttaa alen-
tavasti myös yksilön elinikään. Tätä selittävät korkeampi sairastavuus, terveystieteiden käyttäytyminen ja sosiaaliset ongelmat.

Kuvio 2. ACE-kokemusten seuraukset (Soveltaen Sarvela & Pelkonen 2020, 105; mukaillen Felitti ym. 1998)

Ajattelen, että kolmiossa kuvatut sosiaaliset, emotionaaliset ja kognitiiviset ongelmat sekä riskikäyttäytyminen tulevat usein näkyväksi sosiaalityössä jo lapsiasiakkaiden kohdalla. Välittömät lapsuudessa esiintyvät haitat heikentävät lapsen hyvinvointia eri osa-alueilla. Lapsiperheiden parissa tehtävän sosiaalityön tehtävänä on tukea vanhempia kasvatus tehtävässään ja varmistaa, että lapsen kasvu ympäristö tukee kasvua ja kehitystä (Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301, 11 §; Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 1 §, 4 §). Välittömien haittojen kuten toksisen stressin tunnistaminen ja sen äärelle pysähtyminen voi auttaa ammattilaisia tunnistamaan ACE-kokemuksia mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Terveystieteiden tavoin myös sosiaalityössä ratkaisuyritykset jäävät puutteelliseksi, jos huomio kohdistuu ainoastaan yksilön ongelmiin ja riskikäyttäytymiseen, eikä niiden taustalla oleviin ACE-kokemuksiin. Tässä tutkielmassa keskitytään ehkäisevästä

näkökulmasta kolmion alimpaan osioon, sillä sosiaalisten ongelmien juurisyihin vaikuttamalla voidaan ennaltaehkäistä myös kolmion ylemmissä osissa esiintyviä ongelmia.

Vaikka ACE-tutkimus keskittyy alun perin terveyden riskitekijöihin, on ilmeistä, että haitalliset kokemukset heijastuvat myös sosiaalisiin ulottuvuuksiin: ne vaikuttavat yksilön sosiaaliseen toimintakykyyn, sosiaalisiin suhteisiin ja palveluiden tarpeeseen. Näin ollen ne ovat keskeisiä myös sosiaalityön kontekstissa. 2000-luvulla on syventynyt ymmärrys sosiaalisten tekijöiden ja sosiaalisten olosuhteiden yhteydestä fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen (Davidson ym. 2010, 370). Syventyneen ymmärryksen myötä ACE-tutkimuksia on ryhdytty käsittelemään myös sosiaalityön kontekstissa, koska sosiaalityön käytännöllä on merkittävä rooli terveystavoitteiden saavuttamisessa (Larkin ym. 2014, 1). Yksilöt, joilla on runsaasti ACE-kokemuksia, ovat ylläpidettyinä sosiaalipalveluiden käyttäjien keskuudessa (Frederick ym. 2021, 3018), mikä korostaa sosiaalityön merkitystä ehkäisyssä.

Sosiaalityön kontekstissa haitallisiin kokemuksiin keskittyvä tutkimus käsittelee usein ehkäisyä yksittäisen kokemuksen, kuten perheväkivallan (Flinck ym. 2010) tai vanhempien päihteiden käytön (Raitasalo ym. 2021) kautta. ACE-kokemusten ehkäisyssä on keskeistä huomioda, että sosiaalityössä yksittäisen ongelman hoitaminen on harvoin riittävä. Jo Felittin ja kumppaneiden (1998) tutkimustulokset osoittavat, että sosiaaliset ongelmat, terveysriskit ja riskikäyttäytyminen liittyvät usein toisiinsa. ACE-tutkimus rikastuttaa yhteiskuntatieteellistä tutkimusta lapsuuden vastoinkäymisistä ottamalla huomioon ACE-kokemusten keskinäisen suhteen, kasautumisen ja niiden vaikutuksen yleiseen terveyteen (Larkin ym. 2014, 2). Tässä tutkielmassa keskitytään perheen sisäisiin ACE-kokemuksiin kokonaisuutena eikä sen vuoksi raportoida yksittäisten kokemusten pitkän aikavälin seurauksia.

ACE-kokemusten luonteen ja seurausten kokonaisvaltaisuuden tuntemisen myötä voidaan nähdä, että sosiaalityön tavoitteet kytkeytyvät ACE-kokemusten ehkäisyyn. Sosiaalihuoltolain (30.12.2014/1301) 15 §:n mukaan sosiaalityön pyrkimyksenä on elämäntilanteen vaikeuksien lieventäminen sekä yksilöiden ja perheiden osallisuuden ja toimintaedellytysten vahvistaminen yhdessä yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen kanssa. Sosiaalipalveluja tulee järjestää monenlaisiin tuen tarpeisiin, kuten esimerkiksi väkivallan, kriisitilanteiden, mielenterveysongelmien ja päihteiden ongelmakäytön ehkäisyyn sekä lapsen kehityksen tukemiseksi (SHL, 11 §). Nämä ovat kaikki keskeisiä osa-alueita, joihin ACE-kokemukset usein liittyvät.

Kun tarkastellaan ACE-kokemusten kokonaisuutta edeltävien lain kohtien näkökulmasta, havaitaan ACE-kokemusten olevan merkittävä ilmiö myös yhteiskuntatieteissä ja sosiaalityössä, vaikka kansainvälinen tutkimus painottuukin usein terveystieteisiin ja fyysisen ja psyykkisen terveyden näkökulmaan. Tämä ohjaa sosiaalityöntekijää suunnittelemaan kokonaisvaltaista tukea, jossa huomioidaan ACE-kokemukset yksilön, perheen ja yhteisön tasolla. Yhdistämällä sosiaalityön lähestymistapa terveystieteiden tutkimukseen voidaan luoda kattavia ja kokonaisvaltaisia tukitoimia. Ilman sosiaalista näkökulmaa ACE-kokemusten käsittely voisi rajautua kokemusten fyysisten seurauksien hoitoon, jolloin alkuperäiset ongelmat saattaisivat jäädä piiloon. Larkin ja kumppanit (2014, 4) korostavatkin, että yhteiskuntatieteellistä tutkimusta ja sosiaalityön tietoa tarvitaan osaksi ACE-kokemuksiin liittyvien keskeisten kysymysten ratkaisemista.

Vaikka sosiaalityön näkökulma tarjoaa ACE-kokemusten tarkasteluun kokonaisvaltaisen lähestymistavan ja haitallisia kokemuksia on tutkittu 1990-luvulta lähtien, nykyiseen ACE-tutkimukseen liittyy edelleen puutteita. Tutkimus ACE-kokemuksista on sosiaalityössä keskittynyt tiettyjen vastoinkäymisten muotoihin kuten hyväksikäyttöön ja laiminlyöntiin (Spratt 2011a, 346; Davidson ym. 2010, 369). Tiettyjen vastoinkäymisten tutkimiseen painottuvat tutkimus voi antaa puutteellisia tuloksia ACE-kokemusten lähtökohdista ja haitallisten kokemusten kirjosta, prosesseista ja vaikutuksista. Laaja-alaista väestötason tutkimusta, jossa tarkastellaan koko ACE-kokemusten kirjoa pitkällä aikavälillä, ei ole. ACE-kokemukset ja niiden vaikutukset ovat niin laaja ja globaali kokonaisuus, että sen perusteelliseen tutkimiseen tarvittaisiin hyvin laaja-alaista ja monitieteistä tutkimusta. Tutkimuksen toteuttaminen olisi haastavaa ja kallista, vaikkakin hyödyt olisivat suuret muun muassa sosiaalipolitiikan, sosiaalityön käytännön, palveluiden suunnittelemisen ja ACE-kokemusten ja niiden seurausten ehkäisemisen näkökulmasta. (Davidson ym. 2010, 371–384.)

Spratt (2011, 354) korostaa, että yhteiskuntatieteiden alalla tarvitaan lisää tutkimustietoa siitä, mitkä ovat tehokkaita ratkaisuja ja palveluita, joiden avulla voidaan ehkäistä ACE-kokemuksia. ACE-kokemuksia tutkittaessa terveys- ja sosiaalitieteiden tutkimusalojen yhdistäminen on keskeistä, jotta voidaan saada kattavaa tietoa ACE-kokemusten kirjosta, prosesseista ja vaikutuksista (Spratt 2011, 350; Davidson ym. 2010, 369). Sosiaalityön kontekstissa erityisesti resilienssin ja suojaavien tekijöiden käsitteet ovat nousseet ACE-tutkimuksessa keskeiseen rooliin, kun pyritään löytämään ratkaisuja haitallisista kokemuksista selviytymiseen. Yhteiskuntatieteellistä tutkimusta voidaan hyödyntää kattavien toimintastrategioiden laatimiseksi, joissa huomioidaan muun muassa resilienssi,

selviytymiskyky, suojaavat tekijät, tehokas perheiden tukeminen ja kulttuurisesti relevantit vanhemmuuspalvelut. (Larkin 2014 ym. 5, 10.)

2.3 Haitalliset kokemukset lastensuojelun avohuollossa

Tarkasteltaessa ACE-kokemuksia lastensuojelun avohuollossa, on syytä ensin avata ACE-kokemusten tunnistamiseen ja ehkäisemiseen liittyviä keskeisiä periaatteita lastensuojelulain näkökulmasta. Lastensuojelulain (13.4.2007/417) 1 §:n mukaan *”Lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.”* Lastensuojelulain (13.4.2007/417) 4 §:n 1 momentti velvoittaa, että lastensuojelun toimien tulee edistää lapsen hyvinvointia ja suotuisaa kehitystä. Lapsen suotuisan kehityksen ja hyvinvoinnin edistäminen tarkoittaa kyseisen lakipykälän mukaan kasvatuksesta vastaavien henkilöiden tukemista, lasta ja perhettä koskevien ongelmien ehkäisemistä sekä riittävän varhaista puuttumista ongelmiin. Tutkielman kontekstissa ACE-kokemukset nähdään lapsen ja perheen ongelmina, joita lastensuojelulaki velvoittaa ennaltaehkäisemään ja puuttumaan ongelmiin riittävän varhaisessa vaiheessa.

Lastensuojelulain (13.4.2007/417) 4 §:n 2 momentti edellyttää lastensuojelun kiinnittävän huomiota siihen, että lastensuojelun ratkaisut ja toimenpiteet takaavat lapselle: *”1) tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet, 2) mahdollisuuden saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon, 3) taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen, 4) turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden, 5) itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen, 6) mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissa sekä 7) kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen”*. Lapsen ACE-kokemukset voivat vaarantaa useita – pahimmillaan jopa kaikki – lain edellyttämät lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen edellytykset. Tämän vuoksi pidän ACE-kokemusten tunnistamista ja ennaltaehkäisyä keskeisenä lastensuojelun tehtävänä.

Tarkasteltaessa ACE-kokemuksia lastensuojelun kontekstissa on tärkeää huomata, että sosiaalityön piirissä olevilla lapsilla ja nuorilla on enemmän haitallisia kokemuksia verrattuna muuhun väestöön (McGavock & Spratt 2014, 671). Verrattain korkea ACE-kokemusten määrä lastensuojelun asiakkaiden keskuudessa johtuu luonnollisesti siitä, että ACE-kokemukset synnyttävät tarvetta lastensuojelulle. Kun Suomessa on tutkittu

lastensuojelun tarpeen taustalla vaikuttavia tekijöitä, kaikki ACE-kokemuksiksi lukeutuvat kokemukset ovat tunnistettu asiakkuuden taustatekijöinä (Heino 2007, 58). Heino (2007, 58) mukaan Suomessa lastensuojelun asiakkuuden taustasyinä on myös muita haitallisia kokemuksia kuten esimerkiksi perheristiriidat, vanhempien vammaisuus tai fyysiset sairaudet sekä vanhempien osaamattomuus, jaksamattomuus tai riittämätön vanhemmuus. Tarkasteltaessa ACE-kokemuksia lastensuojelun kontekstissa, on tärkeää tunnistaa, että Felittin ja kumppaneiden (1998) jäsentämät haitalliset kokemukset ovat yksi osa lastensuojelun tarvetta. Koska tutkielmassa tarkastellaan ACE-kokemuksia, käsittelyssä rajataan pois ACE-kokemusten ulkopuolelle jäävät syyt lastensuojelun asiakkuudelle.

Tutkielmassa keskitytään löytämään keinoja vastata lasten ACE-kokemuksiin lastensuojelun avohuollossa, koska lastensuojelulain (13.4.2007/417) 4 §:n 3 momentin mukaan lastensuojelussa lasta ja perhettä tuetaan ensisijaisesti avohuollon tukitoimilla, ellei lapsen edun toteutuminen vaadi sijaishuoltoa. Näkemykseni mukaan lasten ACE-kokemuksiin tulee kiinnittää erityistä huomiota lastensuojelun avohuollossa, koska kokemukset ovat osa lastensuojelun avohuollon asiakkuudessa olevien lasten arkea. Lastensuojelun avohuollon asiakkaat ovat suuri ryhmä; Suomessa vuonna 2024 lastensuojelun avohuollon asiakkaana oli 3,4% väestön 0–17-vuotiaista lapsista eli yhteensä 34 900 lasta (THL 2025, 21). Vaikuttavien avohuollon interventioiden löytäminen palvelisi siis suurta joukkoa lapsia sekä heidän perheitään.

Ajattelen ACE-kokemusten tutkimisen, niiden vaikuttavan ehkäisemisen ja siten lapsen kasvuympäristön turvaamisen olevan lastensuojelun avohuollossa tärkeää myös lasten kodin ulkopuolisten sijoitusten vähentämiseksi. 1990-luvulta alkaen kodin ulkopuolisten sijoitusten määrä on ollut kasvussa, sisältäen joinakin vuosina myös vähäistä vuosittaista vaihtelua toiseen suuntaan (THL 2025, 3). Vaikuttavien avohuollon interventioiden löytäminen on siis merkittävää sekä inhimillisten että taloudellisten tekijöiden vuoksi. Vuonna 2024 Suomessa oli 17 100 kodin ulkopuolelle sijoitettua lasta (THL 2025, 3). ACE-kokemukset ovat yhteydessä myös haasteisiin sijaishuollossa; luvattomiin poissaoloihin ja sijoitusten epävakauteen eli vaihtuviin sijaishuoltopaikkoihin (Mishra ym. 2019, 258–260). Tämän vuoksi haitallisten kokemusten ehkäiseminen on keskeistä myös huostaanotettujen lasten hyvinvoinnin kannalta.

Lastensuojelun vaikuttavuus perustuu siihen, että lastensuojelun keinot lasten auttamiseksi ovat riittäviä (Jaakola 2022, 87). Aaltion ja Kannasojan (2024, 234–241) mukaan Suomessa on tehty vähän lastensuojelun sosiaalityötä koskevia vaikuttavuustutkimuksia.

Vähäistä tutkimuksen määrää selittää osaltaan se, että tutkimukset ovat aikaa vieviä ja metodologisesti haastavia toteuttaa. Suurin osa Suomessa tehdyistä tutkimuksista on si-
jaishuoltoa koskevia rekisteritutkimuksia eivätkä siten paikannu lastensuojelun avohuol-
toon. Lastensuojelun vaikuttavuustutkimukset olisivat kuitenkin tärkeitä ja erityisesti
avohuollon palvelujen vaikuttavuuden tutkimusta tarvittaisiin lisää.

Jo aiemmin mainittu ACElife-tutkimushanke tulee vastaamaan lähitulevaisuudessa tutki-
musaukkoon selvittämällä ACE-kokemusten kontekstissa muun muassa lastensuojelun
avohuollon tukitoimien vaikuttavuuteen liittyviä tekijöitä sekä tekijöitä, jotka johtavat
lapsen huostaanottoon (Kaskinen 2023). Osana hanketta julkaisuja tutkimustuloksia avo-
huollon tukitoimien vaikuttavuudesta ei ole toistaiseksi saatavilla, jonka vuoksi niihin ei
viitata tutkielmassa tarkemmin. Kotimainen tutkimus aiheesta on kuitenkin ensiarvoisen
tärkeää, koska muun muassa Madigan ja kumppanit (2023, 464) esittävät, että ACE-ko-
kemusten vähentämiseksi ja vaikutusten vakavuuden lieventämiseksi tarvitaan konkreet-
tisia jatkotoimia ja ennaltaehkäiseviä toimintastrategioita. ACE-kokemusten ehkäisemi-
seen lastensuojelussa on pyritty löytämään vaikuttavia menetelmiä kansainvälisissä tut-
kimuksissa, jotka toimivat tutkielman aineistona.

Pysähtyminen lastensuojelun asiakkaiden haitallisten kokemusten äärelle on keskeistä,
koska ACE-tutkimuksen yhteydessä on tehty havaintoja, joiden mukaan lastensuojelun
asiakkuuteen johtavat tekijät nostavat riskiä huonoihin elämäkokemuksiin myös myö-
hemmällä iällä (Spratt 2009, 447). Tämä riski liittyy asiakkuuden taustalla oleviin ACE-
kokemuksiin ja niiden kumulatiiviseen luonteeseen, jota esiteltiin tutkielmassa aiemmin.
Vaikka ACE-kokemukset ja niiden seuraukset ovat kumulatiivisia, jokainen haitallinen
kokemus ei johda automaattisesti seuraavien ongelmien vyöryyn. Spratt (2009, 447) ko-
rostaakin, että lapsi voi kasvaa perheessä, jossa on useita samanaikaisia ACE-kokemuksia
ilman, että lapsen tai perheen tilanne ajautuu akuuttiin kriisiin. Tästä huolimatta useille
ACE-kokemuksille altistuneen lapsen pitkän aikavälin tulokset ja ennusteet suhteessa ter-
veyteen ja sosioekonomisiin seikkoihin ovat heikkoja. Tämä korostaa sosiaalityön roolia
haitallisten kokemusten tunnistamisessa, arvioinnissa, seurannassa ja hallinnassa.

Havaintoni mukaan lastensuojelussa sosiaalityöntekijän huomio kiinnittyy usein siihen
lapseen, jonka oireilu on voimakkainta. Myös tietyt ACE-kokemukset, kuten epäily lap-
seen kohdistuneesta pahoinpitelystä, saavat sosiaalityöntekijän huomion kiinnitettyä no-
peasti. Samaan aikaan vähemmälle huomiolle voi jäädä lapsi, joka ei oireile, mutta jonka
perheessä esiintyy useita haitallisia kokemuksia: mielenterveysongelmia, päihteiden

käyttöä, henkistä väkivaltaa ja perustarpeiden laiminlyöntiä. Kumman lapsen avunsaantia sosiaalityöntekijä priorisoi? McGavockin ja Sprattin (2014, 671) mukaan lastensuojelussa priorisoidaan akuutit kriisitilanteet, jolloin ilman kriisiä tai oireilua esiintyvät ACE-kokemukset voivat jäädä vähemmälle huomiolle. Tiettyjen yksittäisten huolenaiheiden sijaan lastensuojelussa yhtä olennaista olisi tunnistaa ne perheet, joissa on useita päällekkäisiä huolenaiheita ja järjestää perheille tukea ennen tilanteen kriisiytymistä (Spratt 2009, 443–446; McGavock & Spratt 2014, 671). ACE-kokemusten tunnistaminen ja ennaltaehkäiseminen lastensuojelussa sisältää siis myös kysymyksen priorisoinnista.

Priorisoinnin haasteet liittyvät myös suoraan lastensuojelun arviointityöhön, jossa sosiaalityöntekijän on arvioitava koko perheen tilannetta kokonaisuutena, ja erottaa samalla akuutit huolenaiheet vähemmän akuuteista. Havaintojeni mukaan ACE-kokemuksia kohdatessa lastensuojelun sosiaalityöntekijän voi olla haastavaa hahmottaa, mihin huolenaiheisiin tulisi keskittyä, mitkä asiat ovat akuutteja ja mistä ongelmien vyyhdin purkaminen olisi hyvä aloittaa. Jaakola (2022, 87–90) korostaakin, että lastensuojelussa arviointityö ei ole aina yksinkertaista. Arviointi edellyttää sosiaalityöntekijältä muun muassa asiantuntijuutta, sekä tiedollista ja taidollista kykyä tunnistaa oikea-aikaisesti ja oikein lapsen tilanne. Tilanteiden kompleksisuus, tiedon pirstaleisuus ja epävarmuus tiedon luotettavuudesta haastavat arviointia ja päätöksentekoa. Silti huolellinen lapsen tilanteen arviointi on tärkeää ja kansainvälisen tutkimustiedon valossa tiedetään, että perusteellinen arviointityö on yhteydessä lastensuojelun vaikuttavuuteen.

Arviointityöhön vaikuttavat useat rakenteelliset tekijät. Lastensuojelun asiakkuuden määrittely ja asiakkuuden kriteerit ovat sidoksissa aikakauden ajattelutapoihin ja perustuvat historiallisiin, teoreettisiin, juridisiin, toiminnallisiin, hallinnollisiin, opillisiin ja koulutuksellisiin lähtökohtiin (Heino 2013, 96). Näitä taustatekijöitä vasten voidaan nähdä, että sosiaalityöntekijän suhtautuminen ACE-kokemuksiin ja niiden vakavuuden arviointiin muotoutuu useiden tekijöiden ohjaamina. Tämän vuoksi ACE-kokemusten nostaminen vahvemmin myös suomalaiseen sosiaalityön tutkimuskeskusteluun on tärkeää, jotta tietoisuus kasautuneiden ACE-kokemusten haitallisuudesta nousee entistä vahvemmin osaksi sosiaalityöntekijöiden asiantuntijuutta.

Lastensuojelussa sosiaalityöntekijällä on moraalinen ja lakisääteinen velvollisuus varmistaa lapsen etu, osallisuus sekä oikeus suojeluun ja turvallisuuteen. Lapsen osallisuus rakentuu muun muassa mahdollisuudesta olla osallisena itseään koskevan lastensuojelutyön toteuttamista ja asioiden käsittelyä. Osallisuus sisältää laajemmin myös

mahdollisuuden osallistua perheen, suvun ja muiden lapselle tärkeiden ympäristöjen elämään. Lastensuojelussa lapsen osallisuus ja lastensuojelun velvollisuus suojella lasta ovat jännitteisessä asemassa: lapsi tulee osallistaa omien asioidensa käsittelyyn, mutta lasta tulee suojella tiedolta, joka voi vahingoittaa hänen kehitystään. (Hotari ym. 2013, 149–158.)

ACE-kokemusten kontekstissa sosiaalityöntekijältä vaaditaan jatkuvaa harkintaa lapsen osallisuuden ja suojelun välillä. Sosiaalityöntekijä tekee päätöksiä, joissa palveluntarve kytkeytyy vakaviin ACE-kokemuksiin, kuten päihteiden käyttöön tai väkivaltaan. Lastensuojelulain (13.4.2007/417) 20 § edellyttää lapsen mielipiteiden ja toiveiden huomioimista kehitystason ja iän edellyttämällä tavalla sekä kuulemaan kaksitoista vuotta täyttänyttä lasta itseään koskevissa lastensuojeluasioissa hallintolain (6.6.2003/434) 34 §:n mukaisesti. Samalla lastensuojelulain (13.4.2007/417) 20 §:n mukaan lapselle ei kuitenkaan saa antaa kuulemisen tai mielipiteen selvittämisen yhteydessä lapsen kehitystä vaarantavia tietoja. Näin ollen sosiaalityöntekijän tehtävänä on tasapainottaa lapsen suojeleminen ja tiedon jakaminen siten, että lapsen osallisuus toteutuu ilman, että hänen hyvinvointinsa ja kehityksensä vaarantuvat.

Osallisuuden lisäksi lastensuojelun sosiaalityöntekijältä vaaditaan lapsilähtöisyyttä, jolla tarkoitetaan muun muassa kykyä asettua lapsen asemaan ja kuulla lapsen kokemuksia. Lapsen kuuleminen ja lapseen tutustuminen ovat välttämätöntä osallisuuden toteuttamiseksi. Sosiaalityöntekijän on tärkeää tunnistaa, että lasten käsitykset voivat poiketa aikuisten käsityksistä. (Jaakola ym. 2024, 113.) Koska ACE-kokemukset ovat luonteeltaan sensitiivisiä, ne vaativat sosiaalityöntekijältä erityistä taitoa niiden käsittelyssä. Lapsen kokemusten kuuleminen on kuitenkin välttämätöntä perheen kokonaistilanteen hahmottamiseksi. Spratt (2009, 441–443) kuitenkin muistuttaa, että lastensuojelussa ACE-kokemusten vakavuutta arvioitaessa haastavaa on se, että niiden yksilöllisiä vaikutuksia ei voida yksiselitteisesti ennustaa. Monet mekanismit ja tekijät, kuten resilienssi, vaikuttavat haitallisten kokemusten seurauksiin pitkällä aikavälillä. Haitallisten kokemusten vaikutukset voivat näkyä vasta pitkällä aikavälillä, jolloin vaikutusten juurisyyt voivat jäädä tunnistamatta.

Lastensuojelun avohuollon asiakkuudessa olevilla lapsilla on elämässään suhteellisen paljon tekijöitä, jotka aiheuttavat pahoinvointia. Asiakkuuden taustalla on harvoin ainoastaan yksi syy, jolloin perheiden kokonaistilanne ja asioiden monimuotoinen kehityskulku on aiheuttanut kuormittavan perhetilanteen. (Heino 2013, 95–97.) Monimutkaisiin

tilanteisiin ja kompleksisiin ongelmiin ei ole yksinkertaisia tai suoraviivaisia ammatillisia käytäntöjä (Kiili ym. 2024, 10–11). Tämän vuoksi sosiaalityöntekijä voi tarttua kiireelliseen ja konkreettiseen huoleen, kuten pahoinpitelyepäilyyn, jonka käsittelyyn on vakiintunut toimintamalli. Moniongelmaisten perheiden pitkän aikavälin tarpeisiin vastaamista vaikeuttavat toimintamallien puutteen lisäksi esimerkiksi palveluiden aikarajat (Spratt & Devaney 2009, 426).

Kun lastensuojelussa tunnistetaan lapsen kasvuun ja kehitykseen vaikuttavia ACE-kokemuksia, sosiaalityöntekijän velvollisuutena on järjestää tilanteeseen tukea yhdessä lapsen ja perheen kanssa. Lastensuojelulain (13.4.2007/417) 34 §:n 1 momentin mukaan lastensuojelussa on ryhdyttävä viipymättä avohuollon tukitoimiin, jos lapsen kasvuympäristö tai lapsen oma käyttäytyminen uhkaa hänen kehitystään tai terveyttään. Avohuollon tukitoimilla tuetaan vanhempia tai muita lapsen hoidosta vastaavia henkilöitä kasvatustehtävässään sekä tuetaan lapsen suotuisaa kehitystä (LSL, 34 §, 2–3 momentit).

ACE-kokemusten ehkäisemiseen ei ole olemassa valmista mallia, vaan sosiaalityöntekijän tulee arvioida tarvittavat avohuollon tukitoimet lapsen ja perheen yksilöllisen tarpeen mukaan. Suomessa lastensuojelun avohuollon tukitoimia voivat olla toimeentulon ja asumisen turvaaminen, lapsen ja perheen tilanteen selvittäminen, taloudellinen tukeminen, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisen ja koulunkäynnin tukeminen, tukihenkilö tai tukiperhe, loma- ja virkistystoiminta, vertaisryhmätoiminta, kuntoutumista tukevat terapia- ja hoitopalvelut, perhetyö, lapsen lyhytaikainen sijoittaminen avohuollon tukitoimena, lapsen sijoittaminen yhdessä vanhemman tai perheen kanssa laitos- tai perhehoitoon, vertaisryhmätoiminta, loma- ja virkistystoiminta sekä muut lasta ja perhettä tukevat tukitoimet (LSL, 35-37 §).

Avohuollon tukitoimien monipuolisuus osoittaa, että riskien tunnistaminen ja ACE-kokemusten ehkäisy eivät rajoitu yksittäisten toimenpiteiden varaan, vaan vaativat sosiaalityöntekijältä kokonaisvaltaista arviointia ja tukitoimien yhteensovittamista perheen tilanteen mukaan. Haitallisten kokemusten kasaantumista ja pitkän aikavälin riskejä voidaan ennaltaehkäistä, kun avohuollon tukitoimet suunnataan oikea-aikaisesti ja lapsen sekä perheen yksilölliset tarpeet huomioiden. Parhaassa tapauksessa avohuollon tukitoimilla onnistutaan ehkäisemään ACE-kokemusten kumuloituminen ja tukemaan lasten ja perheiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Tässä tutkielmassa tuotetaan tietoa vaikuttavista tekijöistä ACE-kokemusten ehkäisemisessä, mikä auttaa sosiaalityöntekijöitä järjestämään haitallisia kokemuksia ehkäisevää lapsi- ja perhekohtaista tukea.

Samalla on kuitenkin huomioitava, että ACE-kokemusten tunnistamista ja ehkäisyä haastaa kotimaisessa lastensuojelussa esimerkiksi Jaakolan (2020, 91–94) mukaan sen painopisteen liittyvän usein vahvemmin lapsen hyvinvointia tukeviin käytäntöihin kuin riskien ehkäisyyn. Näen kuitenkin tärkeänä, että ACE-kokemukset tunnistetaan riskitekijöinä ja niitä pyritään ehkäisemään lastensuojelun avohuollossa ennen kuin perheen tilanne kriisiytyy. Perheen sisällä tapahtuvien ACE-kokemusten tarkastelu ja ehkäisy vaatii sosiaalityöntekijältä kykyä tarkastella ongelmien syitä ja vaikuttamismahdollisuuksia myös laajemmin – perhesysteemin ulkopuolella.

ACE-kokemusten ehkäiseminen ei siis rajoitu yksittäisen lapsen tukemiseen yksilötasolla, vaan edellyttää laaja-alaista näkökulmaa ja kykyä huomioda perheen ja ympäristön kokonaisuus. Tämän vuoksi ACE-kokemusten ilmiöön puuttumista palveleekin sosiaalityön kokonaisvaltainen lähestymistapa, joka on saanut vaikutteita muun muassa systeemiteoreettisesta ajattelusta. Seuraavassa luvussa syvennyttään siihen, mitä systeemiteoreettinen ajattelu, ja tarkemmin Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria tuovat sosiaalityön ja lastensuojelun kentälle ACE-kokemuksiin vastaamiseksi.

3 Systeemiteoreettinen ajattelu ACE-kokemusten tarkastelussa ja lastensuojelussa

3.1 Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria

Tutkielman teoreettisena viitekehyksenä toimii Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria, joka tarjoaa konkreettisen ja käytännönläheisen mallin lapsen kehityksen tarkasteluun. Suomessa systeeminen ajattelu on tullut osaksi sosiaalityön koulutusta ja lastensuojelun työkäytäntöjä, mikä tekee valitusta viitekehyksestä erityisen soveltuvan tiedon viemiseksi lastensuojelutyön käytäntöön. Lisäksi ajattelen, että ACE-kokemusten kokonaisvaltainen tarkastelu vaatii ymmärrystä lapsen elinympäristöistä sekä lapsen kehitykseen vaikuttavien järjestelmien välisestä vuorovaikutuksesta, minkä vuoksi systeemiteoreettinen ajattelu luo mahdollisuuden ymmärtää ilmiötä laajemmassa kontekstissa. Ennen Bronfenbrennerin teoriaan syventymistä, ekologisen systeemiteorian ymmärtämiseksi, sitä pohjustetaan laajemman systeemiteorian avaamisella.

Systeemiteoreettinen ajattelu on kehittynyt 1940- ja 1950-luvulla psykologian ja hallintotieteiden aloilla (Kilpeläinen 2009, 70). Yleinen systeemiteoria toi 1950- ja 1960-luvuilla uusia tapoja ihmisten ja ympäristön välisen suhteen kuvaamiseen (Besthorn 2012, 174). Systeemiteoria on saanut vaikutteita muun muassa sosiologiasta, biologiasta ja psykologiasta (Kilpeläinen 2009, 70). Von Bertalanffya pidetään sosiaalisen systeemiteorian johtavana teoreetikkona, ja Bertalanffyn yleisen systeemiteorian vaikutus näkyy lähes kaikilla tieteenaloilla, sosiaalityön teoreettinen perusta mukaan lukien. Bertalanffyn teoria käsittää sosiaaliset järjestelmät avoimina, vuorovaikutteisina ja hierarkkisina järjestelminä, jotka ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa ympäristöön muodostaen jatkuvan palautteen prosesseja. (Niemelä 2014, 19–20; Besthorn 2012, 174.) Systeemiteorialla on ollut merkittävä vaikutus sosiaalityön kehittymiseen 1970-luvulta lähtien. Se on muokannut sosiaalityötä suuntaan, jossa sosiaalisia ilmiöitä tarkastellaan ja selitetään moninaisesti syy-seuraussuhteiden kautta. (Payne 2002, 269.)

Systeemiteoreettinen ajattelu tarkastelee ihmistä osana ympäristöään, jossa osat ovat vuorovaikutuksessa ja kaikki vaikuttaa kaikkeen. Ympäristön käsite kattaa luonnon sekä fyysisen, kulttuurisen, sosiaalisen, historiallisen ja emotionaalisen ulottuvuuden. (Kilpeläinen 2009, 70.) Tulkitsen tämän tarkoittavan lastensuojelussa esimerkiksi lapsen tilanteen kokonaisvaltaista arviointia, moniammatillista yhteistyötä sekä pyrkimystä tukea lasta ja perhettä osana laajempia ympäristöjä, vuorovaikutussuhteita ja yhteiskuntaa. Lapsen ja perheen lisäksi työskentelyssä huomioidaan myös muut lapselle tärkeät ihmissuhteet,

keskeiset ympäristöt kuten koulu sekä laajemmin yhteiskunnan vaikutus lapseen ja perheeseen. Systeemiteoreettisen ajattelun mukaisesti ymmärretään, että vuorovaikutussuhteet vaikuttavat molempiin suuntiin: perheen dynamiikka muokkaa lasta ja lapsen kokemukset heijastuvat perheen vuorovaikutukseen.

Systeemiteoreettinen ajattelu soveltuu hyvin sosiaalityön viitekehykseen, sillä myös sosiaalityön peruslähtökohtana on yksilökeskeisyyden sijaan kokonaisvaltaisuus ja eri tekijöiden yhtäaikaisten vaikutusten huomioiminen (Kilpeläinen 2009, 70). Sosiaalityön kannalta systeemiteorian tärkeä piirre on sen keskittyminen yksilön ja ympäristön väliseen vuorovaikutukseen (Payne 2020, 225). ACE-kokemuksia tarkasteltaessa ympäristötekijöillä on havaittu olevan kaksijakoinen vaikutus: ne voivat joko altistaa haitallisille kokemuksille ja vaikeuttaa niistä selviämistä tai toimia suojaavina tekijöinä ja tukea kokemuksista toipumista (Larkin 2014, 5). Systeemiteoreettinen näkökulma auttaa tunnistamaan tutkielmassa näitä altistavia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä. Käytännön sosiaalityössä tämä tarkoittaa yksilöllisen avun ja sosiaalisen intervention yhdistämistä sekä sellaisten käytäntöjen kehittämistä, joiden avulla voidaan vastata monimutkaisiin ja vaikeasti selitettäviin ilmiöihin (Payne 2020, 225).

ACE-kokemuksia on luonnehdittu monimutkaiseksi ilmiöksi ja kaoottiseksi käsitteeksi (White ym. 2019), minkä vuoksi systeemiteoreettinen ajattelu tarjoaa tarkoituksenmukaisen viitekehyksen niiden tarkasteluun. Systeemiteorian avulla voidaan tarkastella ACE-kokemusten kaltaisia laajoja ja moniulotteisia ilmiöitä, jotka rakentuvat yksilön ja erilaisen järjestelmien välisessä vuorovaikutuksessa. ACE-kokemusten kaltaisten ilmiöiden kohdalla on selvää, että keinoja tehokkaaseen interventioon ei löydetä keskittymällä ainoastaan yksilökeskeisiin interventioihin. Ilman systeemistä näkökulmaa sosiaalityöntekijä voi nähdä perheen tilanteen liian kapea-alaisesti – esimerkiksi kohdistamalla huomionsa vain yhteen irralliseen ongelmaan, joka on vain osa laajempaa kasautuneiden ACE-kokemusten vyyhtiä.

Systeemiteoreettinen ajattelu tarjoaa välineitä kokonaisuuksien hahmottamiseen sekä järjestelmien ja osajärjestelmien välisten suhteiden tarkasteluun. Systeemiajattelussa ilmiötä tarkastellaan osajärjestelmien välisten suhteiden ja vuorovaikutuksen näkökulmasta, mikä auttaa ymmärtämään, miten järjestelmät toimivat ja kehittyvät keskinäisten voimien ja jännitteiden vaikutuksesta (Niemelä 2014, 18). Yleinen systeemiteoria keskittyy yksilöiden sijaan järjestelmien välisiin yhteyksiin, suhteisiin ja prosesseihin, ja sen mukaan muutos syntyy näiden prosessien kautta (Kilpeläinen 2009, 71). ACE-kokemusten

kontekstissa systeemiteoreettinen ajattelu mahdollistaa haitallisten kokemusten ehkäisyn tarkastelemalla vaikutuksia myös perheen ulkopuolisissa järjestelmissä. Kun muutosten tunnistetaan tapahtuvan eri järjestelmien välisinä prosesseina, voidaan tunnistaa keinoja, joilla näitä prosesseja muokkaamalla voidaan vaikuttaa tehokkaasti perheessä ilmeneviin ACE-kokemuksiin.

Systeemiteorian omaksuminen tarjosi sosiaalityölle johdonmukaisen ja käsitteellistetyn viitekehyksen, jonka avulla voidaan selittää ihmisen käyttäytymisen monimutkaisuutta ja reagoida siihen (Besthorn 2012, 174; Payne 2020, 225). Ajattelutapa on vahvistanut sosiaalityön psykososiaalista suuntautumista, laajentanut työskentelyä yksilöistä yhteisöihin ja muuttanut sosiaalityöntekijän roolia vahvasta asiantuntijasta kohti asiakkaan tukijaa ja rinnalla kulkijaa (Payne 2022, 274–275). Huomioitavaa on kuitenkin, että systeemiteoriat eivät tarjoa itsessään suoria ohjeita sosiaalityön käytäntöihin tai sopivien interventioiden valintaan, koska sosiaalityössä systeemit ovat monimutkaisia (Payne 2020, 226). Sosiaalityössä systeemiteoriaa onkin kritisoitu abstraktiksi ja ristiriitaiseksi johtuen kilpailevien näkökulmien kirjosta. Useat sosiaalityön ammattilaiset ovat kuitenkin omaksuneet systeemisen ajattelun, vaikka teorian ei ollut tarkoitus tulla sosiaalityön käytännön perusteeksi. Yleiseen systeemiteoriaan kohdistuneen kritiikin myötä ekologiset teoriat, jotka korostavat ympäristöjen laajempaa vaikutusta yksilön toimintaan, tulivat yhä suosituimmiksi sosiaalityön alalla. (Besthorn 2012, 174–178.)

Ekologisissa teorioissa peruslähtökohta on se, että kehitys muovautuu yksilön ja ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa (Puroila & Karila 2001, 205). Ekologinen systeemiteoria keskittyy järjestelmien pyrkimykseen olla keskinäisessä tasapainossa, jolloin perheiden, yhteisöjen ja sosiaalisten ympäristöjen vaikutusta toisiinsa voidaan ymmärtää tutkimalla järjestelmien välistä vuorovaikutusta (Payne 2020, 225). Järjestelmän jokaisella osalla on tärkeä rooli koko järjestelmän tasapainon ja yhtenäisyyden ylläpitämisessä, ja ympäristön häiriöt kuten muutokset aktivoivat järjestelmissä mekanismeja ja prosesseja, jotka pyrkivät tasapainottamaan järjestelmän uudelleen mahdollisimman vakaaksi. Ekologinen systeemiajattelu tarjoaa kokonaisvaltaisen ja laaja-alaisen viitekehyksen, jonka avulla voidaan tarkastella, miten yksittäiset osat toimivat isossa kokonaisuudessa. (Besthorn 2012, 178.) Ekologinen systeemiteoria sosiaalityön kontekstissa korostaa sosiaalista ympäristöä fyysisen ympäristön sijaan (Payne 2020, 226).

Ekologisen näkökulman omaksuminen sosiaalityössä mahdollisti sen, että huomio kiinnittyi paitsi yksilöön osana ympäristöä, myös ympäristön ja ihmisten dynaamiseen

vuorovaikutukseen. Vuorovaikutukset yksilöiden ja ympäristön välillä eivät ole ekologisen teorian mukaan suoraviivaisia ja ne ovat jatkuvia. (Besthorn 2012, 176.) Käytännön sosiaalityössä ekologinen systeemiajattelu näkyy siten, että työssä keskitytään pelkän yksilökeskeisen työn sijaan edistämään järjestelmien, perheiden ja ryhmien välisiä yhteyksiä ja resursseja. Sosiaalisen ympäristön ja ihmisen välinen sopivuus ja sopeutuminen nähdään tärkeänä, ja sitä tuetaan luomalla, parantamalla ja ylläpitämällä sosiaalisia verkostoja. (Payne 2020, 225.) Näkökulma on keskeinen myös ACE-kokemusten tarkastelussa, sillä kokemukset rakentuvat usein lapsen ja hänen ympäristönsä välisissä vuorovaikutussuhteissa, jotka ovat jatkuvia ja dynaamisia (Gardner ym. 2019, 525–526; Holt ym. 2008, 800–801; Westerlund-Cook 2023, 84). Ajattelu luo perustan ACE-kokemusten ymmärtämiselle osana suhteita ja laajempia sosiaalisia verkostoja. Se suuntaa sosiaalityöntekijän huomion vuorovaikutussuhteisiin, kun etsitään keinoja ehkäistä haitallisia kokemuksia.

Ekologinen näkökulma tuo sosiaalityöhön tavoitteen, jonka mukaan keskeistä on parantaa yksilöiden ja heidän ympäristöjensä välistä yhteensopivuutta. Näkökulma sopii sovellettavaksi sosiaalityön eri tasoille: arviointiin, yksilö- ja yhteisötyöhön sekä organisaatioihin ja poliittiseen käytäntöön. Ekologinen systeemiteoria tarjoaa sosiaalityöhön moniulotteisen ymmärryksen ihmisen ja ympäristön vuorovaikutussuhteista, mikä mahdollistaa laaja-alaiset interventiot. Näkökulman myötä sosiaalityön ammatillaiset kiinnostukset entistä enemmän ympäristön potentiaalista interventio- ja muutospaikkana. Käytännön työssä sosiaalityöntekijät toteuttavat työskentelyä, jossa edistetään yksilön sopeutumiskykyä ja kasvua ympäristön esteitä poistamalla. (Besthorn 2012, 179.)

Ekologista näkökulmaa laajensi edelleen yhdysvaltalainen psykologi Urie Bronfenbrenner, joka kritisoi yleisen ekologisen systeemiajattelun painottuvan liiaksi yksilöön. Hänen mukaansa aiemmat teorit käsittivät ympäristön ainoastaan yksilön välittömänä toimintaympäristönä, jolloin laajemmat kulttuuriset ja yhteiskunnalliset tekijät jäivät vähälle huomiolle. (Puroila & Karila 2001, 206.) Vastatakseen havaitsemiinsa puutteisiin, Bronfenbrenner kehitti ekologisen systeemiteorian, joka on vaikuttanut merkittävästi sosiaalityön ekologisen näkökulman muotoutumiseen. Teorian tavoitteena oli selittää ekologian ja systeemiajattelun yhteisiä periaatteita siten, että niitä voidaan soveltaa yhteiskuntatieteissä. (Besthorn 2012, 175.).

Yleinen systeemiteoria tarjoaa tavan, jota voi soveltaa laajemmin kaikkien järjestelmien ymmärtämiseen eri tieteen aloilla. Bronfenbrennerin teoria on puolestaan lapsen kasvua

kuvaava malli, jonka avulla voidaan kuvata ja selittää lapsen sosiaalista kehitystä monitasoisessa ympäristössä sekä yksilön ja ympäristöjen välisessä vuorovaikutuksessa. Bronfenbrennerin teoria soveltuu yleistä systeemiteoriaa paremmin tutkielman pääasialliseksi viitekehykseksi aineiston analysoinnissa, koska se sisältää konkreettisen ympäristörakenteen (Bronfenbrenner 1977, 514–515). Teorian tuoma selkeä rakenne ja jäsenitys tekevät siitä tarkoituksenmukaisen viitekehyksen tutkielmaan, joka pyrkii tuottamaan käytännössä hyödynnettävää tietoa lastensuojelutyöhön.

Bronfenbrennerin teorian lähtökohtana oli kysymys siitä, mitä voitaisiin tehdä, jotta tulevien sukupolvien edellytykset sosiaaliseen ja persoonalliseen kehitykseen olisivat mahdollisimman suotuisat. Teorian taustalla on ajatus siitä, että sosialisatio on ennen kaikkea yhteiskunnallinen tehtävä. (Lüscher 1981, 7.) Kuten yleinen systeemiteoria, myös Bronfenbrennerin teoria tarkastelee yksilön ja ympäristön välisen vuorovaikutuksen vaikutusta yksilön kehitykseen (Bronfenbrenner 1979, 3–4). Ensin Bronfenbrenner tunnisti perheen rakenteiden ja suhteiden olevan avain sosialisatian ymmärtämiseen. Vasta viisitoista vuotta myöhemmin teoriaan yhdistyivät perheeseen toissijaisesti vaikuttavat rakenteet eli sosiaalinen ympäristö, ja sen tuen vaikutus vanhemmuuden rooleihin (Lüscher 1981, 11–12).

Bronfenbrenner havaitsi, että aiempi tutkimus ympäristön vaikutuksesta lapsen kehitykseen oli keskittynyt lapsen välittömiin ympäristöihin, kuten kotiin ja kouluun. Hän korosti, että myös kauempana olevilla ympäristörakenteilla ja niihin liittyvillä vuorovaikutussuhteilla voi olla ratkaiseva vaikutus lapsen kehitykseen, vaikka lapsi ei olisi niihin suorassa yhteydessä. (Bronfenbrenner 1979, 3–4.) Lisäksi hän kuvasi teoriassaan, että lapsen kokemukset yhdessä ympäristössä voivat vaikuttaa lapsen käyttäytymiseen ja kehitykseen toisessa ympäristössä (Bronfenbrenner 1977, 523–524). Perinteisessä tutkimusmallissa lapsen kehitystä on usein tarkasteltu erillään eri ympäristöistä ja niiden välisistä yhteyksistä. Bronfenbrennerin teorian avulla voidaan huomioida kahden tai useamman ympäristön yhteisvaikutus lapsen kehitykseen. (Bronfenbrenner 1977, 523–524.) Teorian avulla voidaan tarkastella, ymmärtää ja jäsentää eri ympäristötasojen merkitystä lapsen kehityksen kannalta (Puroila ym. 2001, 204). Teoriaa on myös käytetty käsitteellisesti tilanteissa, joissa pyritään löytämään yksilötason ulkopuolella olevia interventio-kohtia (Watling Neal & P. Neal 2013, 721–723).

Bronfenbrennerin teoria painottuu tutkielman viitekehyksessä yleisen ja laajemman systeemiteoreettisen ajattelun ohella, koska kyseisen teorian avulla voidaan tarkastella

lastensuojelun keinoja tunnistaa ja ennaltaehkäistä ACE-kokemuksia myös perheen ulkopuolisten järjestelmien tasoilla. Teorian ulottuminen myös etäisempiin ympäristörakenteisiin mahdollistaa ACE-kokemusten tarkastelun laajempuna yhteiskunnallisena ilmiönä. Se myös haastaa sosiaalityöntekijää kiinnittämään huomiota rakenteisiin, jotka voivat synnyttää tai ylläpitää haitallisia kokemuksia.

Näkemykseni mukaan ainoastaan perheen sisäisiin mekanismeihin keskittyvä tarkastelu ei tuota riittävää tietoa vaikuttavista keinoista vastata ACE-kokemuksiin. Lisäksi pelkäättään perheen sisäisiin mekanismeihin keskittyminen voi antaa virheellistä kuvaa siitä, että ACE-kokemusten juurisyöt olisivat yksin perheiden harteilla. Bronfenbrennerin teoria jättää tilaa huomioida ACE-kokemusten luonteen: kuten Westerlund-Cook (2023, 86) on todennut, ACE-kokemukset ovat yhtä lailla yhteiskunnan tuottamia rakenteellisia ongelmia kuin yksilöiden tai perheiden tuottamia. Tutkielmaan valitun teoreettisen viitekehyksen avulla voidaan tuottaa ja jäsentää tietoa ACE-kokemusten ehkäisystä ja niihin vaikuttamisesta eri sosiaalisten järjestelmien tasoilla – huomioiden tasojen keskinäisen vuorovaikutuksen sekä sosiaalityöntekijän roolin osana järjestelmää. Lastensuojelutyössä ja ACE-kokemusten ehkäisyssä nousee keskiöön sama kysymys, johon myös Bronfenbrennerin teorian lähtökohdat liittyvät: miten edistää lapsen suotuisaa sosiaalista ja persoonallista kehitystä? Bronfenbrennerin teoria ja tutkimus on keskittynyt kysymyksiin lasten ja perheiden hyvinvoinnista, jonka vuoksi hänen teoriasa sopii myös alkuperäiseltä tarkoitukseltaan lastensuojelun kontekstiin.

3.2 Lapsen kehitykseen vaikuttavat ekologiset järjestelmät

Bronfenbrennerin ekologisen lähestymistavan mukaan ihminen kehittyy vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa koko elämänkaaren ajan. Lapsen kehitys perustuu yksilön ja ympäristön pyrkimykseen sopeutua molemmiin puolin, jolloin ympäristöjen välille syntyy vuorovaikutusta sekä muodollisia ja epämuodollisia sosiaalisia konteksteja. Keskeistä Bronfenbrennerin ekologisessa systeemiteoriassa on se, että lapsen kokonaisvaltaiseen ja erityisesti sosiaaliseen kehitykseen vaikuttava ekologinen ympäristö koostuu sisäkkäisistä rakenteista; systeemeistä. Bronfenbrennerin nimeämät systeemit ovat *mikrosysteemi*, *mesosysteemi*, *eksosysteemi*, *makrosysteemi* ja *kronosysteemi*. (Bronfenbrenner 1977, 514–515; Bronfenbrenner 1986, 723.) Teoria korostaa sosiaalisten ja institutionaalisten rakenteiden merkitystä, joihin myös tutkielmassa keskitytään. Fyysinen ja biologinen ympäristö, kuten luonto tai maantieteellinen sijainti, huomioidaan teoriassa

kehityksen taustatekijöinä. Ne voivat joko tukea tai haitata lapsen kehitystä vaikuttamalla järjestelmien väliseen vuorovaikutukseen (Bronfenbrenner & Morris 1998, 1005–1006). Tutkielmassa fyysisen ja biologisen ympäristön roolia ei tarkastella aktiivisesti, vaan ne nähdään taustavaikuttajana.

Teorian mukaan systeemien eli järjestelmien välille syntyy monenlaisia yhteyksiä: yhdensuuntaisia ja molemminpuolisia, suoria ja epäsuoria, heikkoja ja vahvoja sekä yksittäisiä ja duaaleja. Yhteyksien avulla syntyy vuorovaikutusta, joka vaikuttaa lapsen kehitykseen. (Bronfenbrenner 1979, 209–256.) Tutkielmassa tarkastellaan järjestelmien välisiä yhteyksiä ja niiden laatua. Siten voidaan tunnistaa perheen sisäisten tekijöiden lisäksi myös laajempia tekijöitä, joihin lastensuojelun sosiaalityössä tulisi kiinnittää huomiota ACE-kokemusten ehkäisyssä.

Mikrosysteemit ovat lapsen välittömiä ympäristöjä, joihin lapsella on *suora yhteys*, kuten koti ja koulu. Lapsi astuu uuteen ympäristöön aloittaessaan esimerkiksi koulun tai harrastuksen, jolloin syntyy uusi mikrosysteemi ja uusi suora yhteys. Lapsen mikrosysteemissä voi olla lisäksi *täydentäviä yhteyksiä (duaaleja)* sekä *epäsuoria yhteyksiä*, jolloin kolmas osapuoli toimii viestin välittäjänä henkilöiden välillä kahdessa eri ympäristössä. (Bronfenbrenner 1977, 515; Bronfenbrenner 1979, 209–211.) Tutkielman kontekstissa esimerkki *suorasta yhteydestä* voisi olla lapsen koulun aloituksen myötä muodostunut ensisijainen yhteys uuteen mikrosysteemiin eli kouluun. *Täydentävä yhteys* syntyy esimerkiksi siitä, kun lapsen vanhempi saattaa lasta kouluun ja pitää opettajaan yhteyttä. Lapsen mikrosysteemissä syntyy *epäsuora yhteys* esimerkiksi silloin, kun lapsi satuttaa koulussa jalkansa ja opettaja ilmoittaa asiasta kouluterveydenhoitajalle. Kyseisessä tilanteessa lapsen ja kouluterveydenhoitajalle syntyy opettajan luoma epäsuora yhteys.

Epäsuorat yhteydet voivat olla myös etäisempiä, jolloin yhteyteen liittyy kaksi tai useampia *välittäjäyhteyksiä* (Bronfenbrenner 1979, 209–211). Ajattelen että lastensuojelussa sosiaalityöntekijä toimii usein osana epäsuoria yhteyksiä: ACE-kokemusten kontekstissa sosiaalityöntekijä voi toimia osana vuorovaikutusketjua, joka yhdistää lapsen muihin toimijoihin. Esimerkiksi: 1) lapsi kertoo kaverilleen vanhempansa lyöneen häntä, 2) kaveri kertoo asiasta opettajalle, 3) opettaja ilmoittaa asiasta lastensuojeluun, 4) sosiaalityöntekijä konsultoi poliisia. Tällöin lapsen ja poliisin välille syntyy etäinen useamman välittäjän muodostama yhteys, jonka sosiaalityöntekijä on käynnistänyt. Vaikka lapsen ja poliisin välinen yhteys ei ole läheinen tai suora, poliisin näkemyksellä ja toiminnalla voi olla merkittävä vaikutus lapsen tilanteeseen ja kehitykseen. Tutkielmassa tarkastellaan

Tutkielman kontekstissa Bronfenbrennerin (1979) kuvaamat mesosysteemin suhteet voisivat tarkoittaa esimerkiksi sitä, että lastensuojelun sosiaalityöntekijän tavatessa perhettä tai osallistuessa lapsen koulupalaveriin, hän on osa lapsen mesosysteemin vuorovaikutussuhteita kotona ja koulussa. Sosiaalityöntekijällä on suora yhteys lapseen ja perheeseen, ja sosiaalityöntekijän luomat täydentävät yhteydet eli suhteet perheenjäseniin vahvistavat yhteyttä lapseen. Täydentävillä yhteyksillä on lastensuojelussa suuri merkitys, koska ne voivat vahvistaa lapsen kiinnittymistä muihin ympäristöihin. Sosiaalityöntekijän vaikutus ulottuu myös mesosysteemissä epäsuoriin yhteyksiin, kuten sukuun, kun lapsi kertoo sosiaalityöntekijälle, mitä on tehnyt viikonloppuna isovanhempien luona.

Bronfenbrennerin teorian mukaan lapsen kehitykseen vaikuttavat kuitenkin myös sellaiset ympäristöt ja päätökset, jotka eivät ole arjessa yhtä näkyviä. Yksi näistä laajemmista ympäristötasoista on *eksosysteemi*, joka koostuu ympäristöistä, joihin lapsi ei suoraan kuulu, mutta joiden tapahtumat vaikuttavat lapseen epäsuorasti (Bronfenbrenner 1977, 515). Eksosysteemiin voivat kuulua esimerkiksi vanhemman työllisyystilanne ja verkostot, perheen asuinalue ja naapurusto, yhteisön resurssit sekä julkiset terveys- ja sosiaalipalvelut (Bronfenbrenner 1979, 237–239). Tutkielmassa lastensuojelun käsitetään kuuluvan instituutiona lapsen eksosysteemiin, vaikka lapsella onkin suora yhteys sosiaalityöntekijään. Lastensuojelu voi kuulua vahvastikin lapsen arkeen, mutta lapsen ei nähdä Bronfenbrennerin teorian mukaan kuuluvan suoraan osaksi julkisen hallinnon instituutiota kuten lastensuojelua. Tutkielmassa sosiaalityöntekijä toimii lapsen linkkinä lastensuojeluinstituutioon, ja lastensuojelun toiminnan nähdään vaikuttavan merkittävästi lapsen elämään. Koska sosiaalityöntekijän rooli linkkien luojana on merkittävä, tutkielmassa kiinnitetään huomiota sosiaalityöntekijän tapaan luoda yhteyksiä ja olla vuorovaikutuksessa lapseen vaikuttavissa järjestelmissä.

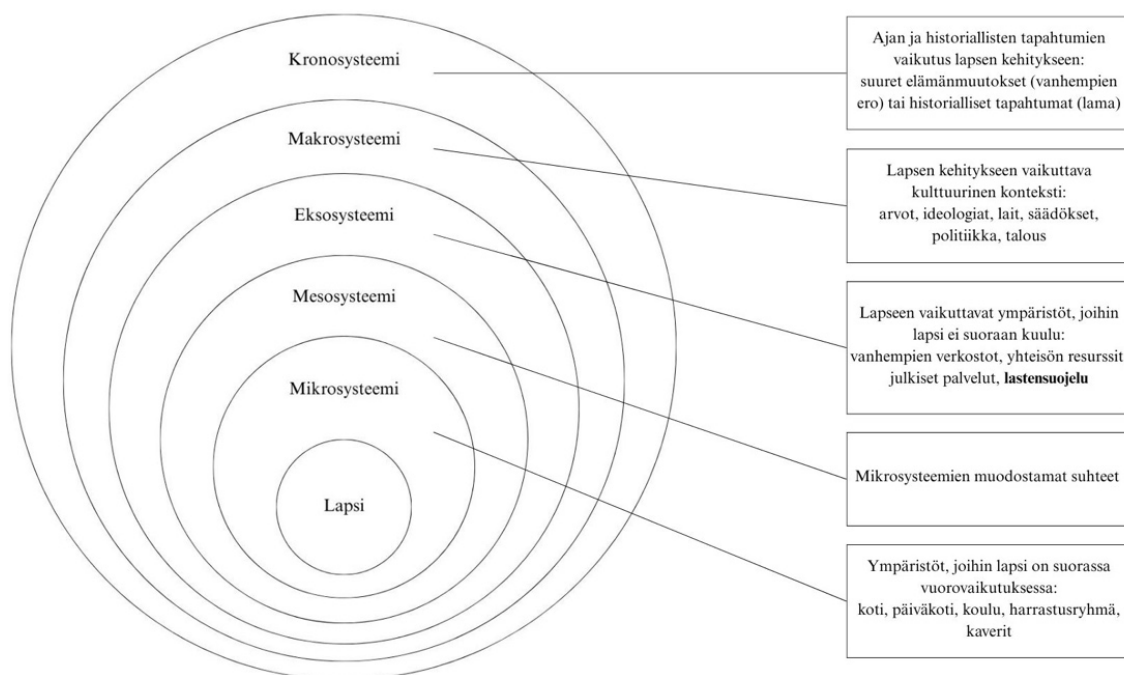
Eksosysteemiin kuuluvien ympäristöjen tapahtumat vaikuttavat lapsen kehitykseen *kaksivaiheisten sekvenssien* eli syy-seuraussuhteiden kautta: eksosysteemin tapahtumat yhdistyvät lapsen mikrosysteemissä tapahtuviin prosesseihin ja mikrosysteemissä tapahtuvat prosessit yhdistyvät lapsen kehitykseen (Bronfenbrenner 1979, 237–239). Esimerkki kaksivaiheisesta sekvenssistä voisi olla vanhemman jääminen työttömäksi: 1) vanhempi menettää työpaikkansa, 2) vanhemman mieliala ja käyttäytyminen muuttuvat negatiiviseen suuntaan ja 3) muutos vaikuttaa vanhemmuuteen ja lapseen. Lastensuojelussa lapsen tilanteeseen vaikutetaan usein kaksivaiheisten sekvenssien kautta, kuten esimerkiksi: 1) lastensuojelu järjestää perhetyötä avohuollon tukitoimena, 2) perhetyö yhdistyy lapsen mikrosysteemin (kodin) prosesseihin ja 3) kodissa perhetyön edesauttavat prosessit

vaikuttavat lapsen kehitykseen. Kaksivaiheisen sekvenssin prosessi voi toimia myös toiseen suuntaan, jolloin lapsi käynnistää mikrosysteemissä prosessin, joka heijastaa eksosysteemiin (Bronfenbrenner 1979, 237–239). Toiseen suuntaan kulkeva prosessi voisi olla esimerkiksi lapsen voimakas oireilu kotona, joka käynnistäisi prosessin terveys- ja sosiaalipalveluissa.

Makrosysteemi koostuu laajemmista kulttuurisista, yhteiskunnallisista ja ideologisista rakenteista, jotka luovat raamit toimintojen konkretialle. Makrosysteemiin kuuluvat esimerkiksi lait, normit, arvot ja poliittiset järjestelmät. Lapsen ja hänen vanhempiensa asema makrosysteemissä vaikuttaa olennaisesti siihen, miten heitä kohdellaan ja miten he ovat vuorovaikutuksessa erilaisissa ympäristöissä. (Bronfenbrenner 1977, 515.) Lastensuojelun kontekstissa lapsen kehitykseen vaikuttavat makrosysteemin tasolla esimerkiksi lastensuojelulainsäädäntö, yhteiskunnan lapsikäsitys ja yleinen suhtautuminen ACE-kokemuksiin. Nämä tekijät ohjaavat myös sosiaalityöntekijän käytännön työtä. Makrosysteemit vaikuttavat muiden systeemien toimintaan, mutta myös makrosysteemin sisäisillä järjestelmillä on keskinäistä vuorovaikutusta. Esimerkiksi lait rakentuvat yhteiskunnassa vallitsevien arvojen pohjalta.

Kronosysteemi lisättiin Bronfenbrennerin toimesta teoriaan vasta myöhemmin. Kronosysteemi kuvaa ajan kuluessa tapahtuvien muutosten vaikutusta lapsen kehitykseen. Muutokset voivat olla normatiivisia, kuten koulun aloittaminen tai murrosiän alkaminen, tai ei-normatiivisia, kuten perheenjäsenen kuolema, muutto tai vanhempien ero. Muutokset voivat olla myös historiallisia tapahtumia kuten sota tai talouskriisi, joilla on vahva vaikutus perheen prosesseihin ja sitä kautta lapsen kehitykseen. Kronosysteemin tapahtumat voivat vaikuttaa lapseen suoraan kehityksellisinä muutoksina tai epäsuorasti muuttamalla perheen sisäisiä prosesseja. (Bronfenbrenner 1986, 723–724.) Lastensuojelun sosiaalityössä on olennaista huomioida paitsi kronosysteemin tapahtumat, kuten vanhempien ero, myös eron myötä käynnistyneet prosessit ja niiden vaikutukset lapsen kehitykseen pidemmällä aikavälillä.

Seuraavaan kuvioon (kuvio 4) on koottu lapsen kehitykseen vaikuttava ekologinen ympäristö Bronfenbrennerin ekologisen systeemiteorian mukaan.

Kuvio 4. Lapsen kehitykseen vaikuttava ekologinen ympäristö (Bronfenbrenner 1977, 515; Bronfenbrenner 1986, 722–724)

Kuviossa esitetään tutkielman kannalta relevantteja esimerkkejä ympäristöistä ja järjestelmistä, jotka vaikuttavat lapsen kehitykseen. On tärkeää huomioida, että jokaisen lapsen ekologinen ympäristö on yksilöllinen, ja vuorovaikutussuhteet sekä prosessit ovat jatkuvassa muutoksessa. Tutkielmassa keskitytään tarkastelemaan lastensuojelun sosiaalityöntekijän roolia järjestelmien välisessä vuorovaikutuksessa ACE-kokemusten ehkäisyn näkökulmasta. Tutkielman kontekstin vuoksi lastensuojelun asema on korostettu kuviossa. Kuvio havainnollistaa sekä lapsen asemaa että lastensuojelun sijoittumista suhteessa lapseen ja muihin järjestelmän osiin.

Bronfenbrennerin ekologisen teorian konkreettinen rakenne auttaa jäsentämään tutkielmassa lapsen kehitykseen vaikuttavien järjestelmien kokonaisuutta. Teorian hyödyntäminen tutkielmassa luo mahdollisuuden tarkastella lapsen järjestelmien välisiä suhteita ja sosiaalityöntekijän roolia kyseisissä yhteyksissä. Siten voidaan tunnistaa, millä järjestelmän tasoilla ACE-kokemuksia voidaan tunnistaa ja ehkäistä. Seuraavassa luvussa tarkastellaan konkreettisen tasolla lastensuojelun tavoitteita ja toimintaympäristöjä suhteessa Bronfenbrennerin teoriaan.

3.3 Lastensuojelun sosiaalityö ja ekologinen näkökulma

Suomalaisessa lastensuojelussa sovelletaan *Reclaiming Social Work (RSW)* -mallista johdettuja systeemisiä käytäntöjä, jotka tuovat sosiaalihuoltoon systeemiteoreettisia ideoita ja toimintamalleja (Aaltio 2021, 1). Systeemisen toimintamallin kehittäminen ja levittäminen alkoi Suomessa vuonna 2016, ja vuonna 2021 systeeminen toimintamalli oli käytössä 18 maakunnassa, jolloin systeemisiä lastensuojelun tiimejä oli yhteensä 220 ympäri Suomen (Petrelius & Uutela 2020, 11; Yliruka & Tasala 2022, 1–2). Systeemisen toimintamallin tavoitteena on edistää perheiden hyvinvointia, lasten turvallisuutta ja työntekijöiden hyvinvointia, selkiyttää moniammatillista yhteistyötä sekä kehittää lastensuojelun toimintaa organisaatiotasolla (Aaltio & Isokuorti 2019, 19).

Lastensuojelun systeeminen työ perustuu perheiden haasteiden tarkasteluun kommunikaation ja vuorovaikutussuhteiden kautta (Fagerström ym. 2023, 159). Mallin keskeinen ajatus on, että perheessä ilmenevät ongelmat ovat osa vuorovaikutussuhteita, ja perheenjäsenten toimet ovat reaktioita toistensa toimiin. Systeemisessä viitekehyksessä sosiaalityöntekijältä odotetaan perheen ”korjaamisen” sijaan yhteistyötä perhesysteemin jäsenten kanssa yhteisen ymmärryksen ja ratkaisujen löytämiseksi. (Aaltio 2023, 1–2.)

Käytännön työssä systeeminen työote tarkoittaa muun muassa perheen sisäisten suhteiden sekä lapsen elämän kannalta merkityksellisten ihmissuhteiden tarkastelua laajemmassa kontekstissa. Työotteeseen kuuluu aktiivinen kiinnostus perhesuhteiden dynamiikkaan, lapsen mahdollisesti kohdistuvien riskien arviointi sekä avoin, utelias ja hypoteeseja kehittävä keskustelu. Hypoteesien tavoitteena on kyseenalaistaa vakiintuneita tulkintoja perheen tilanteesta sekä rakentaa ymmärrystä yhdessä perheen kanssa. Systeemisen työotteen tavoitteena on ollut tuoda systeemisen perheterapian periaatteet osaksi lakisääteistä lastensuojelua. (Aaltio & Isokuorti 2022, 444–445.)

Tutkielman analyysi ACE-kokemuksista ei rajoitu pelkkään käytännön työotteeseen, jonka vuoksi RSW-mallin ja lastensuojelun systeemisen työotteen konkretiaa, kuten systeemisten viikkokokousten rakennetta, ei syvennyttä kuvaamaan tutkielmassa tarkemmin. ACE-kokemusten ymmärtämiseksi ja jäsentämiseksi käytetään RSW-mallin sijaan Bronfenbrennerin ekologista systeemiteoriaa, sillä se mahdollistaa ACE-kokemusten ymmärtämisen laajemmin osana moniulotteisia järjestelmiä ja yhteiskunnallisia suhteita. Sovitettaessa tutkielman teoreettista viitekehystä sosiaalityön käytäntöön voidaan kuitenkin todeta, että suomalainen lastensuojelun systeeminen työote jakaa pitkälti samoja teoreettisia peruslähtökohtia. Tämä mahdollistaa tutkielmassa teorian ja käytännön

yhdistämisen: Bronfenbrennerin teoria jäsentää ACE-kokemuksia laaja-alaisesti, ja suomalaisen lastensuojelun systemiset käytännöt kuvaavat, miten kokonaisvaltainen tarkastelu voidaan toteuttaa konkreettisesti lastensuojelun työssä.

Seuraavaksi tarkastellaan, miten ekologinen lähestymistapa ja Bronfenbrennerin laaja-alainen teoreettinen viitekehys suhteutuu suomalaisen lastensuojelun tavoitteisiin ja käytäntöihin. Bronfenbrenner tarkastelee lapsen kehitystä kokonaisvaltaisesti, painottaen sosiaalista kehitystä suhteessa monitasoiseen ympäristöön. Myös lastensuojelulain (13.4.2007/417) 4 §:ssä lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen määritellään yhdeksi lastensuojelun keskeiseksi tavoitteeksi. Jaakola ja kumppanit (2014, 107) esittävät kuitenkin kritiikkiä siitä, että laki jättää tulkinnanvaraiseksi, miten kehitystä tulisi arvioida tai mitä kehityksellä tarkoitetaan. Tulkinnanvaraisuuden vuoksi lapsen kehitystä koskeva moninainen tieto nousee tärkeäksi osaksi sosiaalityöntekijän ammatillista osaamista.

Lapsen kehityksen arviointi lastensuojelun käytännössä ei ole jäsentynyttä eikä siihen ole yhtenäistä mallia. Lastensuojelun arvioinnissa painotetaan muun muassa kehityopsykologista tietoa. Tätä on kuitenkin kritisoitu, koska kehityopsykologiset viitekehykset voivat kaventaa lastensuojelussa ymmärrystä ja johtaa siihen, että lapsen tilannetta tarkastellaan painottuen tiettyihin kehitysvaiheisiin tai normatiivisiin teorioihin. Lastensuojelussa kehitystiedon tulisi kattaa kehityopsykologisen tiedon lisäksi lapsen sosiaalinen kasvu-ympäristö, vuorovaikutussuhteet sekä lapsen kehitykseen vaikuttavat suojaavat ja vaarantavat tekijät. Kehityopsykologinen tieto ei aina huomioi riittävästi lapsen kulttuurista tai sosiaalista kasvu-ympäristöä. Lastensuojelun sosiaalityössä kehityksen tarkastelu onkin laajentumassa moniulotteisemmaksi, kun kehitystietoa on syvennetty muun muassa resilienssin käsitteellä ja kiintymyssuhdeteoriaan pohjautuvalla tarkastelulla. (Jaakola ym. 2024, 107–121.)

Koska lastensuojelussa ei ole yhtä vakiintunutta tapaa arvioida lapsen kehitystä, sosiaalityöntekijän tulee tarkastella tilannetta monitasoisesti vuorovaikutuksessa useisiin rinnakkaisiin järjestelmiin. Lastensuojelun kontekstissa ekologinen lähestymistapa ohjaa pohtimaan, miten lapsen ympäristöä voidaan muokata lapsen hyvinvointia tukevaksi. ACE-kokemusten kontekstissa sosiaalityön painopiste ei ole lapsen ja perheen muuttamisessa, vaan tarkastelun painopiste on lapsen ja perheen ulkopuolisissa järjestelmissä.

Vaikka ekologinen näkökulma korostaa lapsen ympäristön merkitystä, lastensuojelun sosiaalityössä lapsi tulee huomioida lisäksi yksilönä. Kaikko ja Friis (2013, 110) esittävät, että lapsen yksilönä huomioiminen sisältää lapsikeskeisyyden, lapsen osallisuuden,

lapsen asiantuntijuuden ja lapsen yksilöllisen identiteetin. Kokonaisvaltainen lähestymistapa, joka yhdistää yksilön ja ympäristön näkökulmat, auttaa hahmottamaan lapsen kokonaistilannetta, koordinoimaan palveluja ja turvaamaan lapsen hyvinvointia. Se edellyttää kykyä ymmärtää lapsen elämän eri osa-alueet, tapahtumapaikat ja suhteet. (Kaikko & Friis 2013, 110.) Kokonaisvaltainen lähestymistapa kattaa lapsen kiinnittymisen eri mikrosysteemeihin ja näiden välisten yhteyksien tarkastelun mesosysteemeissä. Heinon (2013, 105) mukaan suuri osa lastensuojelun käytännön työstä tapahtuu juuri mesosysteemeissä – yhteistyössä perheen ja muiden toimijoiden kanssa (Heino 2013, 105).

Lastensuojelun sosiaalityöntekijän työtä ohjaavat esimerkiksi eksosysteemiin kuuluva lastensuojelujärjestelmä ja makrosysteemiin kuuluva lastensuojelulaki. Lastensuojelulain mukaan sosiaalityöntekijä vastaa asiakasprosessista ja lapsen tarpeeseen vastaavien palveluiden järjestämisestä (Heino 2013, 105; LSL, 13 §, 30 §). Palveluiden toteutus ulottuu lapsen mikro- ja mesosysteemeistä myös laajemmin yleiseen palvelujärjestelmään. Lapselle suunnitellun tuen toteutumiseksi koko palvelujärjestelmän tulisikin sitoutua lastensuojelun asiakassuunnitelman toteuttamiseen (Heino 2013, 105). ACE-kokemusten kaltaiset kompleksiset ilmiöt edellyttävät koko palvelujärjestelmän kattavaa laajaa yhteistyötä. Mitä monimuotoisempia lapsen ympäristöt ovat, sitä useampiin järjestelmiin perhe ja sosiaalityöntekijä ovat vuorovaikutuksessa.

Sosiaalityöntekijän tukena sopivan palvelukokonaisuuden arvioimisessa ja toteuttamisessa on moniammatillinen verkosto, joka koostuu vapaaehtoistoimijoista erityistason ammattilaisiin (Heino 203, 105). Verkostotyössä sosiaalityöntekijä toimii sillanrakentajana lapsen ja muiden ammattilaisten välillä luoden suoria-, epäsuoria- ja välittäjäyhteyksiä. Verkostotyön ja vuorovaikutussuhteiden määrä kasvaa erityisesti silloin, kun lapsella on useita päällekkäisiä ACE-kokemuksia. Sosiaalityöntekijä voi olla säännöllisessä vuorovaikutuksessa esimerkiksi lapsen, perheen, läheisverkoston, varhaiskasvatuksen tai koulun, perhetyön ja lastenpsykiatrian kanssa. Näissä suhteissa tieto kulkee eri järjestelmien välillä, ja vuorovaikutuksen rooli on keskeinen (Bronfenbrenner 1977, 514). Lähtökohtana lastensuojelutyölle on avoimuus ja luotettavuus suhteessa asiakkaaseen ja moniammatilliseen verkostoon (Kaikko ym. 2013, 109).

Lastensuojelun asiakkaana olevien lasten ekologiseen järjestelmään liittyy se erityispiirre, että järjestelmien vaihtuvuus on tavallista. Lastensuojelun asiakkaana olevilla lapsilla on verrattain enemmän katkenneita ihmissuhteita, koska arkea leimaavat muutokset aiheuttavat muuttuvia perherakenteita, vaihtuvia asuinpaikkoja ja arjen

kasvuympäristöjen kuten varhaiskasvatusryhmän tai koululuokan muutoksia (Heino 2013, 95). Muutokset lapsen mikro- ja mesosysteemeissä voivat heijastua lapsen kehitykseen ja tuoda haasteita myös sosiaalityön suunnitteluun. Muutosten myötä myös sosiaalityöntekijä joutuu sopeutumaan muuttuneisiin tilanteisiin ja järjestelmiin.

Ekologisessa näkökulmassa yhdensuuntaista vuorovaikutusta tärkeämpiä ovat moleminpuoliset vuorovaikutussuhteet lapsen ja hänelle keskeisten ympäristöjen välillä (Lüscher 1981, 13). Tämä korostuu lastensuojelun sosiaalityön arjessa, jossa vuorovaikutussuhteet eivät ole ainoastaan välineitä tuen kohdentamiseen, vaan myös itsessään keskeisiä toimintaympäristöjä. Vuorovaikutussuhteet vaikuttavat lapsen kokemuksiin itsestään, läheisistä suhteistaan ja omasta asemastaan osana palvelujärjestelmää. Hyödyntämällä tutkielmassa Bronfenbrennerin ekologista systeemiteoriaa, voidaan tarkastella ACE-kokemuksia tuottavia ja ylläpitäviä rakenteita sekä kokemusten ilmenemisen tapaa; kokemusten kasautumista, piiloon jäämistä, näkyviin tulemista eri tavoin ja eri aikoina sekä toisiinsa yhteydessä olemista niin perheen sisällä, perheen ulkopuolisissa suhteissa kuin yhteiskunnan rakenteissa. Teorian rakenne auttaa jäsentämään sitä, millaista vuorovaikutusta sosiaalityöntekijä voi käynnistää eri tasojen välillä, ja millaisia prosesseja hän voi saada aikaan toiminnallaan.

Bronfenbrennerin teoria auttaa ymmärtämään käytännön työn tasolla, miksi interventioiden tarkastelu mikro- ja mesosysteemeissä ei ole yksin riittävää suhteessa ACE-kokemuksiin. Ilmiö kytkeytyy myös eksosysteemiin, makrosysteemiin ja kronosysteemiin, mitkä kaikki vaikuttavat ACE-kokemusten syntymiseen ja sosiaalityöntekijän toimintaan. Useat yhteiskunnalliset tekijät, kuten sosioekonomiset edellytykset ja elinkeino- ja ikärakenteen muutokset, vaikuttavat lasten hyvinvointiin ja lastensuojelutarpeeseen (Heino 2013, 86). Samalla sosiaalityöntekijän toimintaa ohjaavat laajemmat yhteiskunnalliset käsitykset lapsuudesta, perheestä ja vanhemmuudesta sekä näiden mahdolliset ristiriidat. Sosiaalityöntekijä etsii ratkaisuja lastensuojelutarpeeseen niiden tiedollisten, aineellisten ja näkemyksellisten resurssien ohjaamina, mitä hänellä on käytössään. (Bardy 2013, 57–58.)

Kuten jo aiemmin todettiin, nykyinen lastensuojelun käytäntö sisältää yhdenmukaisia piirteitä Bronfenbrennerin ekologisten systeemiteorian kanssa: suhdeperustaisuutta, vuorovaikutussuhteiden merkitystä ja moniammatillista yhteistyötä. Lastensuojelun käytännön painopiste on kuitenkin Bronfenbrennerin teoriaa vahvemmin yksilö- ja perhetasossa. Bronfenbrennerin teoria auttaa näkemään ACE-kokemuksiin johtavat

vuorovaikutusketjut, ja lapsen tilanteeseen vaikuttavat tekijät osana laajempaa kokonaisuutta. Teoria vahvistaa lisäksi lastensuojelun sosiaalityön rakenteellista näkökulmaa. Yhteenvedona luvulle voidaan todeta, että ekologinen näkökulma auttaa lastensuojelussa sosiaalityöntekijää tunnistamaan yksilön ja perheen rajat ylittäviä tekijöitä, jotka vaikuttavat lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin. Sosiaalityöntekijä toimii lastensuojelussa osana laajaa verkostoa, jossa toimenpiteet ja päätökset rakentuvat vuorovaikutuksessa. Sosiaalityön vaikuttavuus perustuu pitkälti vuorovaikutuksen laatuun eli sosiaalityöntekijän kykyyn toimia samanaikaisesti limittäisissä järjestelmissä.

4 Tutkimusasetelma ja tutkielman toteutus

4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Lastensuojelun sosiaalityöntekijät kohtaavat usein perheisiin kasautuneita ACE-kokemuksia, joiden tunnistaminen ja ehkäiseminen voi olla haastavaa. Yksittäisten ongelmien ratkaiseminen perheessä ei usein riitä, sillä ACE-kokemukset kietoutuvat monimutkaisesti toisiinsa muodostaen kompleksisia tilanteita, joissa on vaikeaa arvioida, mihin ja miten ongelmiin tulisi tarttua. Lisäksi kotimaista tutkimustietoa ACE-kokemusten kokonaisvaltaisesta ehkäisemisestä ei ole saatavilla, vaikka ilmiön merkitys lasten ja perheiden hyvinvoinnille on kiistaton. Tässä tutkielmassa ACE-kokemuksia tarkastellaan Bronfenbrennerin ekologisen systeemiteorian kautta, jolloin tarkastelussa voidaan huomioida lapsen välittömän ympäristön lisäksi myös laajemmat sosiaaliset ja rakenteelliset taso sekä ajallinen ulottuvuus.

Tutkielman tavoitteena on tuottaa lastensuojelun käytännön työn tueksi kootusti tietoa keinoista, joilla voidaan tunnistaa ja ehkäistä lasten ACE-kokemuksia lastensuojelun avohuollon asiakasperheissä, joissa tilanne on monimutkainen kasautuneiden haitallisten kokemusten vuoksi. Tutkielma keskittyy tarkastelemaan vaikuttavia avohuollon keinoja ja avohuollon kehittämiskohteita. Tutkielmassa tuotetun tiedon avulla voidaan edistää lasten turvallista kasvu ympäristöä ja ehkäistä lasten sijoittamista kodin ulkopuolelle avohuollon interventioita tehostamalla.

Tutkielman tutkimuskysymykset ovat:

Miten lastensuojelun avohuollossa voidaan tunnistaa ja ehkäistä lasten ACE-kokemuksia?

Miten ekologinen systeemiteoria jäsentää ACE-kokemusten tunnistamista ja ehkäisyä kokonaisvaltaisesti?

Nämä kysymykset ohjaavat tutkielman aineiston kokoamista ja analysointia, minkä tavoitteena on löytää kokonaisvaltaisia keinoja vastata ACE-kokemuksiin lastensuojelun avohuollossa.

4.2 Integroiva kirjallisuuskatsaus ja aineiston kuvaus

Tutkielma on kvalitatiivinen tutkimus, joka on toteutettu kirjallisuuskatsauksena. Toteutustavaksi on valittu kirjallisuuskatsaus, koska toteutustapana se mahdollistaa aiemman tutkimustiedon kokoamisen, arvioinnin ja analysoinnin siten, että siitä voidaan muodostaa uusi ja aiempaa laajempi teoreettinen kokonaisuus. Kirjallisuuskatsauksessa kootaan, tarkastellaan ja arvioidaan aineistoa useista eri lähteistä, ja etsitään vastauksia tutkimuskysymykseen (Kiteley & Stogdon 2013, 10). Kirjallisuuskatsaus on erityisen soveltuva menetelmä silloin, kun tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva tutkittavasta aiheesta tai ilmiöstä tarkastelemalla aiempaa teoriaa, ongelmia, tutkimustuloksia, ideoita tai lähestymistapoja. Keskeistä kirjallisuuskatsauksessa on aineiston arvioiva, analyttinen ja kriittinen käsittely, joka mahdollistaa synteesin rakentamisen pelkän tiivistämisen ja referoinnin sijaan. (Salminen 2011, 3–5; Kiteley ym. 2013, 9.)

Kirjallisuuskatsauksen lähestymistapa määräytyy muun muassa tutkimuskysymyksen, tutkittavan aiheen luonteen ja tutkimuksen tarkoituksen mukaan (Vilkkä 2023, 26–27). Tässä tutkielmassa on päädytty integroivaan kirjallisuuskatsaukseen, koska se mahdollistaa sekä teoreettisen että empiirisen tiedon yhdistämisen ja laajojen tutkimuskysymysten tarkastelun. Menetelmä sopii hyvin tilanteisiin, joissa halutaan muodostaa monipuolinen kuva ilmiöstä hyödyntämällä aineistoa monipuolisen otantakehikon läpi. (Vilkkä 2023; 26; Salminen 2011, 8; Whittermore & Knalf 2005, 547–548.) Integroiva kirjallisuuskatsaus on luonteeltaan kuvaileva, mutta sisältää piirteitä myös systemaattisesta kirjallisuuskatsauksesta (Salminen 2011, 6; Whittermore & Knalf 2005, 547).

Tässä tutkielmassa aineiston haku on toteutettu systemaattisesti, vaikka tutkielman luonne on integroivan katsauksen mukaisesti kuvaileva. Suhteessa tutkielman aiheeseen integroiva kirjallisuuskatsaus mahdollistaa monipuolisen aiemman tutkimustiedon arvioinnin ja yhdistämisen sekä aineiston tulkinnan Bronfenbrennerin (1979) ekologisen systeemiteorian tarjoamassa viitekehyksessä. Koska tutkielma perustuu aiempaan tutkimukseen, ääneen pääsevät ensisijaisesti aineistojen kirjoittajat eli tutkijat. Aineistossa on myös artikkeleita, joissa tieto pohjautuu ammattilaisten ja asiakkaiden kokemuksiin, mikä mahdollistaa myös näiden toimijoiden näkökulmien esiin tuomisen toissijaisen tutkimustiedon kautta. Empiirisen ja teoreettisen tarkastelun yhdistäminen mahdollistaa kuvailevaa katsausta paremmin laajemman näkökulman ACE-kokemusten kaltaiseen kompleksiseen ilmiöön. Tutkielman tavoitteiden toteutumisen ja tutkimuskysymyksiin

vastaamisen kannalta aineiston valinta on keskeinen osa tutkimusprosessia, ja sen vaiheet esitellään seuraavaksi läpinäkyvyyden takaamiseksi.

Tutkielman aineisto on haettu LUC-Finna-tietokannasta, joka on Lapin korkeakoulukirjaston hakupalvelu. LUC-Finna yhdistää sisällön useista kotimaisista ja kansainvälisistä tietokannoista (muun muassa EBSCO, ProQuest, Finna ja Journal). Aineistohaku rajattiin LUC-Finnaan aineiston haun hallittavuuden sekä hakutulosten relevanssin varmistamiseksi. Aineistohakua ei ollut tarpeen laajentaa LUC-Finnan ulkopuolelle, sillä käytetty hakumenetelmä tuotti tutkimuskysymysten kannalta riittävän aineiston. Aineiston kattavuutta ja laatua arvioitiin kriittisesti hakuprosessin aikana. Aineistohakuprosessi on kuvattu tässä luvussa läpinäkyvyyden vuoksi.

Tutkielmaan ei löytynyt suomenkielistä lastensuojelun kontekstiin kytkeytyvää tieteellistä aineistoa hakusanoilla ACE tai haitalliset lapsuudenkokemukset, jonka vuoksi aineisto kostuu englanninkielisistä artikkeleista. Aineiston haku on rajattu vuosina 2015–2025 julkaistuihin vertaisarvioituihin artikkeleihin. Lisäksi hakukriteereiksi on valittu artikkeleiden saatavuus LUC-Finnassa verkosta, koko tekstin saatavuus ja yhteiskuntatieteiden/sosiaalityön tieteenala. Alla olevaan taulukkoon (taulukko 1) on koottu aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit.

Taulukko 1. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit aineiston haussa

sisäänottokriteerit	poissulkukriteerit
julkaistu vuonna 2015–2025	julkaistu ennen vuotta 2015
julkaisukieli suomi tai englanti	muilla kielillä kuin suomeksi tai englanniksi julkaistut
saatavilla LUC-Finnassa verkossa	ei saatavilla LUC-Finnassa verkossa
vertaisarvioitu	julkaisut, jotka eivät ole vertaisarvioituja
koko teksti saatavilla	julkaisut, joihin on osittainen pääsy
yhteiskuntatieteet ja sosiaalityö: ACE-kokemusten tarkastelu lastensuojelun näkökulmasta, palvelujärjestelmän tasolla tai rakenteellisella tasolla	käsittelee ACE-kokemuksia kontekstissa, joka ei vastaa tutkielman viitekehystä
vastaa tutkimuskysymyksiin, on vahvasti yhteydessä tutkittavaan aiheeseen	ACE-kokemukset eivät tule ilmi otsikko- ja tiivistelmätasolla
käsittelee ACE-kokemuksia ilmiönä	käsittelee yksittäistä irrallista ACE-kokemusta kuten vanhemman päihdeongelmaa

Koska haitallisten lapsuudenkokemusten ehkäisy edellyttää niiden tunnistamista, niitä ei voida irrottaa toisistaan. Tutkielman aineisto on haettu ehkäisyä painottavilla hakusanoilla, mutta aineistosta nousi esiin myös tunnistamiseen liittyviä näkökulmia. Hakusanat

valittiin tutkielman ensisijaisen painopisteen mukaan, joka on haitallisten kokemusten ehkäisy. Hakustrategian seurauksena tutkielman aineisto painottuu tunnistamista vahvemmin ehkäisyä käsitteleviin näkökulmiin, mutta sisältää runsaasti myös tunnistamiseen liittyviä havaintoja. Tunnistamiseen liittyvät havainnot analysoidaan ja raportoidaan tutkimustuloksissa siltä osin kuin se on tutkimuskysymysten kokonaisuuden kannalta taroituksenmukaista.

Ensimmäinen hakukokeilu tehtiin 2.6.2025 hakusanoilla *ACE or "adverse childhood experiences" AND "child protection"*, ja se tuotti 14 930 hakutulosta. Hakusanoihin lisättiin rajaukseksi ACE-kokemusten ehkäiseminen. Seuraavaksi aineistoa haettiin hakusanoilla *prevent* AND (ACE OR "adverse childhood experiences") AND "child protection"*, joka tuotti 492 hakutulosta. Hakutulokset käytiin läpi lukemalla artikkeleiden otsikot ja tiivistelmät. Ne artikkelit ohitettiin, joissa ei mainittu ACE-kokemuksia otsikossa tai tiivistelmässä, koska artikkelien ei katsottu käsittelevän riittävästi tutkittavaa ilmiötä. Lisäksi ohitettiin ne artikkelit, joissa käsiteltiin ainoastaan yhteen ACE-kokemukseen kuten päihteiden käyttöön liittyviä ehkäisymenetelmiä. Myös lapsuuden traumaa käsittelevät artikkelit ohitettiin, mikäli trauman taustasyys ei avattu artikkelissa ACE-kokemuksia. Aineiston ulkopuolelle rajattiin myös ne artikkelit, jotka käsitelivät ACE-kokemusten torjumista muusta kuin lastensuojeluun olennaisesti liittyvästä näkökulmasta, kuten esimerkiksi koulujärjestelmään keskittyen. Seuraavilla poissulkukriteereillä 12 artikkelia luettiin kokonaan, ja niistä 6 valikoitui osaksi tutkielman aineistoa.

Toinen aineistohaku tehtiin LUC-Finnaan 3.6.2025 hakusanoilla *intervention AND (ACE OR "adverse childhood experiences") AND "child protection"*, ja haku tuotti 794 hakutulosta. Artikkelit luettiin otsikko- ja tiivistelmätasolla käyttäen samoja sisäänotto- ja poissulkukriteereitä kuin aiemman kirjallisuushaun kohdalla. Kyseisillä hakusanoilla löytyi 3 artikkelia, jotka kuuluivat jo tutkielman aineistoon. Lisäksi 14 uutta artikkelia luettiin kokonaan, joista 8 valittiin osaksi tutkielman aineistoa. Kymmenestä valitsemastani artikkelista yksi artikkeli (Lines ym. 2025) täytti poissulkukriteerin sen osalta, että siinä ei käytetty otsikossa tai tiivistelmässä käsitettä ACE-kokemukset. Otsikossa käytettiin sen sijaan käsitettä kumulatiivinen haitta, ja tiivistelmään oli listattu ACE-kokemuksiin lukeutuvia kokemuksia ja artikkelissa niitä oli tarkasteltu kokonaisuutena, jonka vuoksi artikkeli valittiin aineistoon poissulkukriteeristä huolimatta.

LUC-Finnaan tehtiin 4.6.2025 vielä yksi aineistohaku hakusanoilla *prevent* AND (ACE OR "adverse childhood experiences") AND "social work"*, joka tuotti 1946 hakutulosta.

Artikkeleita luettiin otsikko- ja tiivistelmätasolla ja havaittiin, että lastensuojelun konteksti jää artikkeleissa ohueksi. Kyseinen haku hylättiin aineiston keräämisen osalta, koska sen antamat tulokset eivät tuoneet aineistoon sisällöllistä lisäarvoa. Tässä kohtaa aineistohakuprosessia aineisto oli riittävän kattava tutkielman toteuttamiseksi, jonka vuoksi prosessi päätettiin. Aineiston hakuprosessi on kuvattu seuraavaan taulukkoon (taulukko 2).

Taulukko 2. Aineiston hakuprosessi

Tietokanta	Hakupäivä	Hakusanat	Viitteet	Abstrakti-peruste	Lopulliset viitteet
LUC-Finna	2.6.2026	(ACE OR “adverse childhood experiences”) AND “child protection”	14 930	-	-
LUC-Finna	2.6.2026	prevent* AND (ACE OR “adverse childhood experiences”) AND “child protection”	492	12	6
LUC-Finna	3.6.2025	intervention AND (ACE OR “adverse childhood experiences”) AND “child protection”	794	14	8
LUC-Finna	4.6.2025	prevent* AND (ACE OR “adverse childhood experiences”) AND “social work”	1946	-	-

Tutkielman aineistoon valittiin 14 vertaisarvioitua kansainvälistä artikkelia, joiden julkaisumaat ovat Norja, Yhdysvallat, Australia, Yhdistynyt kuningaskunta ja Kanada. Aineisto sisältää kirjallisuuskatsauksia, empiirisiä tutkimuksia, teoreettisia ja näkökulmia tarjoavia artikkeleita, kommentaaripuheenvuoron ja keskusteluartikkelin. Kyseiset artikkelit valikoituivat aineistoon, koska ne tarkastelevat ACE-kokemuksia lapsen hyvinvoinnin ja palvelujärjestelmän näkökulmasta siten, että ne kytkeytyvät merkittävästi lastensuojelun avohuoltoon. Artikkelit tarjoavat monipuolisesti näkökulmia ACE-kokemusten tunnistamisesta ja ehkäisystä kaikilla Bronfenbrennerin (1979) teorian systeemitasoilla. Aineiston monipuolisuuden vuoksi valittiin sekä teoreettista että käytännönläheistä tietoa sisältäviä artikkeleita. Aineiston artikkeleista keskeiset tiedot on koottu alla olevaan taulukkoon (taulukko 3).

Taulukko 3. Tutkielman aineisto (n=14)

Tekijä(t), julkaisuvuosi, ot-sikko	Julkaisu-paikka ja -maa	Tutkimusmenetelmä	Sisäänottokriteeri
Albaek, Kinn & Milde (2018) Walking Children Through a Minefield: How Professionals Experience Exploring Adverse Childhood Experiences	Qual Health Research Norja	Metaetnografia: syntetisoi tuloksia laadullisista tutkimuksista, jotka käsittelevät ammattilaisten kokemuksia lasten ACE-kokemusten käsittelystä	Ammattilaisten inhimilliset ja emotionaaliset rajoitteet tunnistamisessa ja ehkäisyssä
Asmussen, McBride & Waddell (2019) The Potential of Early Intervention for Preventing and Reducing ACE-Related Trauma	Social Policy and Society Yhdistynyt kuningas-kunta	Narratiivinen katsaus: arvioi ja kokoaa 24 interventiota	Varhaisen puuttumisen interventiot ACE-kokemusten ehkäisyssä ja pitkäaikaisten vaikutusten vähentämisessä
Bentovim, Chorpita, Daleiden, Gray, Pizzey & Vizard (2021) The Value of a Modular, Multi-focal, Therapeutic Approach to Addressing Child Maltreatment: Hope for Children and Families Intervention Resources – a Discussion Article	Child Abuse & Neglect Yhdistynyt kuningas-kunta / Yhdysvallat	Keskusteluartikkeli: esittelee uutta modulaarista lähestymistapaa teoreettisesti ja käytännön kehitystyön kautta, käytetään tapausesimerkkiä	Useat ympäristötasot huomioivat konkreettiset menetelmät tunnistamiseen ja ehkäisyyn
Collier & Bryce (2021) Addressing Cumulative Harm: Responding to Chronic Child Maltreatment in the Context of an Intensive Family Support Service	Journal of Children's Services Australia	Käytännön kokemusten ja olemassa olevan viitekehysten kriittinen analyysi: tarkastelee lastensuojelun episodista ja tapauskohtaista lähestymistapaa ACE-kokemusten arvioinnissa	Episodisen ja tapauskeskeisen lähestymistavan tarkastelu ja kumulatiivisen haitan tunnistaminen
DeCandia, Volk & Unick (2022) Evolving Our Understanding: Housing Instability as an ACE for Young Children	Adversity and Resilience Science Yhdysvallat	Empiirinen kvantitatiivinen tutkimus: selvittää NEST-seulontatyökalulla asumisen epävakauden ja hoitajan hyvinvoinnin suhdetta ACE-pisteisiin ja lasten neurologiseen kehitykseen, n=231	Asumisen epävakauden ja rakenteellisten riskien käsittely
Flynn (2023) Child Protection and Welfare During the COVID 19 Pandemic: Revisiting the Value of Resilience-Building, Systems Theory, Adverse Childhood Experiences and Trauma-Informed Approaches	Child Care in Practice Yhdistynyt kuningas-kunta	Teoreettinen katsaus: arvioi ja kokoaa aiempaan kirjallisuuteen perustuen neljä sosiaalityön lähestymistapaa (resilienssin rakentaminen, systeemitheoria, ACE-kokemukset, traumainformoitu lähestymistapa)	Palvelujärjestelmän toiminta kriisi- ja poikkeustilanteissa suhteessa ACE-kokemuksiin
Garrison, Gillen, King, Cutshall & Howitt (2022) Child Maltreatment, Adverse Childhood Experiences, and the Public Health Approach:	International Journal on Child Maltreatment:	Systemaattinen kirjallisuuskatsaus: tarkastelee ACE-kokemuksia kansanterveyden näkökulmasta keskitettyjen kokemusten	Moniammatillisen yhteistyön merkitys tunnistamisessa ja ehkäisyssä

A Systematic Literature Review	Research, Policy, and Practice Yhdysvallat	primaariseen, sekundaariseen ja tertiääriseen ehkäisyyn	
Hawes (2024) Commentary: Early Intervention for Conduct Problems as a Child Protection Strategy – Reflections on Nobakht et al. (2023)	Journal of Child Psychology and Psychiatry Australia	Kommenttaari: tarkastelee ACE-kokemusten tunnistamista ja hoitamista lasten käytösongelmien näkökulmasta	Perheen sisäisen vuorovaikutuksen kaksisuuntaisuus: käytöshäiriöt ACE-kokemusten oireina ja aiheuttajina
Jeske & Klas (2016) Adverse Childhood Experiences: Implications for Family Law Practice and the Family Court System	Family Law Quarterly Yhdysvallat	Kirjallisuuskatsaus: tarkastelee ACE-kokemuksia perheoikeudellisissa prosesseissa	ACE-kokemusten luonteen tarkastelu ammattilaisten keskuudessa ja palvelujärjestelmän tasolla
Kerr-Davis, Hillman, Anderson & Cross (2023) Introducing Routine Assessment of Adverse Childhood Experiences For Looked-After Children: The Use and Properties of the Trauma and Adverse Life Events (TALE) Screening Tool	Journal of Child & Adolescent Trauma Yhdistynyt kuningaskunta	Kvantitatiivinen empiirinen tutkimus: esittelee ja arvioi ACE-kokemusten arviointiin tarkoitettua TALE-seulontatyökalun, jota sosiaalityöntekijät käyttäneet sijaishuollossa 218 lapsen kanssa	Työkalu ACE-kokemusten tunnistamiseen sekä vaikutusten ja vakavuuden arviointiin
Lines, Kakyo, Anderson, Sivertsen & Hunter (2025) Parents' Experiences of Accessing Support for Adversities that Impact Their Parenting: A Systematic Review of Qualitative Evidence	Health & Social Care Community Australia	Systemaattinen kirjallisuuskatsaus: tarkastelee vanhempien kokemuksia saamastaan tuesta vanhemmuuttaan heikentäviin vaikeuksiin (ACE-kokemuksiin)	ACE-kokemusten ehkäisy palveluiden saavutettavuuden ja mikro-tason vuorovaikutuksen näkökulmasta
Toombs, Lund & Mushquash (2022) Adverse Childhood Experiences (ACEs) Are Increasing in Indigenous Populations in Canada: Now What?	Canadian Psychology Kanada	Narratiivinen katsaus: arvioi ja kokoaa kansallisten alkuperäiskansoja koskevia ACE-tietoja ja niiden jälkeisiä terveystuloksia	Rakenteellinen eriarvoisuus ja historialliset tapahtumat suhteessa ACE-riskiin
Traverso-Yepetz, Rourke & Luscombe (2017) Connecting the Dots: An Ecological Lens to Preventive Measures for Adverse Childhood Experiences	Social Work in Public Health Kanada	Eksploratiivinen laadullinen tutkimus: esittää strategioita ja käytäntöjä ACE-kokemusten ehkäisemiseksi varhaislapsuudessa	Moniammatillinen yhteistyö ja eri ympäristötoimien rooli ehkäisemisessä.
Wiig, Haugland, Halså & Myhra (2017) Substance-dependent women becoming mothers: breaking the cycle of adverse childhood experiences	Child & Family Social Work Norja	Empiirinen haastattelututkimus: kuvaa päihderiippuvien äitien kokemuksia omista ACE-kokemuksista, niiden vaikutuksista vanhemmuuteen ja ylisukupolvisuuden katkaisemisesta	Asiakasnäkökulma historian vaikutuksista vanhemmuuteen, ylisukupolvisuuteen ja kierteiden katkaisemiseen.

Aineisto on artikkelien määrän puolesta rajallinen, mutta mahdollistaa tutkimuskysymyksiin vastaamisen kattavasti. Metodologisesti artikkelit muodostavat monipuolisen kokonaisuuden, jota yhdistää tiedon tarjoaminen lasten hyvinvoinnin turvaamisesta ja ACE-kokemusten ehkäisystä. Aineisto sisältää sekä teoreettisia tarkasteluja että käytännön sovelluksia, kuten konkreettisia interventioita ja seurantamenetelmiä. Artikkeleiden välillä on eroja siinä, painottuvatko ne enemmän mikro- ja mesotason vuorovaikutukseen vai makro- ja eksotason rakenteellisiin kysymyksiin. Osassa artikkeleista viitekehys laajenee käsittelemään myös kronosysteemiä. Lisäksi aineistoa rikastaa se, että artikkeleissa käsitellään ACE-kokemuksia myös asiakkaiden ja ammattilaisten näkökulmien kautta.

4.3 Teoriaohjaava sisällönanalyysi

Laadullisen tutkimuksen aineiston sisällönanalyysi voidaan toteuttaa eri lähestymistapojen mukaisesti: aineistolähtöisesti eli *induktiivisesti*, teorialähtöisesti eli *deduktiivisesti* tai teoriaohjaavasti eli *abduktiivisesti* (Tuomi & Sarajärvi 2018, 121). Aineistolähtöisessä analyysissä tutkija luo aineiston sisällön perusteella luokkia, kun taas teorialähtöisen analyysin taustalla toimii valmiiseen tuotettuun teoriaan pohjautuva analyysimatriisi (Elo ym. 2022, 219). Teoriaohjaava sisällönanalyysi yhdistää piirteitä induktiivisesta ja deduktiivisesta tavasta, jolloin teoria toimii sisällönanalyysin välineenä, mutta aineiston analyysi ei pohjautu pelkästään teoriaan. Tällöin aikaisempi tieto toimii aineiston tulkinnan tukena, mutta sitä ei käytetä teorialähtöisen analyysitavan mukaisesti teorian testaamiseen uudessa kontekstissa. Teoriaohjaava sisällönanalyysi yhdistää valmiit mallit ja aineistolähtöisyyden, jolloin yhdistelyn avulla voidaan avata uutta ajattelua. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109–110.)

Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria valittiin laaja-alaisuutensa vuoksi tutkielman teoreettiseksi viitekehyykseksi, ja sitä hyödynnetään myös aineiston analyysissä. Tutkielman sisällönanalyysin toteutustavaksi harkittiin teorialähtöistä tai teoriaohjaavaa lähestymistapaa. Tutkielman sisällönanalyysi toteutettiin lopulta teoriaohjaavasti, koska tavoitteena ei ollut testata valittua teoriaa ACE-kokemusten kontekstissa, vaan hyödyntää sitä aineiston jäsentämistä ja tulkintaa tukevana viitekehyyksenä. Bronfenbrennerin ekologista systeemiteoriaa on siis käytetty analyysissä erityisesti uutta ajattelua avaavana sekä uuden tiedon tuottamisen välineenä.

Analyysin pohjautuessa aikaisempaan teoriaan tai käsitteisiin, muodostetaan ensin teorian pohjalta analyysirunko, jota kutsutaan myös analyysimatriisiksi. Aineiston sisältö

luokitellaan tai kategorisoidaan analyysirungon mukaisesti. Mikäli aineistosta poimittu ilmaus ei sovi analyysimatriisiin kohtiin, mutta on tutkimuskysymyksen kannalta relevantti, se voidaan poimia matriisin ulkopuolelle (Elo ym. 2022, 219; Tuomi & Sarajärvi 2018, 127–128). Tutkielmassa analyysimatriisi pohjautui Bronfenbrennerin teoriaan ja teoriassa jäsennettyihin tasoihin: mikrosysteemi (lapsen välittömät suhteet), mesosysteemi (perheen ja arjen toimijoiden vuorovaikutus), eksosysteemi (palvelujärjestelmä, organisaatio ja resurssit), makrosysteemi (lainsäädäntö, politiikka, kulttuuri, yhteiskunnan normit) ja kronosysteemi (ajan kuluessa tapahtuvat muutokset).

Aineiston analyysivaiheessa jokaisen artikkelin sisältö taulukoitiin analyysimatriisiin avulla siten, että niistä pyrittiin löytämään ACE-kokemusten tunnistamiseen ja ehkäisemiseen liittyviä havaintoja eli koodeja eri ekosysteemien tasoilla. Avoimeksi jätettiin myös se vaihtoehto, että löydökset eivät olisi sijoitettavissa millekään ekosysteemin tasolle, mutta tasojen ulkopuolisia tuloksia ei löytynyt analyysissa. Taulukointi auttoi jäsentämään aineistoa ja sen avulla varmistuttiin, että analyysin näkökulma on moniulotteinen ja aineistosta poimitaan tutkimuskysymysten kannalta keskeinen sisältö. Kaikista artikkeleista ei löytynyt tietoa jokaiseen ekosysteemin tasoon, jolloin kyseinen taulukon kohta jätettiin tyhjäksi.

Aineiston taulukointivaiheessa artikkeleista poimittiin yhteensä 388 koodia, eli yksittäisiä havaintoja ja ilmauksia, jotka liittyivät ACE-kokemusten tunnistamiseen ja ehkäisyyn. Näitä koodeja ryhmiteltiin samankaltaisuuden perusteella laajemmiksi kokonaisuuksiksi: esimerkiksi riskiryhmien seulontaan ja lapsen kuulemiseen liittyvät koodit yhdistyivät. Ryhmittelyn seurauksena muodostui 37 teemaa, joita ovat esimerkiksi monialainen tiedonmuodostus, systeeminen arviointi ja lastensuojelun viitekehys ja lainsäädäntö. Muodostetut teemat esitellään kokonaisuudessaan tarkemmin tutkimustuloksissa (taulukko 4) ja ne on merkitty tutkimustuloksiin kursivilla. Teemojen tulkitsemisessa tutkimustuloksiksi hyödynnettiin ekosysteemien tasoja merkitysten ymmärtämisessä ja järjestelmien välisten suhteiden selittämisessä.

4.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkielman kaikissa vaiheissa on noudatettu Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2023, 11–13) määrittelemää hyvää tieteellistä käytäntöä, joka korostaa huolellisuutta, tarkkuutta, vastuullisuutta, rehellisyyttä ja avoimuutta. Tutkimusmenetelmät ja -prosessi on

valittu soveltuviksi tutkielmaan, ne ovat eettisesti kestäviä ja niiden sisältö on avattu tekstissä riittävän kattavasti. Eettisyyden ja luotettavuuden kannalta tutkielman tekemisessä on huomioitu myös tutkimussuunnitelman laatu, tutkimusasetelman sopivuus, tulosten raportoinnin huolellisuus, lähteiden laatu ja laadukas argumentaatio (Hakala 2008, Tuomi & Sarajärvi 2018, 149).

Tutkielmassa lähdemerkinnät on tehty asianmukaisesti, mikä osoittaa kunnioitusta alkuperäisiä tekijöitä kohtaan ja ehkäisee plagiointia ja tieteellistä varkautta (Hakala 2008, 206). Kaikki aineistossa käytetyt artikkelit ovat julkaistu englannin kielellä, joten sisällön tulkinnassa ja kääntämisessä on kiinnitetty erityistä huomiota alkuperäisten merkitysten säilyttämiseen. Artikkelien kääntämisessä ja sopivien suomenkielisten ilmaisujen löytämisessä on hyödynnetty käännöstyökalujen apua. Käännöstyökalujen käyttö on toiminut tukena epäselvien kohtien ymmärtämisessä, jotta vääriltä käännöksiltä välttyttäisiin. Tutkielmassa kaikkien käännösten sisältö, tarkkuus ja kontekstin ymmärtäminen on tarkistettu huolellisesti, ja lopulliset arvioinnit ja valinnat on tehty itse.

Tutkielma on toteutettu kirjallisuuskatsauksena, joten aineiston keräämiseen ei edellyttänyt tutkimuslupaa tai eettisen toimikunnan lausuntoa. Keskeistä kirjallisuuskatsauksen luotettavuudessa on tutkimusprosessin selkeä kulku ja avaaminen sekä huolellinen tiedonkeruu (Salminen 2011, 10; Kangasniemi ym. 2013, 297). Aineistonkeruu on toteutettu asianmukaisella menetelmällä suhteessa tutkimuskysymyksiin. Aineiston hakuprosessi on toteutettu huolellisesti, läpinäkyvästi ja hakuprosessi sekä sisäänotto- ja poissulkukriteerit ovat avattu tekstissä. Hakuprosessin läpinäkyvyys lisää luotettavuutta ja mahdollistaa hakuprosessin toistettavuuden. Hakuprosessissa on huomioitu aineiston laadun ja luotettavuuden vaikuttavan koko tutkielman laatuun, luotettavuuteen ja pätevyyteen (Salminen 2011, 10, 20). Tutkielman luotettavuuden takaamiseksi aineistoon on valittu ainoastaan vertaisarvioituja artikkeleita, jotka ovat julkaistu luotettavissa tieteellisissä julkaisuissa. Taulukossa (taulukko 3) on esitetty perustelut jokaisen artikkelin valitsemiselle suhteessa tutkimuskysymyksiin.

Tutkielman luotettavuutta lisää se, että aineistona toimivat artikkelit ovat vertaisarvioituja ja julkaistu luotettavissa tieteellisissä julkaisuissa. Aineiston hakuprosessissa poissulkukriteerinä oli muulla kuin suomen tai englannin kielellä julkaistut artikkelit, mikä on tuottanut hakutulokseksi rajallisen määrän tutkimuksia. On mahdollista, että julkaisukielen rajaaminen on jättänyt ulkopuolelle muilla kielillä julkaistua hyödyllistä tietoa ACE-kemusten tunnistamisesta ja ehkäisystä. Tutkimustuloksissa voi esiintyä harhaa, mikäli

aineistoa on etsitty puutteellisesti tai mikäli tärkeitä alkuperäislähteitä jää huomaamatta (Whittermore & Knalf 2005, 547–548). Tutkielmassa ei hyödynnetty muilla kielillä julkaistuja lähteitä tutkielman tekijän kielitaidon vuoksi ja kielivalinnalla on haluttu varmistaa aineiston sisällön oikea tulkinta.

Arvioitaessa tutkielman luotettavuutta, on syytä kiinnittää huomiota myös tutkijan positioon. Tutkielman tekijän ammatillinen tausta lastensuojelutyössä on vaikuttanut tutkimusprosessin luotettavuuteen positiivisesti tuomalla syvällistä kontekstin tuntemusta ja mahdollisuuksia aineiston monipuoliseen tulkintaan lastensuojelun käytäntöjen näkökulmasta. Toisaalta taas ammatillinen kokemus voi tuoda mukanaan ennakko-oletuksia, jotka voivat vaikuttaa aineiston tulkintaan luoden tiettyjä painotuksia tai vinoumia. Aineiston analyysissä on pyritty kriittiseen ja systemaattiseen työotteeseen. Aineiston teoriaohjaava taulukointi on tukenut sitä, että aineistosta esiin nousevat havainnot tulevat esiin monipuolisesti ja tutkimustulokset on voitu esittää moniulotteisesti. Tutkimustulokset on raportoitu vääristelemättä ja kaunistelematta noudattaen erityistä huolellisuutta, koska aina eri tietolähteiden yhdistäminen ei ole helppoa (Whittermore & Knalf 2005, 548; Hakala 2008, 206–207).

Tutkielman luotettavuutta voidaan arvioida validiteetin ja reliabiliteetin osalta. Validiteetilla tarkoitetaan oikeiden asioiden tutkimista, oikeiden mittareiden käyttämistä ja oikeiden tulkintojen tekemistä. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimustulosten toistettavuutta eli pysyvyyttä. (Kananen 2015, 356.) Tutkielman validiteettia vahvistavat tutkimuskysymysten selkeä asettelu ja tarkkuus. Huolellisesti valittujen tutkimuskysymysten avulla varmistetaan tutkielman kohdistuminen juuri niihin seikkoihin, joita halutaan tutkia. Teoriaohjaava analyysi varmistaa aineiston tulkitsemisen systemaattisesti tutkimuskysymyksiin vastaten. Validiteettia lisää myös tutkimusprosessin vaiheiden kuvaaminen ja läpinäkyvyys. Reliabiliteetin osalta voidaan todeta aineiston olevan tarkasti rajattu, ja samaa aineistoa käyttäen toisintoa tehtäessä tutkimustulokset säilyisivät samanlaisina. Tutkimusprosessissa teoriaohjaava sisällönanalyysi auttaa välttämään vinoumia ja subjektiivisuutta.

5 ACE-kokemusten tunnistaminen lastensuojelun avohuollossa

5.1 Kokonaisvaltainen mikrotason tarkastelu kumulatiivisten haittojen tunnistamisessa

Tässä luvussa tarkastelen aineiston analyysin pohjalta Bronfenbrennerin (1979) teoriaan nojaten, mitkä tekijät vaikuttavat ACE-kokemusten tunnistamiseen mikrotasolla eli lapsen, perheen ja lähiympäristöjen vuorovaikutuksessa. Luvussa tarkastelen perheen koon, koon tilanteen arviointia, kumulatiivisen haitan ja suojaavien tekijöiden tunnistamista, lapsen kuulemistä ja osallistamista sekä mikrotason vuorovaikutussuhteiden merkitystä. Lisäksi käsittelen riskiryhmien tunnistamista ja ACE-kokemusten systemaattista seulontaa sekä esittelen menetelmien vahvuuksia ja niihin kohdistuvaa kritiikkiä.

Systeeminen arviointi muodostaa tutkimustulosten mukaan kokonaisuuden, jossa keskiössä ovat perheen koon tilanteen kartoitus sekä kumulatiivisen haitan ja suojaavien tekijöiden tunnistaminen. Bentovimin ynnä muiden (2021, 6–7) mukaan kokonaiskuvan muodostaminen edellyttää tietojen keruuta lapsen kehitystarpeista, vanhempien kyvyistä sekä perheen ja ympäristön tekijöistä. Kokonaisarvio auttaa arvioimaan tilanteen seurauksia lapsen kehitykselle. ACE-kokemusten monimuotoisuus ja niiden keskinäinen kasaantuminen korostavat tarvetta systeemille tarkastelulle, sillä yksittäiset kokemukset esiintyvät harvoin erillään (Collier & Bryce 2021, 250–251). Systeemisessä arvioinnissa korostuu tilanteen kokonaisvaltainen hahmottaminen yksittäisten vastoinkäymisten sijaan (Bentovim ym. 2021, 2), mikä tukee Bronfenbrennerin (1979) käsitystä kehityksen kokonaisvaltaisesta tarkastelusta lapsen vuorovaikutusympäristöissä.

Osa systeemistä arviointia ovat kumulatiivisen haitan ja suojaavien tekijöiden tunnistaminen. Kumulatiivisen haitan tunnistaminen nousee Collierin ja Brycen (2021) artikkeleissa keskeiseksi, sillä pitkittyneet ACE-tapahtumat voivat kasautua perheeseen. Aiemmat lastensuojeluilmoitukset, dokumentoidut ACE-kokemukset ja epäasianmukaista vanhemmuutta koskevat havainnot muodostavat keskeisen tietopohjan kumulatiivisen haitan tunnistamiselle. Lisäksi lapsen kehityksen viivästymät ja käyttäytymishaasteet voivat viitata kasautuneisiin kokemuksiin. (Collier & Bryce 2021, 250, 259.) Garrisonin ja kumppaneiden (2022, 559) mukaan mikrotason arviointi täydentyy suojaavien tekijöiden tunnistamisella, sillä ne voivat vähentää ACE-kokemusten todennäköisyyttä. Suojaavia tekijöitä ovat esimerkiksi rakastavat ja vakaat kodit, hoivaavat ihmissuhteet, tukevat yhteisöt sekä äidin korkeampi koulutustaso ja ikä (Bentovim ym. 2021, 7; Flynn 2023, 381; Garrison ym. 2022, 559). Näin kumulatiivisen haitan ja suojaavien tekijöiden

huomioiminen täydentää systeemistä arviointia ja tuo kattavamman kuvan lapsen kasvuolosuhteista.

Riskiryhmien ja vanhemmuuden riskitekijöiden tunnistaminen voi tutkimustulosten perusteella auttaa ammattilaista havaitsemaan ACE-kokemuksia varhaisessa vaiheessa (Asmussen ym. 2019, 429; Toombs ym. 2022, 580; Garrison ym. 2022, 559). Hahmotan, että riskiryhmät ovat marginaaliryhmiä, joiden keskuudessa ACE-kokemuksia esiintyy tilastollisesti enemmän kuin väestössä keskimäärin. Kahdessa tutkimuksessa (Asmussen ym. 2019, 429; Garrison 2022, 559) teinivanhemmat nostetaan keskeiseksi riskiryhmäksi. Muita riskitekijöitä ovat sosiaalipalveluiden asiakkuus, vanhemman omat ACE-traumat, isyyden vahvistamatta jättäminen sekä kulttuurisen vähemmistöön kuuluminen (Asmussen ym. 2019, 429; Garrison ym. 2022, 559; Collier & Bryce 2021, 253–254). Myös vanhempien negatiiviset persoonallisuuspiirteet ja rajalliset sosiaaliset sekä aineelliset resurssit nostavat ACE-riskiä (Bentovim ym. 2021, 2).

Useassa artikkelissa nousee esiin, että riskiryhmiin keskittyminen osana ACE-kokemusten tunnistamista ei ole kuitenkaan täysin ongelmaton Toombs ym. 2022; Collier & Bryce 2021; Garrison ym. 2022). Toombsin ja kumppaneiden (2022, 580) mukaan alkuperäiskansoja seurataan enemmän kaltoinkohtelun varalta, mikä on johtanut suhteettoman suureen määrään huostaanotettuja alkuperäiskansojen lapsia Kanadassa. Lisäksi liiallinen riskiryhmiin keskittyminen on tuottanut väärinkäsitystä siitä, että ainoastaan riskiryhmien lapsilla esiintyisi ACE-kokemuksia (Collier & Bryce 2021, 254), mikä voi haitata tunnistamista merkittävästi. Siksi tunnistamisessa tulisi painottaa myös koko väestöä koskevaa lähestymistapaa (Garrison ym. 2022, 544). Kritiikistä huolimatta näen riskiryhmien tunnistamisen merkittävänä, sillä yhdistämällä riskiryhmiin liittyvät tilastolliset havainnot ja yksittäiset vanhemmuuden riskitekijät voidaan muodostaa kokonaiskuva, joka tukee ACE-kokemusten tunnistamista.

Lapsen kuuleminen ja osallistaminen nousee aineiston perusteella keskeiseksi, sillä yksilöllisten kokemusten kuuleminen mahdollistaa tilanteiden ainutlaatuisuuden ja yksilöllisten haittavaikutusten tarkastelun (Traverso-Yepes 2017, 346). On keskeistä, että sosiaalityöntekijällä on käsitys lapsen historiasta ja ACE-kokemuksista, koska lapsen ymmärtämiseksi työntekijän täytyy ensin ymmärtää lapsen kokemat vastoinkäymiset ja traumojen historia (Kerr-Davis ym. 2023, 983). Hahmotan, että lapsen kuuleminen on keskeistä, kun halutaan tietää lapsen kokemuksista. Lapselle aiheutuva kumulatiivinen haitta ja lapseen liittyvät huolenaiheet voivat jopa peittyä, mikäli ammattilainen keskittyy liikaa

vanhempiin tai vanhempien tarpeisiin (Collier 2021, 257, 259). Voidaan nähdä, että lapsen oma näkökulma ei saa kadota osana riskinarviointia, vaikka osana ACE-kokemusten tunnistamista tulee huomioida systeeminen arviointi ja vanhempiin liittyvät riskitekijät.

Mikrosysteemin vuorovaikutussuhteet ja niiden laatu vaikuttavat lapsen kuulemiseen ja osallisuuden toteutumiseen. Flynn (2023, 375) esittääkin, että ACE-kokemukset tulevat helpommin ilmi, kun lapsella on yhteys kodin ulkopuolisiin suojeleviin aikuisiin, kuten koulun henkilöstöön (Flynn 2023, 375). Tämä vahvistaa Bronfenbrennerin (1979) mikrotason näkökulmaa, jonka mukaan lapsen lähiympäristön vuorovaikutussuhteet vaikuttavat merkittävästi hänen kehitykseensä ja siihen, miten kehityksen riskitekijöitä voidaan tunnistaa. Koronapandemian aikana yhteyksien heikentyminen kodin ulkopuolisiin aikuisiin vaikeutti ACE-kokemusten tunnistamista (Flynn 2023, 375), mikä konkretisoi mikrotason suhteiden merkityksen osana tunnistamista.

Ammattilaisen osaaminen, ennakkoluulot ja tunteet vaikuttavat siihen, miten ACE-kokemuksia tunnistetaan – tai tunnistetaanko niitä lainkaan. Albaekin (2018) artikkelin mukaan osa työntekijöistä kokee osaamisensa ja keinonsa riittämättömiksi ACE-kokemusten käsittelyyn, mikä voi estää kokemuksista kysymisen ja siten myös tunnistamisen. Hyvät vuorovaikutustaidot, intuitio ja ACE-kokemusten olemassaolon tiedostaminen ja hyväksyminen puolestaan edesauttavat tunnistamista. (Albaek 2018, 236–240.) Näin ollen ammattilaisen osaaminen ja vuorovaikutussuhde lapseen muodostavat keskeisen osan mikrotason ympäristöä, joka voi tukea tai estää ACE-kokemusten havaitsemista lastensuojelussa.

Myös ammattilaisen ennakkoluulot voivat haitata ACE-kokemusten tunnistamista (Albaek 2018, 237). Yksi ACE-kokemusten tunnistamista haittaava ennakkoluulo, että ACE-kokemuksia esiintyisi vain tietyissä sosioekonomisissa luokissa. Todellisuudessa niitä ilmenee kaikilla yhteiskuntakerroksilla, vaikka suurimmassa riskissä ovatkin ne lapset, joiden perheympäristö on stressaava sosioekonomisen tai kulttuurisen puutteen vuoksi. (Collier & Bryce 2021, 254; Traverso-Yeppez 2017, 340.) Tulosten perusteella myös ammattilaisten epäusko tai tietämättömyys pahan läsnäolosta voivat haitata tunnistamista, sillä työntekijä saattaa havaita ainoastaan ne asiat, joita haluaa nähdä. Tunnistaminen edellyttää, että ammattilaiset hyväksyvät pahojen tekojen olemassaolon ja tiedostavat, että heidän kohtaamansa ihmiset voivat tehdä niitä. (Albaek 2018, 239–240). Vaikka osa työntekijöistä kykenee hyödyntämään tietoa ja intuitiota, ennakkoluulot voivat vääristää

ammattilaisen tekemiä havaintoja ja vaikuttaa siihen, mitä lapsen mikrotason ympäristöstä huomataan.

Ammattilaisen omat tunteet voivat myös estää ACE-kokemusten tunnistamista ja puheeksi ottamista. Albaekin (2018) artikkelissa työntekijät kuvasivat, että pelko lapsen altistamisesta väkivallalle tai lisävaikeuksille, epätoivo tilanteen muuttumattomuudesta, eettinen ristiriita luottamuksellisuuden ja ilmoitusvelvollisuuden välillä sekä huoli vanhempien kielteisistä reaktioista voivat estää ACE-kokemuksista kysymistä. Myös ammattilaisen henkilökohtaiset kokemukset, pelko itseensä kohdistuvista negatiivisista seurauksista, samaistuminen vanhempiin sekä vaikeiden asioiden kieltäminen voivat ohjata huomiota pois ACE-kokemuksista. Ammattilainen saattaa itseään suojellakseen keskittyä esimerkiksi lapsen kehitysviiveeseen sen sijaan, että huomioisi taustalla olevan hyväksikäytön. (Albaek 2018, 237–240.) Tämän osoittaa, että ammattilaisen kokemukset ja tunteet muovaavat vuorovaikutusta perheiden kanssa. Samalla tulokset heijastavat lastensuojelutyön eettisiä jännitteitä, joissa lapsen suojeleminen ja osallisuus voivat olla ristiriidassa keskenään. Näin ACE-kokemusten tunnistaminen ei ole vain yksittäisten oireiden havaitsemista, vaan kytkeytyy lastensuojelutyön eettisiin jännitteisiin ja ammattilaisen kykyyn kestää lapsen kokemuksia.

Systemaattinen seulonta nousee tutkielman tuloksissa merkittäväksi ACE-kokemusten, riskitekijöiden ja suojaavien tekijöiden oikea-aikaisessa tunnistamisessa (DeCandia ym. 2022, 365). Systemaattista seulontaa ehdotetaan toteutettavaksi kaikille tuoreille vanhemmille, jotta kokemukset voidaan tunnistaa varhain ja estää vanhemmuuden ylisukupolviset ongelmat. Tunnistamista tukevat myös raskauden aikainen ja synnytyksen jälkeinen äidin mielenterveysseulonta ja parisuhdeväkivallan seulonta. (DeCandia ym. 2022, 269; Asmussen ym. 2019, 428.) Vaikka seulonnan merkitys tunnistetaan, sitä ei aina toteuteta lasten hoidossa, mikä voi johtaa kaltoinkohdeltujen lasten auttamisen epäonnistumiseen (Albaek 2018, 231). Jokaisen lapsen traumahistoriaa tulisi arvioida osana rutiininomaista mielenterveysseulontaa, joka saattaa keskittyä kokemusten sijaan oireisiin (Kerr-Davis ym. 2023, 983). Vaikka seulonta kohdistuu Bronfenbrennerin (1979) mikrotasolle, siihen vaikuttavat myös ammattilaisten työkäytännöt ja palvelujärjestelmän rakenteet, mikä vuoksi tulkitseen seulonnan mahdollisuuksien kytkeytyvän myös laajemmin meso-, ekso- ja makrosysteemiin.

Vaikka systemaattista seulontaa pidetään tärkeänä välineenä ACE-kokemusten tunnistamisessa, siihen kohdistuu tuloksissa myös kritiikkiä: pelkkä ACE-pistemäärä ei kerro

perheen palveluntarpeesta ja voi johtaa virheellisiin tulkintoihin lapsen kohdistuvista riskeistä (DeCandia ym. 2022, 366; Kerr-Davis ym. 2023, 989). Seulontaa ei sen vuoksi tulisi käyttää lapsen tilannetta kuvaavana mittarina, vaan apuna ammattilaisen tekemässä yksilöllisessä arvioinnissa (Kerr-Davis ym. 2023, 989; Asmussen 2010, 431). Aineistosta suomen kielelle käännetty suora lainaus kiteyttää ACE-pisteisiin kohdistuvan kritiikin: *”Nykyään vallitsee kasvava yksimielisyys siitä, että ACE-pisteitä ei tulisi koskaan käyttää korvaamaan asianmukaisesti koulutetun ammattilaisen tekemää huolellista arviointia”* (Finkelhor 2018, Asmussenin ym. 2019, 431 mukaan).

Kritiikkiä on kohdistunut myös siihen, ettei seulonta huomioi kokemusten vaikutusta, intensiteettiä, kroonisuutta tai sosiokulttuurisia tekijöitä (Kerr-Davis ym. 2023, 984; DeCandia ym. 2022, 367). Kritiikkiin on pyritty vastaamaan uusilla menetelmillä, kuten Kerr-Daviksen ja kumppaneiden (2023) esittelemällä TALE-seulontatyökalulla, joka mahdollistaa myös kokemusten laajuuden ja vaikutusten arvioinnin. Tulosten perusteella hahmotan, että seulonta voi tukea varhaista tunnistamista, mutta lastensuojelutyössä se ei yksin riitä – tarvitaan ammattilaisen tekemää arviointia, joka huomioi lisäksi laajemmat vuorovaikutustekijät sekä kokemusten subjektiivisen merkityksen.

Käytöshäiriöiden tunteminen täydentää systemaattista seulontaa ACE-kokemusten tunnistamisessa: vaikka ACE-kokemukset usein juontuvat mikrotasolla perheen ja vanhempien ongelmista, myös lapsen käyttäytyminen voi heijastaa haitallisia kokemuksia. Hawesin (2024, 866) mukaan ammattilaisille voi olla haastavaa hahmottaa, että lapsen oma käytös voi liittyä ACE-kokemuksiin muutenkin kuin oireena, jota osoittaa suomen kielelle käännetty suora lainaus kyseisestä kommentaarista:

Ajatus, johon olemme vielä totuttelemassa, on se, että lapset voivat itse myötävaikuttaa vastoinkäymisiin, joille he altistuvat. Toisin sanoen jotkut lapset kohtaavat vastoinkäymisiä todennäköisemmin kuin toiset yksilöllisten erojen vuoksi omassa käyttäytymisessään ja kehityspiirteissään, jotka tahattomasti muokkaavat heidän ympäristöään huonompaan suuntaan.

Vihan tai aggression tarkastelu voi auttaa tunnistamaan taustalla olevia haitallisia kokemuksia, ja käytöshäiriöiden käsitteellistäminen traumojen kontekstissa luo ammattilaisille syvempää ymmärrystä lasten käyttäytymisen ilmenemismuodoista (Bentovim ym. 2021, 2; Kerr-Davis ym. 2023, 983; Hawes 2024, 868). Nämä tulokset osoittavat, että haitallinen vanhemmuus voi aiheuttaa käytöshäiriöitä, mutta myös käytöshäiriöt voivat herättää haitallista vanhemmuutta. Lisäksi käytösongelmat voivat linkittyä myös

laajemmin perhedynamiikkaan kuten vanhempien väliseen aggressioon (Hawes 2024, 866). Hahmotan, että mikrotason vuorovaikutus on kaksisuuntaista: aikuisen toiminta muovaa lapsen kehitystä, mutta myös lapsen käyttäytyminen vaikuttaa perheen dynamiikkaan ja haitallisten kokemusten syntymiseen. Tämä vahvistaa Bronfenbrennerin (1979) näkökulmaa, jonka mukaan vuorovaikutus muovaa ympäristöä molempiin suuntiin.

Edellä kuvatut tulokset osoittavat, että ACE-kokemusten tunnistaminen Bronfenbrennerin (1979) mikrotasolla edellyttää kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa tarkastellaan kumulatiivista haittaa, suojaavia tekijöitä ja riskitekijöitä. Systemaattinen seulonta näytetään varhaista tunnistamista tukevana menetelmänä, jonka rinnalla tarvitaan lastensuojelun ammattilaisen arviointiosaamista. Kiinnostava havainto on, että lapsen käytöshäiriöt eivät ole pelkästään ACE-kokemusten oire, vaan voivat toimia myös perheen dynamiikkaa muuttavina ja haitallisia kokemuksia synnyttävinä tekijöinä. Lapsen kuuleminen ja osallistaminen nousevat tekijöiksi, joiden avulla voidaan tunnistaa yksilöllisiä kokemuksia ja vaikutuksia. Lisäksi ammattilaisen osaaminen, tunteet ja ennakkoluulot muovaavat vuorovaikutusta ja vaikuttavat ACE-kokemusten tunnistamiseen mikrotasolla.

5.2 Monialainen ja rakenteellinen konteksti tunnistamisen ja tulkinnan taustalla

Tässä luvussa tarkastelen tulosten perusteella, miten ACE-kokemusten tunnistaminen edellyttää huomion kiinnittämistä myös perheiden kanssa tehtävän työn ulkopuolelle. Luvussa tarkastelen Bronfenbrennerin (1979) mesotason näkökulmasta, miten moniammatillinen yhteistyö ja ammattilaisten välinen vuorovaikutus mahdollistavat tulosten valossa ACE-kokemusten tunnistamisen. Lisäksi laajennan tarkastelua ehkäisevän työn näkökulmaa Bronfenbrennerin (1979) ekso- ja makrotasolle, joiden kautta voidaan hahmottaa, millaiset rakenteet, resurssit ja yhteiskunnalliset tekijät tukevat tai estävät ACE-kokemusten ehkäisyä.

Monialainen tiedonmuodostus on keskeinen osa ACE-kokemusten tunnistamisessa. Hahmotan tiedonmuodostuksen sisältävän tiedon keräämisen ja tiedon jakamisen eri ammattilaisten välillä. Kattavan kokonaiskuvan luomiseksi tarvitaan moniammatillisia näkemyksiä, useiden asiaankuuluvien lähteiden huomioimista ja tietoa perheen aiemmista palveluista ja interventioista (Collier & Bryce 2021, 259–260). Tulosten perusteella sidosryhmien välinen yhteistyö ja useiden tietolähteiden hyödyntäminen mahdollistaa ACE-kokemusten tiheyden, keston, vakavuuden ja kumulatiivisen vaikutuksen arvioinnin sekä

edesauttaa vakavan riskin tunnistamista (Collier & Bryce 2021, 259–260; Garrison ym. 2022, 565). Lastensuojelun sosiaalityöntekijällä ei ole välttämättä kattavinta tietoa lapsen historiasta ja kokemuksista, jonka vuoksi tietoa tulee kerätä lapsen elämää parhaiten tunteville ammattilaisilta (Kerr-Davis ym. 2013, 988). Tulkiten kyseisten tulosten perusteella, että sosiaalityöntekijän aktiivinen rooli moniammatillisissa vuorovaikutussuhteissa on keskeinen, koska näiden suhteiden määrä ja laatu vaikuttavat tulosten perusteella ACE-kokemusten tunnistamiseen.

Monialainen ja moniammatillinen lähestymistapa laajentavat tapaa tarkastella lapsen kehitykseen liittyviä pulmia kuten esimerkiksi haasteita koulusuoriutumisessa. Moniammatillisen lähestymistavan avulla voidaan tunnistaa stressaavien perheympäristöjen varhaisia merkkejä huomaamalla ongelmien takana niiden juurisyitä. (Traverso-Yepez 2017, 345.) Traverso-Yepezin (2017) artikkelin kautta hahmotan, että lapsen pulmia ei tulisi tarkastella yksilön ongelmina, koska niiden taustalla voi olla ACE-kokemuksia. Siten lastensuojelun sosiaalityöntekijän tulee tunnistaa riskitekijöitä varhaisessa vaiheessa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Tulokset osoittavat, että lasta koskevien havaintojen yhdistäminen eri kehitysympäristöissä, kuten koulussa ja kotona, auttaa muodostamaan kokonaiskuvaa lapsen tilanteesta.

ACE-kokemusten tunnistamisessa ja raportoinnissa koulun ja terveydenhuollon roolit ovat merkittäviä (Flynn 2023, 375; Traverso-Yepez 2017, 345; Bentovim ym. 2021, 5–6; Garrison ym. 2022, 558). Useissa aineiston artikkeleissa korostuu moniammatillisen tunnistamisen lisäksi tiedon jakaminen: lastensuojelun tulee olla tietoinen muiden ammattilaisten tunnistamista riskitekijöistä perheessä (Bentovim ym. 2021, 5; Garrison ym. 2022, 558). Garrison ja kumppanit (2022, 565) esittävät kuitenkin, että sosiaalityöntekijät voivat suhtautua eri tavoin raportoituun tietoon, jolloin keskeistä on se, kuinka tietoa hyödynnetään päätöksenteossa.

Edellä kuvattujen tulosten perusteella näen, että vastavuoroinen moniammatillinen vuorovaikutus on keskeinen osa ACE-kokemusten tunnistamista. Lastensuojelun sosiaalityöntekijän rooli ei tulosten perusteella rajaudu ainoastaan tiedon vastaanottajaksi, vaan lisäksi sosiaalityöntekijä tuo oman ammatillisen näkemyksensä lasta koskevien pulmien monialaiseen käsittelyyn. Näen, että ammattilaisten välisen vuorovaikutuksen määrä ja laatu vaikuttavat tiedonkulkuun, raportoinnin mahdollisuuksiin ja siten ACE-kokemusten tunnistamiseen. Moniammatillinen yhteistyö ei kuvaudu tuloksissa ainoastaan tiedonvaihdon välineenä, vaan sen kautta muodostetaan olennainen osa lapsen tilanteen

kokonaisarviointia. Bronfenbrennerin (1979) teorian kannalta näen tämän korostavan mesotason merkitystä: lapsen arjen keskeisten mikroympäristöjen väliset yhteydet muodostavat verkoston, jonka avulla ACE-kokemuksia voidaan tunnistaa.

Ympäristöolosuhteiden vaikutuksen tunnistaminen on myös keskeistä ACE-kokemusten ymmärtämisessä. Kuten jo aiemmin esitetyt tutkimustulokset osoittavat, ainoastaan ACE-pisteisiin perustuva tunnistaminen voi tuottaa harhaanjohtavaa tietoa lapsen kokemuksista. DeCandia ja kumppanit esittävätkin, että ACE-pisteiden lisäksi osana tunnistamista tulee tarkastella kokemusten keskinäistä yhteyttä ja vaikutusmekanismeja, kuten ympäristöolosuhteita ja vanhempien hyvinvointia. Bentovimin ynnä muiden (2021, 5–8) mukaan ACE-kokemuksia voidaan tunnistaa tarkastelemalla ympäristöolosuhteita: heikot sosiaaliset ja aineelliset resurssit altistavat ACE-kokemuksille. Perheen sosiaaliset resurssit, yhteisön resurssit, vanhempien työllisyystilanne, asuminen, tulot, läheis- ja sukulaisuussuhteet, perheen toimivuus, sekä perheen sosiaalinen integroituminen vaikuttavat vanhemmuuteen ja lapsen kehitystarpeiden toteutumiseen. Myös aineellisten resurssien puute, köyhyys, epävakaa asuinolosuhteet ja jatkuvat muutot nostavat riskiä ACE-kokemusten lukumäärälle ja haittojen voimakkuudelle, kun taas turvalliset naapurustot, koulut ja leikkipaikat ehkäisevät niitä (DeCandia ym. 2022, 376).

Organisaatiokulttuuri, resurssit ja työkäytännöt vaikuttavat aineiston perusteella merkittävästi ammattilaisten kykyyn tunnistaa ACE-kokemuksia perheiden kanssa työskennellessään. Tämä näkyy erityisesti Albaekin (2018) artikkelissa, jossa ammattilaisten kokemuksista käy ilmi, että instituutioiden normit ja käytännöt voivat ohjata ACE-kokemusten riittämätöntä havaitsemista. Tulosten mukaan organisaatiokulttuuri voi synnyttää ja ylläpitää mikrotasolla ilmeneviä ammattilaisten kieltämis- ja tukahduttamisreaktioita: organisaatiossa voi muodostua kulttuuri, jossa vaikeista asioista vaietaan ja jossa ammattilaiset pyrkivät säilyttämään nykyisen tilanteen jakamalla vastustusta ei-toivottuja todellisuuksia kohtaan. Ahdistavien asioiden äärellä työskentely voi johtaa organisaatiokulttuuriin, jossa pyritään yksinkertaistamaan monimutkaisia perhetilanteita. (Albaek 2018, 231, 241.)

Lisäksi organisaation resurssit, kuten työmäärä, ajanpuute ja riittämätön moniammatillinen yhteistyö ovat järjestelmäominaisuuksia, jotka haittaavat ACE-kokemusten tunnistamista. Tulokset osoittavat, että kiireessä ammattilaiset saattavat jättää lapsilta kysymättä ACE-kokemuksista, koska kokevat, ettei aikaa ole riittävästi asian käsittelyyn. ACE-kokemusten käsittelyä haittaa myös ammattilaisen kokemus siitä, että lapsi ei välttämättä

saa tukitoimia kokemuksista kerrottuaan, koska resurssit ovat vähäisiä. (Albaek 2018, 237.) ACE-kokemusten tunnistaminen vaikeutuu myös silloin, kun riittämättömät resurssit heikentävät mahdollisuutta perehtyä lasten kaltoinkohtelun tunnistamiseen ja raportointiin liittyviin ohjeistuksiin sekä noudattamaan niitä (Garrison ym. 2022, 565.) Nämä tulokset osoittavat, että ACE-kokemusten tunnistamisen haasteet eivät liity vain yksittäisiin työntekijöihin, vaan eksotason rakenteet luovat raamit sille, millaisia mahdollisuuksia työntekijöillä on ACE-kokemusten tunnistamiseksi.

Myös organisaation työkäytännöt vaikuttavat siihen, miten ammattilaiset voivat tunnistaa ACE-kokemuksia. Tulosten perusteella riittämättömät ohjeet, epäselvät roolit ja vastuut, organisaation sisäinen sosiaalisen tuen puute ja erimielisyydet ACE-kokemusten seulontakäytännöistä heikentävät tunnistamista (Albaek 2018, 241). Tulkitsen Albaekin (2018) artikkelin kautta, että organisaatioiden tulisi luoda työkäytäntöjä, jotka mahdollistavat kollegiaalisen tuen ja keskustelun vaikeista asioista työyhteisössä. Traverso-Yepez ja kumppanit (2017, 345) esittävätkin, että lastensuojelussa voi vallita kulttuuri, jossa fyysiset riskit huomioidaan muita riskejä tehokkaammin, mikä voi peittää alleen ACE-kokemuksia. Ammattilaiset ovatkin toivoneet standardoituja ohjeita ja arviointityökaluja ACE-kokemusten tunnistamisen tueksi (Albaek 2018, 240), ja Collier ja Bryce (2021, 252, 255, 259) korostavat, että lastensuojelun riskinarvioinnissa tulee käyttää kumulatiivisen haitan huomioivaa riskinarviointikehystä. Hahmotan kyseisten tulosten perusteella, että eksotason rakenteiden kehittäminen on välttämätöntä, jotta mikrotason perheiden kohtaaminen ja mesotason moniammatillinen yhteistyö voivat tukea ACE-kokemusten tunnistamista.

Ammattilaisten havainnointikyky ja herkkyys korostuvat ACE-kokemusten tunnistamisessa. Ammattilaisilla tulee olla riittävä ymmärrys kaltoinkohtelun ja laiminlyönnin muotojen kasautumisesta (Jeske & Klas 2016, 132–133; Bentovim ym. 2021, 2). Ammattilaisten lisäkoulutuksen kautta voidaan vahvistaa tietoisuutta ACE-kokemusten monimutkaisuudesta ja kietoutuneisuudesta (Bentovim ym. 2021, 10–11; Garrison ym. 2022, 568; Traverso-Yepez ym. 2017, 347). On tärkeää, että ammattilaisilla on riittävä kyky ja herkkyys tunnistaa varhaisia merkkejä stressaavista perheympäristöistä, jotta ACE-kokemuksia voidaan tunnistaa ennen kumulatiivisen vaikutuksen alkamista (Traverso-Yepez ym. 2017, 345). Näen tämän niin, että ilman riittävää havainnointikykyä ammattilaisilla voi jäädä huomaamatta tilanteita, joissa esimerkiksi lapsen käyttäytyminen tai kertoma viestii ACE-kokemuksista.

Tulosten mukaan ammattilaisten mentorointi, työpajat ja valmennus voivat ylläpitää ja vahvistaa kykyä nähdä lasten monimutkaisia vastoinkäymisiä (Traverso-Yepez ym. 2017, 347; Bentovim 2021, 10). Hahmotan seuraavan (Albaekin 2018, 242) artikkelista suomen kielelle käännetyn suoran lainauksen perusteella, että ammattilaisten havainnointikyky ja herkkyys tunnistaa ACE-kokemuksia ei perustu ainoastaan tiedolliseen osaamiseen, vaan vaatii lisäksi vuorovaikutuksellista herkkyyttä, joka voi tuoda esiin arkaluontoisia kokemuksia: *”Interventiot, jotka parantavat ammattilaisten taitoja rakentaa ihmis-suhteita ja olla vuorovaikutuksessa, voivat lisätä heidän itseluottamustaan lasten kanssa ilmenevien arkaluontoisten asioiden käsittelyssä.”*

Koodaaminen ja rekisteritietojen yhdistäminen nähdään aineistossa välineinä, jotka toimivat ammattilaisten tukena lapsen kaltoinkohtelun tunnistamisessa. Koodaamista on esimerkiksi hyödynnetty siten, että varhaislapsuudessa epäillyistä ja vahvistetuista lasten kaltoinkohtelutapauksista on muodostettu kokonaiskuva linkittämällä yhteen syntymärekisteritietoja ja lastensuojeluviranomaisten tietoja. Lisäksi raporteista on poimittu systemaattisesti koodaamalla tietoa lapsen hyvinvointia koskevista tekijöistä. (Garrison ym. 2022, 565.) Näen, että koodaaminen ja rekisteritietojen yhdistäminen on käytäntöjä, jotka tukevat ACE-kokemusten poimimista ja tunnistamista laajoista tietomassoista. Huomioitavaa on, että kyseiset työkalut eivät korvaa ammattilaisten asiantuntemusta, vaan voivat toimia tunnistamisen tukena sekä vapauttaa työntekijän resursseja esimerkiksi perheiden kohtaamiseen mikrotasolla.

Palvelujärjestelmän läpäisevät valvontastrategiat ja niiden kehittäminen kuvautuvat hyödyllisiksi ACE-kokemusten tunnistamisessa eksosysteemin tasolla. Tulosten perusteella tunnistamisessa tarvitaan eri sidosryhmien, kuten lastensuojelun, lainvalvonnan, oikeusjärjestelmän, edunvalvontajärjestöjen, lapsi- ja perhepalveluiden ammattilaisten ja valtion päättäjien sitoutumista yhteistyöhön (Garrison ym. 2022, 567). Tulkitsen Garrisonin ja kumppaneiden (2022) katsauksen avulla, että eksotasolla muodostetut laajat strategiat luovat rakenteet, joiden avulla mesotasolla tapahtuva moniammatillinen yhteistyö ACE-kokemusten tunnistamisessa ei jää yksittäisten ammattilaisten varaan.

Lastensuojelun viitekehys ja lainsäädäntö vaikuttavat aineiston perusteella välillisesti siihen, miten sosiaalityöntekijät voivat tunnistaa lasten ACE-kokemuksia. Ymmärrys ACE-kokemuksista ja kumulatiivisesta vaikutuksesta on välttämätöntä lainsäädännön ja lastensuojelukäytäntöjen tasolla, ja lastensuojelun viitekehykset ovatkin muovautumassa kohti kokonaisvaltaista ACE-kokemusten ymmärtämistä. ACE-kokemuksia ei kuitenkaan aina

aseteta samalle tasolle episodisen väkivallan kanssa, mikä voi johtaa kumulatiivisen haitan aliraportointiin. (Collier & Bryce 2021, 254–255, 259.) Näen tämän lastensuojelun näkökulmasta niin, että makrotason lainsäädäntö toimii pohjana sille, millä tavoin lastensuojelun ammattilaiset voivat tunnistaa ja dokumentoida ACE-kokemuksia käytännön työssään.

Kulttuuriset ja yhteiskunnalliset arvot sekä normit vaikuttavat tulosten perusteella merkittävästi siihen, miten vanhemmuutta tarkastellaan. Vanhemmuuden käytäntöjen arviointi tapahtuu aina kulttuurisessa kontekstissa, mikä vaikuttaa ACE-kokemusten tunnistamiseen. Kulttuuri vaikuttaa myös vanhemmuuteen ja vanhemman toiminta voi heijastaa kulttuuriarvoja: esimerkiksi lapsen autonomiaa korostavassa kulttuurissa vanhempi on puuttumattomampi lapsen toimintaan, mikä voidaan tulkita toisessa kulttuurissa laiminlyönniksi. (Toombs ym. 2022, 581.) Hahmotan nämä tulokset peilaten Bronfenbrennerin (1979) teoriaan siten, että makrotason kulttuuriset arvot vaikuttavat siihen, miten lastensuojelun sosiaalityöntekijä arvioi vanhemmuutta ja kaltoinkohtelua, ja siten myös siihen, millaiset kokemukset tunnistetaan ACE-kokemuksiksi.

Yleinen ja poliittinen tietoisuus nousee lisäksi keskeiseksi tekijäksi makrosysteemissä. Yleinen tietoisuus ACE-kokemuksista ja niiden kielteisistä seurauksista vaikuttaa sosiaalipolitiikkaan ja siihen, miten haavoittuvassa asemassa olevien lasten auttamiseksi suunnataan resursseja (Asmussen ym. 2019, 431). Poliitikassa tulisikin huomioida, että lasten kaltoinkohteluprofiilit ovat moninaisia, ja että useimmat lapset kokevat samanaikaisesti useampaa kaltoinkohtelun muotoa (Bentovim ym. 2021, 3). Tämän perusteella näen, että työkäytäntöjä ACE-kokemusten tunnistamiseksi voidaan parantaa ainoastaan, jos ymmärrys ilmiöstä ja kokemusten kasautumisesta ulottuu poliittiselle tasolle asti.

Yhteenvetona voidaan todeta, että lastensuojelutyö muotoutuu merkittävästi ekso- ja makrotason tekijöiden, kuten organisaatiokulttuurin, lainsäädännön ja yhteiskunnallisen keskustelun, vaikutuksesta. Hahmotan tämän Bronfenbrennerin (1979) teorian valossa niin, että ekso- ja makrotason rakenteita kehittämällä varmistutaan siitä, että haitallisten kokemusten tunnistaminen lastensuojelussa on systemaattista eikä jää yksittäisten ammattilaisten varaan. Tämä korostaa rakenteellisen sosiaalityön merkitystä: sosiaalityöntekijä voi tuoda esiin ACE-kokemusten tunnistamiseen liittyviä haasteita ja pyrkiä vaikuttamaan esimerkiksi lastensuojelun viitekehykseen siten, että ACE-kokemusten tunnistaminen toteutuisi entistä paremmin.

6. ACE-kokemusten ehkäisy lastensuojelun avohuollossa

6.1 Perheen ja sosiaalityön välinen vuorovaikutus ACE-kokemusten ehkäisyssä

Tässä luvussa tarkastelen aineiston perusteella Bronfenbrennerin (1979) mikrotason vuorovaikutusta, eli lapsen, perheen ja lähiyhteisön suhteita sekä sitä, miten ne vaikuttavat ACE-kokemusten ehkäisyyn. Luvussa kuvaan, miten varhainen puuttuminen, lapsen yksilöllinen tukeminen, vanhempien ohjaaminen ja koko perheen tasolla tehtävä työ muodostavat keinoja ACE-kokemusten ehkäisemiseksi. Lisäksi tarkastelen sitä, miten sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välinen vuorovaikutus voi edistää motivaatiota, luottamusta ja muutoksen mahdollisuuksia perheessä.

Varhainen puuttuminen ACE-kokemuksiin ja kokemusten riskitekijöihin on olennaista, vaikka lapsella ei olisikaan näkyvää oireilua (Garrison ym. 2022, 544; Collier ym. 2021, 260). Varhainen puuttuminen lapsen käytösongelmiin laskee riskiä vanhempien väliseen aggressioon ja muiden ACE-kokemusten syntymiseen perheessä. Lisäksi varhainen puuttuminen lievään vanhempien väliseen aggressioon kuten huutamiseen voi estää etenemisen vakavammiksi perheensisäisiksi konflikteiksi. (Hawes 2024, 867–868.) Hahmotan näiden tulosten perusteella, että varhainen puuttuminen ei pyri ainoastaan ratkaisemaan yksittäisiä käyttäytymisongelmia, vaan pyrkii vaikuttamaan koko perheen vuorovaikutussuhteisiin ja ennaltaehkäisemään ACE-kokemusten syntymistä. Varhaisen puuttumisen ja ennaltaehkäisevän näkökulman mahdollistavat asiakkaiden oikea-aikainen ohjaaminen palveluihin ja matalan kynnyksen palveluiden saatavuus (Garrison ym. 2022, 544).

Lapsen kanssa työskentely on ehkäisyssä keskeistä ja se sisältää muun muassa kaltoinkohtelun vaikutusten ja traumojen käsittelyn (Bentovim ym. 2021, 4, 8–9; Collier & Bryce 2021, 260). Lisäksi lasten sosioemotionaalisen resilienssin lisääminen sekä toipumisen ja selviytymiskyvyn edistäminen ovat keskeisiä keinoja lieventää ACE-kokemusten vaikutuksia (Bentovim ym. 2021, 4, 8–9; Asmussen ym. 2019, 428). Merkittävää on myös lapsen tunnesäätelyn, ongelmanratkaisu- ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen sekä rentoutumiskeinojen löytäminen edistävät lapsen kykyä selviytyä haitallisista kokemuksista (Bentovim ym. 2021, 4, 8–9). ACE-kokemuksia kohdannutta lasta voidaan myös hoitaa yksilöterapiassa, kuten traumakeskeisessä kognitiivisessa käyttäytymisterapiassa, jotta voidaan vähentää kokemuksista aiheutuvia oireita ja kasvattaa resilienssiä (Asmussen ym. 2019, 429).

Tulosten perusteella myös lapsen yhteyden ylläpitäminen kulttuurisiin käytäntöihin voi edistää hyödyllisiä selviytymisstrategioita, ja tätä voidaan toteuttaa esimerkiksi rutiinien, rituaalien ja perinteiden kautta (Toombs ym. 2022, 580; Wiig ym. 2017, 30). Hahmotan kyseisten tulosten perusteella, että lapsen yksilöllisen kehityksen tukeminen, resilienssin vahvistaminen ja kulttuurinen yhteys toimivat suoraan ehkäisevinä tekijöinä, joiden avulla voidaan estää uusien haitallisten kokemusten kumuloitumista. Lisäksi lapsen kehitystarpeiden jatkuva arviointi mahdollistaa varhaisten riskien tunnistamisen, jolloin voidaan estää pitkäkestoisten ACE-kokemusten aiheuttamia kauaskantoisia haittoja (Bentovim ym. 2021, 4, 9; Garrison ym. 2022, 544). Lapsen kanssa Bronfenbrennerin (1979) mikrotasolla tehtävä työ nousee merkittävään rooliin ehkäisyssä, koska yksilötyöskentely mahdollistaa muun muassa resilienssin vahvistamisen ja varhaisiin riskeihin puuttumisen ennen haittojen kumuloitumista.

Vanhempien kanssa työskentely sisältää tulosten perusteella vanhemmuustaitojen opettamisen, haitallisen vanhemmuuden muokkaamisen ja vanhempien omien ongelmien työstämisen. Huomioitavaa on, että perinteinen vanhempien kouluttaminen ohjeita ja neuvoja antamalla ei ole ACE-kokemusten ehkäisyssä riittävää, vaan toimien tulisi vahvistaa vanhempien mielenterveyttä, toiminnanohjauksen taitoja sekä itsesääätelykykyä jo ennen lapsen syntymää (Traverso-Yopez ym. 2017, 343; Jeske & Klas 2016, 132–133). Vanhemmuustaitoja voidaan kehittää yhteisöpohjaisissa ryhmissä sekä jalkautumalla perheiden koteihin, mikä on tärkeää erityisesti ACE-riskissä olevien lasten vanhemmille (Wiig ym. 2017, 34; Jeske & Klas 2016, 132–133; DeCandia ym. 2022, 375–376). Vanhemmuuden tukea tulisi ajoittaa erityisesti tärkeisiin taitekohtiin, joita ovat lasten kehityksen siirtymävaiheet (Asmussen ym. 2019, 428). Hahmotan tulosten perusteella, että ACE-kokemusten ehkäisyssä pelkkä kasvatustiedon lisääminen ei ole riittävää, vaan ACE-riskin pienentämiseen tarvitaan syvällistä tukea, joka keskittyy lisäksi vanhemman itsesäätelyn ja mielenterveyden osa-alueille.

Tulosten perusteella haitallisen vanhemmuuden muokkaaminen nousee keskeiseksi ACE-kokemusten ehkäisyssä: vanhemmille tulee opettaa positiivisia ja reagoivia vanhemmuustaitoja sekä korvata kaltoinkohtelevaa kasvatusta ikätasoisilla menetelmillä (Asmussen ym. 2019, 429; Bentovim ym. 2021, 4–5; DeCandia ym. 2022, 369). Vanhemmuustyöskentelyssä voidaan hyödyntää psykoedukaatiota ja tutkia yhdessä ACE-kokemusten vaikutusta ja alkuperää (Bentovim ym. 2021, 5). Positiivisen ja tukevan vanhemmuuden lisääminen voi lievittää lapsen kokamaa stressiä ja tarjota perheelle

selviytymisstrategioita stressaaviin elämäntapahtumiin (DeCandia ym. 2022, 369; Bentovim ym. 2021, 9).

Vanhemmuuden muokkaaminen turvalliseksi ja vakaaksi voi olla kuitenkin erityisen haastavaa vanhemmille, joilla ei ole ollut lapsuudessa tavallista perhe-elämän mallia. Tällöin vanhemmat voivat hyötyä sosiaalisesta tuesta, vanhemmuuden roolimalleista sekä arjen taitojen ja rutiinien opettelusta, kuten kotitöistä, raha-asioden hallinnasta ja koulunkäynnin tukemisesta. (Wiig ym. 2017, 30–34.) Vanhempien toimijuutta voidaan lisäksi vahvistaa huomioimalla vahvuuksia sekä hyödyntämällä työtettä, jossa vanhemmalle ei anneta suoria toimintaohjeita vaan tarjotaan erilaisia vaihtoehtoja toimia (Lines ym. 2015, 10). Tulosten perusteella ACE-kokemusten ehkäisy edellyttää vaihtoehtoisten toimintatapojen opettelua ja haitallisten mallien purkamista. Tämä voi olla vaativaa, mikäli tavat ovat syvään juurtuneita tai vaihtoehtoiset toimintamallit eivät ole kuuluneet vanhemman omaan kokemusmaailmaan lapsena. Tulosten perusteella näen, että lähestymistavan tulee olla kokonaisvaltainen, jolloin vanhempi kohdataan sekä vanhempana että yksilönä, jonka omat kokemukset ja lapsuuden mallit perhe-elämästä vaikuttavat nykyhetkeen.

Ehkäisyssä keskeistä on myös vanhempien omien ongelmien työstäminen: esimerkiksi mielenterveys- ja päihdeongelmat tai väkivaltaisuuden ehkäisy, edellyttävät sopivia vanhemmille suunnattuja palveluita (Bentovim ym. 2017, 7; Wiig ym. 2017, 32; Asmussen ym. 2019, 430). Vanhemmilla voi olla paljon henkilökohtaisia haasteita voitettavanaan, jotta lapselle vakaan elämän tarjoaminen on mahdollista. Vanhemmat voivat tarvita vahvaa tukea esimerkiksi päihteettömyyden tukemiseen, omien kokemusten käsittelyyn, sosiaalisten tukiverkkojen rakentamiseen, yhteiskuntaan integroitumiseen, työllistymiseen, taloudelliseen itsenäisyyteen, kaoottisen elämäntavan muokkaamiseen ja terveiden sosiaalisten mallien oppimiseen. (Wiig ym. 2017, 32–33.) Myös vanhempien hyvinvoinnin hoitaminen ja stressin lievittäminen nähdään tärkeäksi ACE-kokemusten ehkäisyssä (DeCandia ym. 2022, 376, 369).

Vanhemmat myös toivovat ammattilaisilta ymmärrystä olosuhteidensa monimutkaisuudesta sekä oikeudenmukaista kohtelua esimerkiksi tilanteissa, joissa parisuhdeväkivallan uhri tulee asiasta moitituksi (Lines ym. 2025, 9). Vanhemmat voivat tarvita terapeuttista tukea omien ACE-kokemustensa käsittelyyn, jolloin heidät tulee yhdistää räätälöityyn tukeen toimintakyvyn vahvistamiseksi (Asmussen ym. 2019, 429; Wiig ym. 2017, 33; Lines ym. 2025, 10). Kyseisten tulosten perusteella hahmotan, että vanhemman omien

ongelmien hoitaminen on välttämätöntä ACE-kokemusten ehkäisemiseksi ja lapsen suojaamiseksi, jolloin lastensuojelun työ kohdistuu samanaikaisesti sekä lapseen että vanhemman elämäntilanteeseen. Lapsen ja vanhemman kanssa tehtävä työskentely nivoutuu yhteen koko perheeseen kohdistuvien interventiodien kanssa, koska tulosten valossa koko perheen tasoinen tuki on välttämätöntä ACE-kokemusten ehkäisyssä.

Perheen kanssa työskentelyssä tulee hyödyntää monimuotoisia ja yksilölliset tarpeet huomioivia interventioita, jotka pohjautuvat huolelliseen ja systemaattiseen perhetilanteen arviointiin (Bentovim ym. 2021, 5; Collier & Bryce 2021, 260). Perheiden kanssa tehtävässä työssä painottuu erityisesti vuorovaikutus, jolloin pyritään edistämään vanhemman ja lapsen välistä positiivista vuorovaikutusta (Asmussen ym. 2019, 429). ACE-kokemusten kontekstissa vuorovaikutuksen tukeminen on keskeistä, koska lapsen ja vanhemman huonovointisuus heijastuu toisiinsa ja voi muodostaa negatiivisia perheensisäisiä syklejä, jolloin koko perheen kanssa työskentely on tärkeää vaikutusten sovitteluksi (DeCandia ym. 2022, 376).

Koko perheen kanssa tehtävässä työssä puututaan koko perheen vahinkoa aiheuttaviin käytäntöihin ja vahvistetaan yhteisesti resilienssiä ja toipumista (Collier & Bryce 2021, 260; Bentovim ym. 2021, 8–9). Perheiden yksinäisyyttä ja syrjäytymistä voidaan pyrkiä lievittämään tukemalla terveiden sosiaalisten verkostojen luomista ja yhteyttä sukuun, mikäli sukulaisten elämäntilanne on perhettä tukeva (Wiig ym. 2017, 29–30). Hahmotan tulosten perusteella, että ACE-kokemusten näkökulmasta sosiaalisten verkostojen vahvistaminen voi suojata perheitä eristäytymiseltä ja lisätä sekä lasten että vanhempien selviytymiskykyä, mikä voi toimia ennaltaehkäisevänä tukena.

Tulosten valossa perhetyössä tulee suosia kotikäynteihin perustuvia ohjelmia (Garrison ym. 2022, 544). Mikäli kotiin vietävät palvelut eivät ole riittäviä, suositetaan perheiden yhteisiä sijoituksia, joissa vanhemmat ja lapset voivat olla yhdessä lämpimässä, tukevassa ja opettavaisessa ympäristössä (Jeske & Klas 2016, 136). Näen, että ACE-kokemusten ehkäisyssä kotiin vietävät palvelut ja perheen yhteiset sijoitukset ovat keskeisiä, koska ne vahvistavat lapsen kokemusta perhesiteiden jatkuvuudesta. Hahmotan tämän vahvistavan avohuollon tukitoimien merkitystä lastensuojelussa: varhainen ja oikein kohdennettu tuki voi estää kiireellisen sijoituksen tai huostaanoton tarvetta, jolloin voidaan ehkäistä perhesiteiden katkeamisen aiheuttamia uusia haitallisia kokemuksia.

Sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välinen vuorovaikutus nousee useissa artikkeleissa merkittävään rooliin interventiodien onnistumisen kannalta. Vuorovaikutuksessa keskeisiä

tekijöitä ovat luottamus, motivointi ja kunnioittava kohtaaminen. Hyvä ja luottamuksellinen suhde asiakkaan ja työntekijän välillä on välttämätöntä interventioiden onnistumisen kannalta. (Asmussen ym. 2019, 429; Traverso-Yepez ym. 2017, 346; Collier & Bryce 2021, 256.) Luottamuksen rakentaminen voi kuitenkin vaatia osaamista, aikaa ja vaivanäköä erityisesti perheissä, joilla on haastava historia ja joissa ACE-kokemukset ovat yleisiä (Asmussen ym. 2019, 430; Lines ym. 2025, 10). Myös motivointi nousee keskeiseksi, koska se tukee vanhempien halukkuutta muutokseen ja edistää osallistumista sekä interventioiden hyväksymistä (Collier & Bryce 2021, 258–259; Asmussen ym. 2019, 430). Onnistuneet muutokset perustuvat usein ammattilaisen kykyyn vahvistaa vanhemman reflektointia ja toivoa muutokseen (Lines ym. 2025, 10).

Myös kunnioittava kohtaaminen ja ammattilaisen ihmissuhdetaidot ovat erityisen tärkeitä ACE-kokemusten kontekstissa, koska perheenjäsenet voivat kokea häpeää, syyllisyyttä ja alhaista itsetuntoa. Mahdollisuus rakentaa läheinen side työntekijään korostuu alhaisen sosiaalisen pääoman omaavien asiakkaiden kanssa. (Wiig ym. 2017, 33; Lines ym. 2021, 10.) Tulokset osoittavat, että asiakkaan kokema empatia edistää interventioiden onnistumista. Vuorovaikutuksen tulisi olla sosiaalityöntekijän taholta välittävää, myötätuntoista, läsnä olevaa, emotionaalista tukea tarjoavaa, arvostavaa, huomioivaa, ystävällistä, tuomitsematonta ja turvallista oloa lisäävää. (Traverso-Yepez ym. 2017, 343; Asmussen ym. 2019, 430; Lines ym. 2025, 5, 10.) Sen sijaan holhoava, tuomitseva tai ristiriitainen vuorovaikutus heikentää luottamusta ja voi estää interventioiden onnistumisen (Lines ym. 2025, 5–11; Traverso-Yepez ym. 2017, 345). Positiivisiin, vahvuusperustaisiin lähestymistapoihin pohjautuva vuorovaikutus tukee asiakkaan voimaantumista, kuulemisen kokemusta ja vähentää stigmaa (Traverso-Yepez ym. 2017, 345). Perheiden kanssa työskentelyssä voidaan hyödyntää terapeutista ja traumainformoitua lähestymistapaa (Bentovim ym. 2021, 49).

Tulkitsen edeltävien tulosten perusteella, että sosiaalityöntekijän ja perheen välisen vuorovaikutuksen laatu on ACE-kokemusten ehkäisyn kannalta keskeinen, sillä se luo perustan luottamukselle, turvallisuudelle ja muutoksen mahdollisuudelle. Tätä osoittaa aineistossa esimerkiksi Jesken ja Klasin (2016, 136) artikkelista suomeksi käännetty suora lainaus: *”Jos työmme on auttaa perhettä löytämään uusi ja vähemmän tuhoisa suunta, meidän on aloitettava avoimin mielin ja sydämin sekä tuettava asiakkaan tai osapuolten polun luomista.”* Näen, että erityisesti ACE-kokemusten kontekstissa ammattilaisen ja asiakkaan välinen onnistunut vuorovaikutussuhde voi estää kokemusten kumuloitumista ja tukea resilienssin rakentumista koko perheen tasolla. Bronfenbrennerin (1979)

mikrotason näkökulmaan peilaten hahmotan näiden suhteiden muodostavan lapsen ja perheen arkiympäristössä keskeisen tekijän, joka tukee ACE-kokemusten ehkäisyä. Näin vuorovaikutuksen laadun merkitys korostuu ACE-kokemusten ehkäisyssä, koska haitalliset kokemukset voivat kumuloitua nopeasti, vaikuttaa koko perheen hyvinvointiin ja muodostaa merkittäviä riskejä lapsen turvallisuudelle.

6.2 Suojaverkkona yhteisö ja ammattilaisten verkosto

Tässä luvussa tarkastelen aineiston pohjalta Bronfenbrennerin (1979) mesosysteemin näkökulmaan peilaten, miten lapsen ja perheen yhteydet paikallisyhteisöön sekä moninaiseen ammattilaisten verkostoon liittyvät ACE-kokemusten ehkäisyyn. Luvussa tarkastelen erityisesti yhteisöön kuulumisen merkitystä lapsen ja perheen hyvinvoinnin kannalta sekä moniammatillisen yhteistyön mahdollisuuksia vastata perheiden tarpeisiin lastensuojelun kontekstissa.

Lapsen ja perheen kiinnittyminen paikallisyhteisöön toimii tulosten perusteella keskeisenä suojaavana tekijänä ACE-kokemuksia vastaan. Lapsella on luonnollinen tarve kuulua terveisiin yhteisöihin ja olla osa sosiaalista vuorovaikutusta, mikä tukee sosiaalisten verkostojen syntymistä (Wiig ym. 2017, 30, 33). Kiinnittyminen kulttuuriin ja yhteisöön ei ainoastaan tue lapsen sosiaalisia taitoja, vaan se vahvistaa myös resilienssiä, tervettä neurologista kehitystä ja selviytymisstrategioita (Toombs ym. 2022, 580). Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että lapsen resilienssin rakentumisessa korostuu pääsy sosiaaliseen tukeen ja hoivaavaan ympäristöön (Traverso-Yeppez 2017, 347). Lapsen yhteisöihin kuulumista voidaan tukea käytännön työssä monin tavoin, kuten luomalla vertaissuhteita, edistämällä sosiaalista tukea kehittäviä toimintoja ja tukemalla koulunkäyntiä (Bentovim ym. 2021, 9). Lapsen osallistuminen kulttuuri-, harrastus- ja urheilutoimintaan tarjoaa lisäksi väyliä vahvistaa lapsen kehityksessä resilienssiä tukevia osa-alueita (Flynn 2023, 378).

Lasten puute aineellisista resursseista, kuten hyvistä asuinoloista, vaatteista, leluista tai aktiviteettivälineistä, voi lisätä kokemusta yhteiskunnan laidalla elämisestä ja erilaisuudesta (Wiig ym. 2017, 30). Tulosten perusteella lapsen tukeminen ei rajoitu pelkästään perhekontekstiin, vaan edellyttää tuen saamiseksi myös oikea-aikaista yhteyttä kodin ulkopuolisiin aikuisiin esimerkiksi koulussa (Traverso-Yeppez ym. 2017, 347; Flynn 2023, 375). Lisäksi lapsen ympäristön fyysinen ja psykologinen turvallisuus, ennustettavuus ja vakaus luovat perustaa ACE-kokemusten ehkäisylle (Wiig ym. 2017, 31). Yhteisöön

kuulumisen merkitystä kuvaa Wiigin ja kumppaneiden (2017, 30) artikkelista suomeksi käännetty suora lainaus:

Kaikki äidit, jotka kuvasivat yksinäisyyden ja syrjäytyneisyyden tunteita, korostivat, että lapsen on tärkeää kokea kuuluvansa johonkin. Eräs osallistuja käytti seuraavaa metaforaa kuvatakseen, miltä hänestä tuntui 12-vuotiaana: ”Maapallo, kaikki maailman ihmiset kävelivät sateenkaaren väreissä. Minä roikuin kauimmaisella reunalla vain toinen jalka maan päällä, ja olin täysin harmaa.”

Hahmotan, että ACE-kokemusten ehkäisyssä yhteisöön kiinnittyminen on merkittävää, koska se tarjoaa lapselle resursseja ja suojaavia suhteita, joita perhe ei välttämättä pysty yksin tarjoamaan. Paikallisyhteisö näyttäytyy tulosten perusteella lapsen suojaverkkona, jossa myös sosiaalityöntekijä voi toimia turvallisena aikuisena. Bronfenbrennerin (1979) mesosysteemin näkökulmasta näen yhteisö toimivan lapsen mikroympäristöjä kokoavana ympäristönä, jonka tarjoamat positiiviset suhteet voivat vahvistaa lapsen hyvinvointia ja resilienssiä. Näen tämän olevan keskeistä erityisesti ACE-kokemuksia kohdanneilla lapsilla, jotka ovat verrattain alttiimpia sosiaalisille ongelmille. Tällöin yhteisön tarjoamat suhteet ja esimerkiksi harrastukset voivat ehkäistä haitallisten kokemusten kumuloituvia vaikutuksia.

Aineiston perusteella yhteys yhteisöön voi vaatia aktiivista tukemista, koska yhteisöihin liittyminen ei ole aina ongelmaton. Vanhempien omat haitalliset kokemukset voivat vääristää käsityksiä yhteisöön kuulumisesta, mikä voi vaikeuttaa sosiaalisia suhteita (Wiig ym. 2017, 32). Seuraava Wiigin ja kumppaneiden (2017, 33) suomeksi käännetty suora lainaus havainnollistaa, miten vanhempien omat kokemukset kuulumattomuudesta voivat muokata perheen tapaa hakeutua yhteisöön nykyhetkessä:

Suurin osa päihderiippuvaisista äideistä oli ollut sosiaalisesti syrjäytyneitä ja elänyt elämänsä yhteiskunnan laidalla. Nämä aiemmat kokemukset näyttivät liittyvän äitien nykyiseen tarpeeseen kuulua päihteettömään yhteisöön ja antaa lastensa tuntee kuuluvansa johonkin ja olevansa osa yhteisöä.

Myös ympäröivä yhteisö voi eristää perhettä esimerkiksi kieltämällä omia lapsiaan viettämästä aikaa niiden lasten kanssa, joiden perheessä tiedetään olevan ACE-kokemuksia. Tämä vahvistaa tarvetta tukea perheitä osallistumaan paikallisyhteisön toimintoihin,

kuten koulun kokouksiin ja vapaa-ajan tapahtumiin. Perheitä voidaan auttaa yhteisöihin kiinnittymisessä myös tarjoamalla käytännön tukea esimerkiksi koulujärjestelyissä tai lasten syntymäpäiväjuhlien järjestämisessä. (Wiig ym. 2017, 30–34.) Lisäksi yhteyden tukeminen laajempaan perheeseen ja sukuun voi vahvistaa saatua tukea ja hyväksyntää (DeCandia ym. 2022, 376). Myös kulttuurinen identiteetti ja yhteisön resilienssi näyttäytyvät ACE-kokemuksilta suojaavina tekijöinä (Toombs ym. 2022, 580), ja vanhempien kouluttautuminen lisää heidän kokemustaan tasa-arvoisuudesta yhteiskunnassa (Wiig ym. 2017, 30).

Hahmotan tulosten perusteella, että ACE-kokemusten ehkäisyssä perheiden kiinnittymisen yhteisöön on erityisen tärkeää, koska se ei ainoastaan ehkäise syrjäytymistä vaan myös vahvistaa mikrotason suhteita. Yhteisö voi tarjota vanhemmille myönteisiä vanhemmuuden roolimalleja ja vertaistukea, mikä tukee perheensisäistä vuorovaikutusta ja ehkäisee ACE-kokemusten kumuloitumista. Lastensuojelun näkökulmasta voidaan tulkita, että avohuollon tukitoimien ei tulisi kohdistua pelkästään yksilö- tai perhetasolle, vaan myös vahvistaa yhteisöön kiinnittymistä: ACE-riskiä voidaan pienentää rakentamalla perheiden ympärille toimivia verkostoja ja yhteisöllisiä resursseja.

Moniammatillinen yhteistyö ja sen toimivuus nousee keskeiseksi mesosysteemin tekijäksi osana ACE-kokemusten ehkäisyä. Toisin kuin tunnistamisen yhteydessä, jossa moniammatillisuus korostui tulosten perusteella riskitekijöiden havaitsemisessa ja tiedon jakamisessa, ehkäisyssä näkökulmasta moniammatillisen yhteistyön painopiste on koordinoitua tuessa ja palveluiden yhteensovittamisessa. Tulokset osoittavat, että sosiaalityöntekijä on moniammatillisessa yhteistyössä keskeisessä roolissa: hän toteuttaa perheen yksilöllisiä tarpeita vastaavaa päätöksentekoa, koordinoi palveluita, organisoii moniammatillista tukea ja järjestää perheen tarpeita vastaavia palveluita (Bentovim ym. 2021, 3, 8). Ehkäisevän työn onnistumiseksi on keskeistä huomioida moniammatillisesti sekä perheen nykyiset että aiemmat interventiot (Collier & Bryce 2021, 259). Erityisesti lasten huostaanottojen ehkäisemiseksi tarvitaan intensiivisiä moniammatillisia interventioita (Asmussen ym. 2019, 429). Hahmotan tämän perusteella, että mitä vaikeampi perheen tilanne on, ja mitä suurempi riski ACE-kokemusten kumuloitumiselle on, sitä keskeisemmäksi moniammatillinen yhteistyö muodostuu.

Tulosten mukaan lapselle ja perheelle räätälöity moniammatillinen tuki voi sisältää yhteistyötä esimerkiksi koulun, väkivaltatyön, maahanmuuttajapalveluiden, mielenterveys-työn, lainvalvonnan tai riippuvuustyöskentelyn kanssa (Collier & Bryce 2021, 256;

Bentovim ym. 2021, 11). Toimiva moniammatillinen yhteistyö edellyttää sidosryhmien sitoutumista, ja erityisesti terveydenhuollon ja lastensuojelun välisen yhteistyön lisääminen on tärkeää ACE-kokemusten ehkäisyssä ja tehokkaassa puuttumisessa (Garrison ym. 2022, 561, 569). Kerr-Daviksen (2023, 984) ja kumppaneiden mukaan lapsen elämää koskevan tiedon jakaminen moniammatillisesti ja eri näkökulmien huomioiminen mahdollistaa kokonaisvaltaisen tuen järjestämisen perheelle. Linesin ja kumppaneiden (2025, 19) mukaan sosiaalityöntekijä voi toimia asiakkaan puolestapuhujana, mikäli muut ammattilaiset eivät tunnista samoin asiakkaan tarpeita, mikä nostaa keskeiseksi sosiaalityöntekijän roolin mesosysteemissä.

Hahmotan tulosten perusteella, että moniammatillinen yhteistyö on ACE-kokemusten ehkäisyssä keskeistä, koska se mahdollistaa perheiden moninaisten riskien hallinnan ja suojaajatekijöiden vahvistamisen samanaikaisesti. Lastensuojelun kontekstissa moniammatillisessa yhteistyössä ei ole kyse ainoastaan palvelujen tarjoamisesta, vaan kokonaisvaltaisesta tuesta. Tulosten valossa pelkkä moniammatillisen yhteistyön olemassaolo ei ehkäise ACE-kokemuksia, vaan ratkaisevaa on ammattilaisten sitoutuminen yhteistyöhön, ja että Bronfenbrennerin (1979) mesosysteemin tasolla tapahtuva vuorovaikutus on laadukasta. ACE-kokemusten ehkäisyssä ei riitä tulosten perusteella tiedon jakaminen, vaan ammattilaisilta vaaditaan yhteistä vastuunkantoa ja toimijuutta.

6.3 Rakenteelliset reunaehdot lastensuojelun ehkäisevässä työssä

Tässä luvussa tarkastelen aineiston perusteella, miten Bronfenbrennerin (1979) eksosysteemin ja makrosysteemin tasoille sijoittuvat yhteiskunnalliset ja institutionaaliset rakenteet vaikuttavat ACE-kokemusten ehkäisyyn ja perheiden saamaan tukeen. Eksosysteemin tasolla huomio kohdistuu palvelujärjestelmän rakenteeseen ja toimintaan sekä siihen, miten ne mahdollistavat tai rajoittavat lasten ja perheiden tarpeisiin vastaamista. Lisäksi analysoin organisaatioon, resursseihin ja työntekijöiden osaamiseen liittyviä tekijöitä, jotka muovaavat lastensuojelun avohuollon kykyä ehkäistä haitallisia kokemuksia. Makrosysteemin tasolla puolestaan tarkastelen, miten yhteiskunnan arvot, asenteet ja poliittiset rakenteet ohjaavat perheiden mahdollisuuksia saada tukea. Kiinnitän huomiota myös rakenteelliseen eriarvoisuuteen ja kulttuurisiin tekijöihin sekä niihin yhteiskunnallisiin toimenpiteisiin, joilla voidaan ehkäistä ACE-kokemusten syntymistä ja vahvistaa niiden ehkäisyä.

Palveluiden sopivuus ja saavutettavuus ovat aineiston perusteella keskeisiä tekijöitä: palveluiden tulee vastata perheiden sosioekonomista ja kulttuurista tilannetta, olla helposti ja yhdenvertaisesti saavutettavia sekä sopia lasten ikään (Jeske ym. 2016, 135; Traverso-Yepez ym. 2017, 343; Flynn 2023, 381). Hahmotan, että ACE-kokemusten ehkäisyn mahdollisuuksiin heijastuu myös eksosysteemin vuorovaikutus, mitä osoittaa Linesin ja kumppaneiden (2014, 11) artikkelista suomeksi käännetty suora lainaus:

Mukana tutkimuksissa olleet vanhemmat kuvasivat myös kokemuksia haastavista vuorovaikutustilanteista ammattilaisten kanssa, jotka ulottuivat yksittäisiä työntekijöitä laajemmalle. Haasteet liittyivät järjestelmän organisointiin ja palveluiden saatavuuteen, kuten heikkoon palveluintegraatioon, pitkiin odotusaikoihin, joustamattomuuteen ja aktiivisen sitoutumisen puutteeseen.

Palveluiden vaikuttavuutta voivat lisäksi haitata logistiset haasteet, palveluiden pirstaleisuus, perheiden siirtely palvelusta toiseen, vuorovaikutuksen puute palvelujärjestelmän sisällä sekä ainoastaan lyhytaikaisen tuen tarjoaminen ja seurannan puuttuminen (Lines ym. 2025, 11; Collier ym. 2021, 256–260). Sen sijaan ACE-kokemusten ehkäisyä tukisi läheteprosessien helpottaminen sekä palveluiden saatavuus fyysisesti samasta paikasta (Traverso-Yepez ym. 2017, 348–350). Ehkäisyn osalta tehokkaat palvelut ovat yhteisöpohjaisia, ei-leimaavia, joustavia ja riittävän nopeasti saavutettavissa (Garrison ym. 2022, 544; Traverso-Yepez ym. 2017, 345; Lines ym. 2025, 10).

Palveluiden saavutettavuuden merkitystä korostaa se, että Linesin ja kumppaneiden (2025, 10) mukaan asiakkaita voidaan käännäyttää palvelusta pois liian monimutkaisten tarpeiden vuoksi tai siksi, että he eivät täytä palvelun kriteereitä. Lisäksi olisi tärkeää, että lasten mielenterveysongelmille annettaisiin yhtä suuri painoarvo kuin fyysisille sairauksille, ja että riskiryhmiin kuuluvien lasten palveluita kehitettäisiin tehokkaammiksi, kohdennetuimmiksi ja vaikuttavimmiksi (Traverso-Yepez ym. 2017, 347; Flynn 2023, 381). Hahmotan edellä kuvattujen tulosten kautta, että palveluiden olemassaolo ei takaa ACE-kokemusten ehkäisyä, vaan ratkaisevaa on se, miten perheet pääsevät osaksi palveluita ja miten ne vastaavat perheen tarpeisiin. Bronfenbrennerin (1979) eksosysteemin näkökulmasta näen palvelujärjestelmän toimivan perhettä tukevana tai hyvinvointia estävänä laajempina ympäristönä.

Organisaation toimintamallit ovat aineiston perusteella palvelujärjestelmän rakenteisiin kuuluvia tekijöitä, jotka määrittävät sosiaalityöntekijän tekemää käytännön työtä.

Tulokset osoittavat, että traumainformoitu työote, systeeminen näkökulma ja resilienssin tukeminen tulisi olla palvelujärjestelmätasoisia toimintamalleja, jotka jaettaisiin ammattilaisten keskuudessa yhtenevänä lähestymistapa ACE-kokemusten ehkäisyyn (Garrison ym. 2022, 543; Flynn 2023, 381–382). Näen kuitenkin, ettei toimintamallien olemassaolo itsessään riitä: ammattilaisten tulee omaksua ne osaksi käytännön työtä, mitä kuvaa Collierin & Brycen (2021, 249) artikkelista suomeksi käännetty suora lainaus:

*Jotta krooniseen ja kumulatiiviseen kaltoinkohteluun ja laiminlyöntiin liittyviin asioihin voidaan puuttua tehokkaasti ja yhteistyössä, ammattilaisten ja sidosryhmien on noudatettava viite- ja arviointikehyksiä, jotka tunnista-
vat ja tunnustavat tarkasti jatkuvan altistumisen haitallisille kokemuksille
ja kaltoinkohtelulle.*

Organisaatiossa tulisikin olla pysyviä rakenteita, jotka mahdollistavat kasautuneiden ACE-kokemusten huomioimisen käytännöissä ja interventioissa (Bentovim ym. 2021, 10). Moniammatillisen verkoston tulee ulottua hallinnon tasolle, ja käytännön yhteistyön toimivuus edellyttää koordinoituja monialaisia toimintamalleja, virallisia rakenteita, foorumeita ja tehokasta viestintää (Asmussen ym. 2019, 430; Traverso-Yepez 2017, 339, 348–349; Collier ym. 2021, 256). Vaikuttavista monialaisista lähestymistavoista tarvitaan kuitenkin lisää tutkimustietoa, jotta voidaan tunnistaa tehokkaimmat toimintamallit ACE-kokemusten ehkäisyyn. Koko palvelujärjestelmän kattava strategia, joka sisältää useita toisiaan täydentäviä interventioita, näyttäytyy keskeisenä osana vaikuttavaa ACE-kokemusten ehkäisyä. (Asmussen ym. 2019, 428, 430.)

Aineistossa kuvataan, että järjestelmien ja palveluiden välinen monimutkaisuus edellyttää jatkuvaa ja yhteistyöhön perustuvaa toimintaa ammattilaisilta. Siten interventioiden tulisi olla johdonmukaisia eri palveluiden ja sektoreiden välillä, ja perheiden kanssa käytettävien viestintätapojen olisi hyvä olla yhteneviä, jotta viesti ei hajoa eri toimijoiden välillä. Eri ammattikuntien toisistaan poikkeavat näkökulmat ja erilaiset roolit perheiden kanssa työskentelyssä voi tuottaa asiakkaille hämmennystä ja estää tehokasta palveluiden koordinoitua. (Lines ym. 2025, 10–11.) Palveluita olisi keskeistä kehittää niin, että ne vastaavat entistä paremmin ACE-kokemuksia kokeneiden lasten ja perheiden tarpeisiin (Garrison ym. 2022, 544). Tämä tarkoittaa esimerkiksi matalan kynnyksen palveluiden vahvistamista sekä riittävän monipuolisen ennaltaehkäisevän palveluvalikoiman tarjoamista, mikä tukee varhaista puuttumista ja estää riskin kumuloitumista (Collier & Bryce 2021, 256, 260). Hahmotan tulosten perusteella, että pelkkä toimintamallien olemassaolo ei ole

riittävää, vaan niiden soveltaminen ja omaksuminen tulee olla lastensuojelun käytännön työssä mahdollista.

Resurssit vaikuttavat olennaisesti siihen, millainen järjestelmän kyky on suhteessa perheiden tarpeeseen vastaamiseen (Lines ym. 2025, 11). Tulosten perusteella työvoiman kapasiteetti, sosiaalityöntekijöiden ajalliset resurssit sekä työvoiman pysyvyys ovat organisaatiotekijöitä, jotka vaikuttavat siihen, kuinka paljon aikaa sosiaalityöntekijällä on yhdelle perheelle, ja millaiseksi työntekijät kokevat työmäärän ja stressitason (Asmussen ym. 2019, 430; Traverso-Yepez ym. 2017, 341). Liian suuri työmäärä ja puutteelliset resurssit lisäävät ammattilaisten moraalista ahdinkoa, mikä vaikuttaa heikentävästi ACE-kokemusten käsittelyyn (Albaek 2018, 240). Taloudellisten ja inhimillisten resurssien puute heikentää lisäksi moniammatillisen yhteistyön toteuttamista ja perheiden oikea-aikaista kohtaamista. Resurssien budjetoimiseen ja kohdentamiseen puolestaan vaikuttaa vuorovaikutus työntekijöiden, tutkijoiden ja päättäjien välillä. (Traverso-Yepez, 339, 348–349.) Hahmotan, että resurssit heijastuvat Bronfenbrennerin (1979) teorian mukaan perheiden kohtaamiseen ja tukemiseen mikro- ja mesotasolla.

Organisaatiokulttuuri ja organisaation tuki sekä johtajuus vaikuttavat tulosten perusteella siihen, miten ammattilaiset sitoutuvat käytäntöihin ja ohjeisiin sekä voivat kehittää ammatillisuuttaan (Lines ym. 2025, 11; Bentovim ym. 2021, 10; Traverso-Yepez ym. 2017, 339). Ammattilaisten oppimista ja reflektiokulttuuria sekä perheiden ja työntekijöiden välistä kumppanuutta edistävät vuorovaikutuskäytännöt rakentuvat yksittäisiä ammattilaisia laajemmasta organisaatiokulttuurista ja järjestelmästä käsin (Lines ym. 2025, 12). Organisaatiokulttuuri vaikuttaa myös siihen, miten valmistautuneiksi ja riittäviksi ammattilaiset kokevat itsensä suhteessa ACE-kokemusten käsittelyyn (Albaek 2018, 236). Ammattilaisten kokema tuki vahvistuu esimerkiksi mentoroinnin ja tukevan työympäristön kautta (Traverso-Yepez ym. 2017, 339; Lines ym. 2025, 11), mikä lisää kokemusta työn hyödyllisyydestä, tehokkuudesta ja merkityksellisyydestä (Albaek 2018, 239).

Lisäksi organisaatiokulttuurin tulee ehkäistä työuupumusta ja välttää ammattilaisten syytelyä, jotta työ ACE-kokemusten parissa olisi kestävä (Lines ym. 2025, 11). Tutkimukset osoittavat, että ACE-kokemusten käsittely herättää ammattilaisissa vaikeita tunteita, ja tehokkuus perustuu pitkälti työntekijän kykyyn hallita emotionaalista ahdistusta ja monimutkaisia tilanteita. Ohjeiden sijaan vaikuttavampaa olisikin tukea ammattilaisten toimijuutta, vahvistaa heidän kokemustaan tuen saannista sekä huomioida ACE-kokemusten

monimutkaisuus rakenteiden tasolla. (Albaek 2018, 236–241; Lines ym. 2025, 11–12; Asmussen ym. 2019, 430.) Hahmotan tulosten valossa, että tukevalla työympäristöllä on suuri merkitys, jotta ammattilaiset pystyvät kohtaamaan ACE-kokemuksiin liittyvän monimutkaisuuden ja käsittelemään vaikeita tunteita. Tämä korostaa Bronfenbrennerin (1979) eksotasolla organisaation ja esihenkilöiden vastuuta luoda kulttuuria ja rakenteita, jotka vahvistavat lastensuojelun ammattilaisten jaksamista ja toimijuutta lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukemiseksi.

Vakaat elinympäristöt ja asumisen pysyvyys auttavat tulosten perusteella ehkäisemään merkittävästi ACE-kokemuksia. Näiden merkitystä korostaa DeCandian ja kumppaneiden (2022, 376) artikkelista suomeksi käännetty suora lainaus:

Häätöjen ja asumishäiriöiden ensisijainen ehkäisy on tietenkin ihanteellista; yhdenkään pienen lapsen ei tulisi joutua muuttamaan toistuvasti varhaislapsuutensa aikana. Lapsi tarvitsee vakautta, ennustettavuutta ja rutiineja terveen kehityksen tueksi.

Näitä terveen kehityksen edellytyksiä voidaan tukea Bronfenbrennerin (1979) eksotason rakenteissa, joiden tulee Garrisonin ja kumppaneiden (2022, 544) sekä DeCandian ja kumppaneiden (2022, 375) mukaan keskittyä tukemaan ja muodostamaan vakaita elinympäristöjä, turvallisia naapurustoja ja mahdollisuuksia pysyvään asumiseen. ACE-riskissä olevien perheiden kohdalla yksilöllisten interventtioiden sijaan tulisi keskittyä luomaan hyviä ja hoivaavia ympäristöolosuhteita jo ennen lapsen syntymää ja varhaislapsuudessa, sillä varhaiset, yhteisötasoiset ratkaisut ehkäisevät tehokkaasti haitallisia kokemuksia (Garrison ym. 2022, 544; Traverso-Yepez ym. 2017, 345). ACE-kokemuksia ennaltaehkäiseviä rakenteita ovat esimerkiksi laadukas varhaiskasvatus ja tukeva sekä turvallinen koulujärjestelmä, jotka ehkäisevät sosiaalista syrjäytymistä ja tasaavat lasten välistä eriarvoisuutta (Traverso-Yepez ym. 2017, 344; Wiig ym. 2017, 32).

Lisäksi perheiden häätöjen, vuokranmaksuongelmien, tiheiden muuttojen ja asunnottomuuden ehkäiseminen on keskeistä ACE-kokemusten ehkäisyssä. Muuttaminen voi aiheuttaa sosiaalista eristäytymistä, vaikeuttaa palveluiden saamista ja pahentaa haitallisten kokemusten seurauksia, jos vakaa asuminen ja peruspalvelut eivät ole saavutettavissa. (Decandia ym. 2022, 375; Wiig ym. 2017, 30; Toombs ym. 2022, 580.) Asumisen vakautta voidaan tukea varmistamalla, että palvelujärjestelmässä on tarjolla asumispalveluja, vuokra-avustuksia ja tukiasuntoja, mitkä luovat edellytyksiä ACE-kokemusten ehkäisyyn asumisen vakautta ylläpitämällä (DeCandia ym. 2022, 375). Tulkitsen, että

asumisen pysyvyyden tukeminen tuo esiin Bronfenbrennerin (1979) eksosysteemin merkityksen ja heijastumisen lapseen: rakenteellisilla ratkaisuilla voidaan luoda edellytyksiä lapsiperheiden vakaalle arjelle ja ehkäistä siten ACE-kokemuksia parhaassa tapauksessa jo ennen niiden syntymistä.

Ammattilaisten riittävä koulutus ja erityisosaaminen ovat myös keskeisiä ACE-kokemusten ehkäisyssä, koska tehokas ehkäisevä työ edellyttää tietoa ilmiön luonteesta, vaikutuksista ja interventioista sekä kykyä soveltaa tietoa monimutkaisissa perhetilanteissa (Traverso-Yepez ym. 2017, 345; Garrison ym. 2022, 560; Lines ym. 2025, 11; Jeske & Klas 2016, 131–132). Koulutuksen kautta voidaan lisätä työntekijöiden tietoa, varmuutta ja taitoja, mikä puolestaan vahvistaa kykyä tehokkaaseen ACE-kokemusten ehkäisyyn (Albaek 2018, 236; Bentovim ym. 2021, 10–11; Garrison ym. 2022, 555–565 tarkista; Traverso-Yepez ym. 2017, 339). Erityisesti uudet työntekijät hyötyvät ohjeista ja protokollista, mutta niiden soveltamisen tulee aina perustua lapsen ja perheen yksilöllisiin tilanteisiin eikä valmiisiin ratkaisumalleihin (Traverso-Yepez ym. 2017, 347).

Tulokset korostavat myös, että koulutus, joka perustuu modulaariseen lähestymistapaan, voi parantaa lastensuojelun ammattilaisten kykyä kohdata moniongelmaisia perheitä, suunnitella työtä perheen erityistarpeiden mukaisesti sekä tukea vanhempia ymmärtämään lapsen kehitystarpeita ja ACE-kokemusten vaikutuksia (Bentovim ym. 2021, 10). Koulutuksen avulla voidaan vahvistaa ammattilaisen kykyä rakentaa ihmissuhteita, säädellä tunteita ja käyttää reflektiivisiä työkäytäntöjä, mikä tukee työn vaikuttavuutta (Albaek 2018, 231). Lisäksi ACE-kokemusten ehkäisyä voidaan tehostaa tarjoamalla jatkuvaa ammatillista kehityskoulutusta sekä välineitä monimutkaisten tilanteiden hallintaan (Traverso-Yepez ym. 2017, 346).

Hahmotan tulosten perusteella, että ACE-ilmiön monimutkaisuus edellyttää, että työntekijällä on syvällistä ymmärrystä ja erityisosaamista, jotta perheiden tilanteisiin voidaan puuttua tehokkaasti avohuollon tukitoimilla. Lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle voi näyttää yksinkertaiselta ja nopealta ratkaisulta kasautuneiden ACE-kokemusten käsittelyyn. Näen, että sosiaalityöntekijän ei tulisi päätyä liian helposti lapsen sijoitukseen, koska myös vakavat ja kasautuneet kokemukset voivat tietyissä tilanteissa ratketa avohuollon tukitoimilla. Albaek (2018, 231) korostaakin, että ammattilaiset tarvitsevat riittävästi tietoa kiintymistarpeista tunnistaakseen, että lapsen erottaminen haitallisestakin perheestä huostaanoton yhteydessä voi olla lapselle yhtä vahingollista kuin perheen kriisitilanne.

Lastensuojelun viitekehys määrittää aineiston perusteella, miten ja missä vaiheessa ACE-kokemuksiin tartutaan. Collier ja kumppanit (2021, 258–260) kritisoivat ACE-kokemusten lähestymistä episodisella mallilla, jossa yksittäisen tapahtuman arvioinnin tulos määrittää lastensuojelutarpeen, koska se ei huomioi kokemusten kumulatiivista haittaa. Sen sijaan järjestelmätasolla tulisi huomioida myös pitkän aikavälin haitat ja riskit, eikä keskittyä pelkästään välittömiin kriiseihin (Collier ym. 2021, 258; Traverso-Yepez ym. 2017, 339–340). Aineistossa skandinaavinen ennaltaehkäisevä työote nähdään kehityksenä, joka tukee ACE-kokemusten ehkäisyä (Traverso-Yepez ym. 2017, 339–340).

Tulosten valossa nähdään, että lastensuojelun viitekehys ei ainoastaan määritä sitä, miten ACE-kokemuksiin puututaan, vaan myös miten vanhempien rooli nähdään ja miten heidän tuen tarpeisiinsa suhtaudutaan. Tulokset osoittavat, että lastensuojelun viitekehyksessä on syrjiviä diskursseja, joissa vanhempi nähdään riskinä tai ongelmana, joka pitää ratkaista lasten hyvinvoinnin parantamiseksi (Lines ym. 2025, 11). Näen tämän johtavan mahdollisesti interventioihin, jotka eivät tue ACE-kokemusten ehkäisyä kokonaisvaltaisesti. Tulosten perusteella lastensuojelun viitekehysten reaktiivisuus johtaakin radikaalimpiin interventioihin, joita toteutetaan vasta lapsen ollessa kriisissä (Traverso-Yepez ym. 2017, 339–340).

Yhteiskunnan arvot ja asenteet vaikuttavat tulosten perusteella merkittävästi siihen, miten ACE-kokemuksiin suhtaudutaan ja miten niiden ehkäisy toteutuu. ACE-kokemusten ehkäisyn näkökulmasta lasten etu tulisi priorisoida yhteiskunnallisena tavoitteena ja lasten oikeuksia tulisi korostaa yhteiskunnallisessa keskustelussa (Traverso-Yepez ym. 2017, 350; Collier & Bryce 2021, 254). Yleisön tietoisuuden lisääminen ACE-kokemuksista median ja julkisten kampanjoiden kautta voi lisätä poliittista tahtoa investoida resursseja lasten kehitystä tukeviin palveluihin ja haitallisten kokemusten taustalla vaikuttavien sosiaalisten tekijöiden ehkäisyyn. Lisäksi kulttuuriset asenteet, jotka syyllistävät vanhempia ACE-kokemuksista, voivat luoda stigmaa, mikä puolestaan heikentää ehkäisevien toimien vaikuttavuutta. (Traverso-Yepez ym. 2017, 340–342, 350.) Tunnistan Bronfenbrennerin (1979) teoriaan peilaten, että yhteiskunnan arvot ja asenteet eivät kohdistu suoraan lapseen, mutta määrittävät keskeisesti sen, millaisia resursseja, palveluita ja tukea perheet saavat. Näen asenteiden heijastuvan myös mikrotasolla perheiden arkeen ja kokemusmaailmaan sekä siihen, miten he pääsevät osaksi ACE-kokemuksia ehkäiseviä palveluita.

Poliittiset rakenteet vaikuttavat aineiston perusteella siihen, millaisia resursseja yhteiskunnassa on käytettävissä ACE-kokemusten ehkäisyyn. Perhepolitiikassa tulisi painottaa

resurssien kohdistamista pienituloisille, koordinoita yhteisöpalveluita, mahdollistaa ammatillinen tuki lapsen kehityksen tukemiseen, turvata jokaiselle pääsy varhaiskasvatukseen sekä vahvistaa perheiden ennaltaehkäisevää tukea parantamalla palveluita ja koulutusta (Traverso-Yepez ym. 2017, 351; Garrison ym. 2022, 544, 563, 559). Asumispolitiikassa taas keskeistä olisi edistää kohtuuhintaista ja vakautta tukevaa astumista sekä asuntotasa-arvoa (DeCandia ym. 2022, 376; Collier & Bryce 2021, 256; Toombs ym. 2022, 576). Tulosten mukaan varhaiskasvatus- ja asumispolitiikan yhdistäminen tukisi perheiden asumisvakautta varhaisessa vaiheessa (DeCandia ym. 2022, 377).

Tulosten perusteella rahoituksen kohdentaminen lapsen ympäristöön, kuten turvallisten naapurustojen, koulujen ja varhaiskasvatuspalveluiden kehittämiseen, on keskeistä ACE-kokemusten ehkäisyssä. Riittävää rahoitusta tarvitaan myös hoidon piiriin pääsemiseen, kohtuuhintaiseen terveydenhuoltoon ja saavutettaviin palveluihin. (DeCandia ym. 2022, 376; Toombs ym. 2022, 576.) Vaikuttavien interventoiden kehittäminen ja toteuttaminen, vaikutusten seuranta, työntekijöiden kouluttaminen ja moniammatillisen yhteistyön mahdollistaminen edellyttävät kuitenkin poliittista tukea ja riittäviä resursseja (Asmussen ym. 2019, 431; Garrison ym. 2022, 544). Lisäksi tulokset osoittavat, että poliittisilla muutoksilla voidaan vaikuttaa useisiin rakenteellisiin ongelmiin kuten työttömyyteen ja köyhyyteen (Garrison ym. 2022, 544).

Rakenteellisen eriarvoisuuden ehkäiseminen nouseekin aineistossa keskeiseksi, kun pyritään ehkäisemään ACE-kokemusten taustalla vaikuttavia sosiaalisia tekijöitä. Tutkielman tulosten valossa pelkkä lastensuojelun mahdollisuuksien kehittäminen ei riitä, vaan ACE-kokemusten ehkäisy liittyy laajemmin ihmisoikeuksien ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistämiseen (Traverso-Yepez ym. 2017, 350; Flynn 2023, 381). Haitallisia kokemuksia voidaan ehkäistä puuttumalla poliittisella tasolla niitä ylläpitäviin sosiaaliin määrääviin tekijöihin, kuten heikkoihin taloudellisiin ja sosiaalisiin olosuhteisiin, syrjintään, ruokaturvattomuuteen, eriarvoisuuteen, työttömyyteen, köyhyyteen ja polarisaatioon (Traverso-Yepez ym. 2017, 351; Garrison ym. 2022, 543–544, 563, 567; Toombs ym. 2022, 580).

Tulokset paljastavat, että syrjintä, syrjäytyminen ja rasismi synnyttävät ja ylläpitävät ACE-kokemuksia, ja että rakenteellinen eriarvoisuus on juurtunut instituutioihin, politiikkaan ja käytäntöihin (Toombs ym. 2022, 581–582; DeCandia ym. 2022, 375). Tämä vaikuttaa esimerkiksi yksilön mahdollisuuksiin työllistyä, saada asunto ja menestyä, ja korostaa tarvetta suojata ACE-riskissä olevia lapsia sortavilta rakenteilta (DeCandia ym.

2022, 375–376). ACE-kokemusten ehkäisyyn tulisikin kehittää kulttuurisensitiivisiä ja yhteisötasolle ulottuvia toimintamalleja, joiden avulla voidaan puuttua myös syvälle juurtuneisiin kulttuurisiin ja systeemisiin syrjiviin käytäntöihin sekä syrjivään politiikkaan (DeCandia ym. 2022, 369; Toombs ym. 2022, 580–581).

Tulosten perusteella hahmotan, että yhteiskunnalliset rakenteet ja poliittiset päätökset määrittävät, millaisia resursseja muilla Bronfenbrennerin (1979) systeemitasoilla on käytettävissä ACE-kokemusten ehkäisyyn. Rakenteellinen eriarvoisuus, syrjintä ja kulttuuriset asenteet heijastuvat lasten mikro- ja mesosysteemeihin vaikuttaen siihen, millaisissa ympäristöissä perheet elävät, ja millaista konkreettista apua ammattilaiset pystyvät tarjoamaan. Tulosten valossa useat ACE-kokemuksia ylläpitävät tekijät ulottuvat makrotaason rakenteisiin asti, jolloin näihin rakenteellisiin tekijöihin puuttuminen näyttäytyy ratkaisevana.

7 Ajan ulottuvuus ja systeemitasojen yhteen kietoutuneisuus

Bronfenbrennerin (1986) kronosysteemi tuo ACE-kokemusten tarkasteluun ajallisen ja ylisukupolvisen ulottuvuuden, joka ulottuu sekä tunnistamiseen että ehkäisyyn. Se täydentää systeemitason analyysia huomioimalla, miten menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus kytkeytyvät toisiinsa lapsen ja perheen elämässä. Luvussa tarkastelen tulosten valossa, miten historialliset ja yhteiskunnalliset kriisit, asumisen vakaus ja ylisukupolviset kokemukset vaikuttavat ACE-kokemusten tunnistamiseen. Lisäksi käsittelen, miten palvelujärjestelmän traumahistoria ja kriisivalmius näyttäytyvät aineistossa ACE-kokemusten ehkäisyssä näkökulmasta sekä millainen merkitys ajallisuudella ja seurannalla on pitkäjänteisen tuen suunnittelussa.

Lapsen elämänkaari ja kokemukset nousevat aineistossa keskeisiksi ACE-kokemusten tunnistamisen kannalta. Flynnin (2023, 381) mukaan historialliset ja yhteiskunnalliset kriisit, kuten koronapandemia, vaikuttavat eniten riskiryhmiin, joihin kuuluvat myös ACE-kokemuksia kohdanneet lapset. Poikkeustilanteissa on tärkeää tunnistaa näihin ryhmään kohdistuvat vaikutukset, jotta lasten erityinen haavoittuvuus ei jää huomaamatta. Flynnin (2023) artikkelin perusteella poikkeustilanteet voivat vaikeuttaa ACE-kokemusten tunnistamista merkittävästi, mikäli ne heikentävät järjestelmien välistä vuorovaikutusta.

Asumisen vakaus on toinen keskeinen lapsen kokemuksiin liittyvä tunnistamisen näkökulma. Decandian ja kumppaneiden (2022) mukaan muutot ja kodittomuus tulisi sisällyttää osaksi ACE-kokemusten rutiininomaista seulontaa. Useat muutot voidaan nähdä jo itsessään ACE-kokemuksena, mutta ne myös lisäävät muiden haitallisten kokemusten riskiä ja nostavat ACE-pistemäärää merkittävästi. (DeCandia ym. 2022, 368, 376.) Siten nähdään, että lastensuojelussa asumisen vakauden tarkastelu tarjoaa konkreettisen välineen ACE-kokemusten varhaiselle tunnistamiselle.

Sukupolvien yli kulkevat kokemukset täydentävät ajallista ulottuvuutta osoittamalla, miten vanhempien omat haitalliset lapsuudenkokemukset vaikuttavat edelleen heidän omaan vanhemmuuteensa. Kronosysteemin näkökulmasta ylisukupolviset traumat rakentavat ajallista jatkumoa, jossa perheiden toiminta muovautuu pitkällä aikavälillä. Toombsin ja kumppaneiden (2019, 580–581) mukaan ACE-kokemusten syklit voivat muodostua historiassa tai lähiaikoina tapahtuneiden kokemusten seurauksena, jolloin traumaattiset vaikutukset ulottuvat edelleen seuraaviin sukupolviin traumoina tai kiintymyssuhteen ja tunnesäätelyn häiriöinä. Myös historialliset stressitekijät, kuten syrjivien ja rasististen

käytäntöjen vaikutukset, lisäävät alttiutta ACE-kokemuksille. Bentovim ja kumppanit (2021, 4–5, 9) korostavat, että perheen historian tarkastelu on olennainen osa kokonaisarviointia, joka tukee ACE-kokemusten tunnistamista.

Kokemushistoria vaikuttaa ehkäisyn näkökulmasta keskeisesti siihen, millaista tukea perheet tarvitsevat. Vanhempien omat traumat ja syrjinnän kokemukset vaikuttavat perheen tilanteeseen ja tuen tarpeeseen (Lines ym. 2025, 11–12). Vanhempien elämänhistoria, ylisukupolviset kokemukset ja nykyhetken monimutkaiset olosuhteet kietoutuvat toisiinsa, mikä edellyttää sosiaalityöntekijältä syvällistä ymmärrystä tilanteesta. Ymmärrys on edellytys sopivan tuen järjestämiselle ja tehokkaille interventioille. (Jeske & Klas 2016, 135.) Toombsin ja kumppaneiden (2022, 582) mukaan ylisukupolvisia ACE-kokemuksia voidaan ehkäistä yhteisöpohjaisella lähestymistavalla.

Tulevaisuus ja seuranta ovat myös keskeisiä tekijöitä ehkäisyn näkökulmasta. Kahdessa aineiston artikkelissa korostetaan tuen tarpeiden pitkäjänteistä tarkastelua, jolloin myös aiempien kokemusten ja tulevien riskien huomioiminen ohjaa interventioiden suunnittelua (Bentovim ym. 2021, 3; Collier & Bryce 2021, 258). Lisäksi interventioiden vaikuttavuutta tulee seurata ajan kuluessa, jotta voidaan arvioida, ovatko ACE-kokemukset ratkaistu kokonaan vai osittain (Garrison ym. 2022, 563; Wiig ym. 2017, 34; Collier & Bryce 2021, 258–259).

Palvelujärjestelmän kriisivalmius vaikuttaa suoraan siihen, kuinka tehokkaasti ACE-kokemuksia voidaan ehkäistä eri olosuhteissa. Decandia ynnä muut (2022, 369) huomauttavat, että myös palvelujärjestelmällä voi olla oma traumahistoriansa, joka vaikuttaa ACE-kokemusten tunnistamiseen ja ehkäisyyn nykyhetkessä. Flynnin (2023) artikkelissa COVID-19-pandemia kuvautuu palvelujärjestelmän kohtaamana historiallisena kriisinä, joka vaikutti resursseihin ja lisäsi ACE-kokemusten riskejä. Tulosten valossa tulkitsemme, että ACE-kokemuksiin liittyvän tuen tulee säilyä myös kriisitilanteissa, jotta perheiden haavoittuvuus ei kasva entisestään. Tätä kuvaa Flynnin (2023, 382) artikkelista suomeksi käännetty suora lainaus: ”*Maailmanlaajuinen COVID-19-pandemia tarjoaa kiistatta yhtä hyvän esimerkin kuin mikään muu siitä, millaisiin odottamattomiin hätätilanteisiin lastensuojelun työntekijöiden, lasten ja perheiden on ehkä sopeuduttava.*” Linesin ja kumppaneiden (2015, 12) mukaan yhteiskunnallisten kriisien huomioiminen on tärkeää myös siksi, että nykyhetkessä ilmenevät ongelmat voivat pohjautua historiallisiin ja nykyisiin sosioekonomisten olosuhteiden vaikutuksiin. Tämän ymmärtäminen auttaa välttämään yksilön syyllistämistä rakenteellisista ongelmista.

Yhteenvetona voidaan todeta, että sosiaalityöntekijän on tärkeää huomioida ajan ulottuvuus eli kronosysteemi ACE-kokemusten tunnistamisessa. Näen, että esimerkiksi toistuvat muutokset voivat toimia konkreettisenä hälytysmerkkinä, jonka kautta haitalliset kokemukset tulevat näkyväksi. Menneet traumat, ylisukupolviset kokemukset ja yhteiskunnalliset kriisit voivat ylläpitää haitallisia kehityskulkuja, joten seuranta ja oikea-aikainen tuki ovat välttämättömiä. Kronosysteemin näkökulmasta sosiaalityöntekijän tulee huomioida sekä perheen historia että tulevaisuuden tuen tarpeet. Rakenteellisen sosiaalityön tehtävänä on varmistaa, että palvelujärjestelmä on kriisinkestävä, eikä haavoittuvimpien perheiden tuki katkea maailmantilanteen epävarmuuden tai kriisien keskellä.

Seuraava taulukko (taulukko 4) tiivistää tutkielman tulokset ja osoittaa, miten eri systeesitasot sekä ACE-kokemusten erityisyys kietoutuvat toisiinsa tunnistamisen ja ehkäisyn näkökulmista.

Taulukko 4. ACE-kokemusten tunnistamisen ja ehkäisyn pääluokat Bronfenbrennerin tasoilla

Systeemi-taso	Tunnistaminen	Ehkäisy	ACE-erityisyys
Mikro-systeemi	– systeeminen arviointi – riskiryhmien ja vanhemmuuden riskitekijöiden tunnistaminen – lapsen kuuleminen ja osallistaminen – ammattilaisen osaaminen, ennakoluulot ja tunteet – systemaattinen seulonta – käytöshäiriöiden tunteminen	– varhainen puuttuminen – lapsen kanssa työskentely – vanhempien kanssa työskentely – perheen kanssa työskentely – sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välinen vuorovaikutus	– vuorovaikutus ja luottamuksen rakentaminen perheen kanssa vaatii erityistä herkkyyttä – arviointi vaatii systeemisyyttä, koska merkit ACE-kokemuksista voivat olla piilossa ja seuraukset voivat olla moninaiset riippuen mm. kokemusten vakavuudesta, kestosta ja lapsen resilienssistä – varhainen puuttuminen erityisen tärkeää ACE-ilmiön kumulatiivisen luonteen vuoksi
Meso-systeemi	– monialainen tiedonmuodostus	– lapsen ja perheen kiinnittyminen paikallisyhteisöön – moniammatillinen yhteistyö	– moniammatillinen yhteistyö mahdollistaa kokonais kuvan luomisen monimutkaisesta ilmiöstä – yhteisö ja verkostot luovat lapsen ympärille suojaverkon, joka estää ACE-kokemusten kumuloitumista ja vahvistaa resilienssiä
Ekso-systeemi	– ympäristöolosuhteiden vaikutuksen tunnistaminen	– palveluiden sopivuus ja saavutettavuus – organisaation toimintamallit	– ACE-kokemukset on monimutkainen ja tunteita herättävä ilmiö, jolloin organisaation tuen ja ammattilaisten

	– organisaatiokulttuuri, resurssit ja työkäytännöt – ammattilaisten havainnointikyky ja herkkyys – koodaaminen ja rekisteritietojen yhdistäminen – palvelujärjestelmän läpäisevät valvontastrategiat	– resurssit – organisaatiokulttuuri ja organisaation tuki – vakaat elinympäristöt ja asumisen pysyvyys – ammattilaisten riittävä koulutus ja erityisosaaminen – lastensuojelun viitekehys	– erityisosaamisen tarve korostuvat – toimintamallien ja lastensuojelun viitekehysten tulee huomioida ACE-ilmiön kompleksisuus
Makro-systeemi	– lastensuojelun viitekehys ja lainsäädäntö – kulttuuriset ja yhteiskunnalliset arvot sekä normit – yleinen ja poliittinen tietoisuus	– yhteiskunnan arvot ja asenteet – poliittiset rakenteet – rakenteellisen eriarvoisuuden ehkäiseminen	– ACE-kokemusten taustalla on rakenteellista eriarvoisuutta, mikä korostaa rakenteellisen sosiaalityön merkitystä juuri-syihin vaikuttamisessa – ACE-kokemusten ehkäisyyn tarvitaan intensiivistä ja moninaista tukea, mikä korostaa tarvetta ohjata resursseja lapsiperheille poliittisella tasolla
Krono-systeemi	– lapsen elämänsäkaari ja kokemukset – asumisen vakaus – sukupolvien yli kulkevat kokemukset	– kokemushistoria – tulevaisuus ja seuraanta – palvelujärjestelmän kriisivalmius	– kronosysteemin merkitys on keskeinen: ACE-kokemukset voivat syntyä ylisukupolvisten traumojen ja historiallisten kriisien seurauksena, mikä johtaa kokemusten kumuloitumiseen – ennakoimattomat kriisit (esim. COVID-19 tai sota) voivat lisätä ACE-kokemusten riskiä sekä heikentää tunnistamista ja ehkäisyä

Vaikka ACE-kokemusten tunnistamiseen ja ehkäisyyn liittyvät teemat ovat esitetty taulukossa (taulukko 4) omissa sarakkeissaan, tulokset osoittavat eri systeemitasojen vuorovaikutteisuuden. Ajattelen, että pelkkä mikro- ja mesosysteemeihin keskittyvä tarkastelu ei riitä, sillä kokonaisvaltainen tunnistaminen ja ehkäisy edellyttävät samanaikaista toimintaa kaikilla systeemitasoilla. Tätä kuvaa Linesin ja kumppaneiden (2025, 11) artikkelista käännetty suora lainaus: ”*Ammattilaiset voivat tuntea itsensä voimattomiksi tarjotessaan perheille tukea järjestelmissä, jotka ovat vaikeasti hallittavia, riittämättömästi resursoituja, ja jotka eivät vastaa perheiden tarpeisiin.*” Seuraavaksi tarkastellaan, millaisia johtopäätöksiä tutkimustuloksista voidaan tehdä systeemitasojen samanaikaisen toiminnan hahmottamiseksi sekä lastensuojelun avohuollon kehittämiseksi.

8 Johtopäätökset ja pohdinta

Tutkielman tavoitteena oli tarkastella, miten lastensuojelun avohuollossa voidaan tunnistaa ja ehkäistä ACE-kokemuksia sekä miten ekologinen systeemiteoria jäsentää ACE-kokemusten tunnistamista ja ehkäisyä kokonaisvaltaisesti. Tutkimuskysymyksiin etsittiin vastauksia integroivan kirjallisuuskatsauksen avulla ja tuloksia hahmotettiin Bronfenbrennerin (1979, 1986) ekologisen systeemiteorian kautta. Tuloksia jäsennettiin tutkimustulosten pohjalta teemoittain, joihin kuului esimerkiksi systeeminen arviointi, monialainen tiedonmuodostus, palvelujärjestelmän rakenteet ja toiminta sekä yhteiskunnan arvot ja asenteet. Tuloksia tarkasteltiin ACE-kokemusten tunnistamisen ja ehkäisyn osalta omissa pääluvuissaan, lukuun ottamatta päälukua 7, jossa ajallista ulottuvuutta ja systeemitasojen yhteen kietoutuneisuutta tarkasteltiin kokonaisuutena. Tulosten tarkastelussa kiinnitettiin lisäksi huomiota ACE-kokemusten erityisyyteen ja siihen, miten systeemitasot ovat vuorovaikutuksessa toisiinsa ACE-kokemusten tunnistamisen ja ehkäisyn näkökulmasta.

Tutkielman tulosten perusteella ACE-kokemusten tunnistaminen edellyttää moniulotteista lähestymistapaa, jossa Bronfenbrennerin (1979, 1986) systeemitasot kietoutuvat toisiinsa. Tulosten perusteella hahmotan, että vaikka lastensuojelun käytännön työssä kiinnitetään usein huomiota mikro- ja mesotasolla tapahtuvaan vuorovaikutukseen, laajempien järjestelmien vuorovaikutus heijastuu merkittävästi sosiaalityöntekijän päivittäiseen toimintaan. Mikrotason tekijät, kuten lapsen yksilölliset kokemukset, muodostavat ACE-kokemusten tunnistamisen perustan, kun taas mesotasolla monialainen tiedonmuodostus mahdollistaa kattavan kokonaiskuvan muodostamisen perheen tilanteesta.

Eksotason rakenteet ja resurssit voivat puolestaan joko tukea tai rajoittaa sosiaalityöntekijän mahdollisuuksia havaita ACE-kokemuksia mikro- ja mesotasoilla. Myös makrotason arvot, normit ja lainsäädäntö luovat raamit sille, miten sosiaalityöntekijä voi havaita ACE-kokemuksia lastensuojelun käytännön työssä. Kronosysteemin näkökulma tuo esiin kokemusten ylisukupolvisuuden ja ajallisen ulottuvuuden, joihin huomiota kiinnittämällä, voidaan tunnistaa ylisukupolvisia kierteitä ja historian tuomaa taakkaa. Tulokset tarjoavat sosiaalityöntekijöille välineitä havaita ACE-kokemusten monimuotoisuus ja kumulatiivisuus, tunnistaa riskitekijöitä varhaisessa vaiheessa ja soveltaa tietoa osaksi lapsen tilanteen kokonaisvaltaista arviointia.

ACE-kokemukset eroavat monista muista sosiaalityön ilmiöistä siinä, että ne ovat monimuotoisia, kumulatiivisia ja kietoutuvat eri systeemitasojen kautta toisiinsa muodostaen

perheen arkeen haitallisten kokemusten vyyhdin. Näin ollen niiden tunnistaminen ja ehkäisy on lastensuojelun avohuollossa erityisen haastavaa. Tässä tutkielmassa on pyritty avaamaan ACE-kokemusten monimuotoisuutta ja tasojen yhteen kietoutuneisuutta, mutta tarkastelu ei ole aukoton eikä kata kaikkia laajan ACE-ilmion ulottuvuuksia.

Samoin kuin Bronfenbrennerin (1979) ekologinen systeemiteoria, myös tämän tutkielman tulokset osoittavat, että lapsen hyvinvointi rakentuu eri tasojen vuorovaikutuksessa. Tämän vuoksi tunnistaminen ja ehkäisy eivät voi keskittyä lastensuojelun avohuollossa ainoastaan yksittäiselle tasolle, vaan vaativat samanaikaista toimintaa niin lasten ja perheiden arjessa, palvelujärjestelmän sisällä kuin yhteiskunnallisissa rakenteissa. Tämä havainto korostaa Bronfenbrennerin (1977, 514–515; 1979, 3–4) teorian keskeistä ajatusta, jonka mukaan lapsen kehitystä ei voida ymmärtää erillään hänen ympäristöään muodostavien järjestelmien vuorovaikutuksesta.

Näen tulosten perusteella, että eri systeemitasojen samanaikainen tarkastelu on erityisen tärkeää ACE-kokemusten kontekstissa, koska kokemukset eivät ole yksittäisiä tapahtumia, vaan kasautuvat ja vahvistavat toisiaan useiden systeemitasojen kautta. Tämä yhteen kietoutuneisuus tekee ACE-kokemusten sekä niiden tunnistamisen ja ehkäisyn tarkastelusta monimutkaista. Tutkielman tulokset osoittavat, että ACE-kokemuksiin linkittyvät haasteet tai niitä ylläpitävät tekijät yhdellä systeemitasolla voivat heijastua muihin tasoihin (mm. DeCandia ym. 2022, 375–376; Lines ym. 2025, 11–12). Tämä korostaa tarvetta tarkastella ja kehittää lastensuojelun avohuollon käytäntöjä koko systeemin näkökulmasta, ei vain yksittäisiin lapsiin tai perheisiin kohdistuvien interventioiden tasolla.

Sillä, miten lastensuojelun sosiaalityöntekijä toimii osana vuorovaikutusta systeemeissä ja niiden välillä, näyttää olevan suuri merkitys ACE-kokemusten tunnistamisessa ja ehkäisyssä (Asmussen ym. 2019, 429). Sosiaalityöntekijän rooli näyttäytyy vuorovaikutuksessa perheen kanssa, moniammatillisessa yhteistyössä ja organisaatiotasolla. Mikrotasolla sosiaalityöntekijä esimerkiksi tunnistaa ja ottaa puheeksi ACE-kokemuksia, arvioi perheen tilannetta, kuulee ja osallistaa lasta, tukee perhettä ja vanhemmuutta, tekee päätöksiä ja järjestää palveluita (mm. Bentovim ym. 2021, 6–7; Kerr-Davis ym. 2023, 983). Sosiaalityöntekijän ja perheen välillä vallitseva luottamus on merkittävää, koska ilman sitä interventiot eivät välttämättä onnistu (Asmussen ym. 2019, 429). Lapsen äänen esiintuominen ja kuuleminen korostavat lastensuojelutyön lapsikeskeisyyttä ja huomioivat tilanteiden yksilöllisyyden (Traveso-Yepey ym. 2017, 346; Kerr-Davis ym. 2023, 983).

Motivointi ja kunnioittava kohtaaminen taas vaikuttavat yhteistyön laatuun (Asmussen ym. 2019, 430; Collier ym. 2021, 258–259).

Mesotasolla sosiaalityöntekijä toimii linkkinä palveluiden välillä, huolehtii tiedonkulusta ja monialaisten näkökulmien esiin tulemisesta sekä yhteensovittaa palveluita. Moniammatillisessa yhteistyössä sosiaalityöntekijän rooli ei kuvaudu ainoastaan tiedon vastaanottajana vaan myös aktiivisena tiedon jakajana ja tulkitsijana. Moniammatillisen yhteistyön onnistuminen riippuu mesotasolla työntekijän vuorovaikutustaidoista ja siitä, miten hän hyödyntää eri ammattilaisten näkemyksiä perheen tilanteesta. (Collier & Bryce 2021, 259–260; Garrison ym. 2022, 565.) Organisaatiotasolla sosiaalityöntekijän rooli muotoutuu organisaatiokulttuurin, ohjeistusten ja resurssien muovaamana. Työntekijän osaaminen, koulutus ja työyhteisön tuki vaikuttavat sosiaalityöntekijään kykyyn tarttua ja käsitellä ACE-kokemuksia. (mm. Jeske & Klas 2016, 132–133; Albaek 2018, 231–241; Garrison ym. 2022, 568.)

Keskeinen havainto tutkimustuloksissa on, että sosiaalityöntekijän rooli ei rajaudu ainoastaan asiakaskohtaiseen vuorovaikutukseen. ACE-kokemusten kasautuvat ja kietoutuvat toisiinsa, jolloin niiden tunnistaminen ja ehkäisy vaatii kokonaisvaltaista lähestymistapaa, mikä korostaa rakenteellisen sosiaalityön merkitystä. Ilman rakenteellista näkökulmaa ACE-kokemusten tunnistaminen ja ehkäisy jäisivät yksittäisen työntekijän osaamisen ja resurssien varaan, mikä ei olisi tutkimustulosten perusteella lainkaan riittävää kestävien ja vaikuttavien ratkaisujen löytämisessä.

Tutkimustulokset osoittavat, että organisaatiokulttuuri, työyhteisön käytännöt sekä kollegiaalisen tuen ja selkeiden toimintamallien puute voivat estää ACE-kokemusten esiin nostamista ja työstämistä. Resurssien riittämättömyys ja sosiaalityöntekijöiden kuormitus kaventavat mahdollisuuksia lasten ja perheiden syvälliseen kohtaamiseen. (mm. Albaek 2018, 237; Garrison ym. 2022, 565.) Myös tämän perusteella voidaan nähdä tarve sosiaalityöntekijän rooliin rakenteellisena vaikuttajana, joka nostaa esiin organisaatioissa, palvelujärjestelmässä ja lainsäädännön tasolla ilmeneviä epäkohtia. Yksittäisten asiakkaiden kokemukset jättävät alleen laajempia rakenteellisia ongelmia, joiden näkyväksi tekeminen on sosiaalityöntekijän tehtävä.

Rakenteellinen ja yksilötason työ kulkevat ACE-kokemusten ehkäisyssä rinnakkain. Vaikka monet ACE-kokemukset linkittyvät rakenteellisiin ongelmiin kuten köyhyyteen, eriarvoisuuteen tai palveluiden saavutettavuuteen (mm. Decandia ym. 2022, 375–376), ei ole syytä ajatella, etteikö yksittäisen sosiaalityöntekijän toiminta lapsen ja perheen

rinnalla voisi olla myös ratkaisevaa. Tutkimustulokset tarjoavat monia keinoja ACE-kokemusten ehkäisemiseen mikro- ja mesosysteemeissä, joissa Bronfenbrennerin (1979) mukaan lapsi on suoraan osallisena. Näitä ovat esimerkiksi varhainen puuttuminen lapsen käytösongelmiin, perheenjäsenten resilienssin vahvistaminen, perheiden kiinnittäminen tukeviin yhteisöihin sekä vanhempien tukeminen positiivisten vanhemmuustaitojen oppimisessa, omien ongelmien työstämisessä ja vakaan kasvuympäristön luomisessa käytännön tasolla (mm. Wiig ym. 2017; DeCandia ym. 2022). Sosiaalityöntekijä ei voi yksin muuttaa rakenteita, mutta jokainen luottamuksellinen asiakassuhde, varhainen puheeksiotto ja arjen rinnalla kulkeminen voi olla yhden lapsen kannalta merkittävää.

Lastensuojelun viitekehyksen kannalta tutkimustulokset osoittavat, että käytänteet eivät huomioi aina riittävästi ACE-kokemusten aiheuttamaan kumulatiivista haittaa vaan painottuvat tilanteisiin, joissa lapsi oireilee tai perheen tilanne on akuutissa kriisissä (Collier ym. 2021, 258). Vaikka skandinaavinen työote nähdään tulosten valossa edistyksellisenä (Traverso-Yepes ym. 2017, 339–340), kotimaisen lastensuojelun käytännöissä ilmenee edelleen haasteita: kuten teorialuvussa käsiteltiin Jaakolan (2020, 91–94) havaintojen perusteella, painopiste on usein lapsen välittömän hyvinvoinnin tukemisessa eikä riittävästi riskien ennaltaehkäisyssä. Tulosten valossa hahmotan tämän luovan jännitettä teorian ja käytännön välillä: vaikka ennaltaehkäisevä työote tunnustetaan tehokkaaksi ACE-kokemusten ehkäisyssä, sen toteuttaminen voi jäädä käytännössä puutteelliseksi, koska järjestelmän fokus on edelleen vahvasti reaktiivinen ja akuutteja tarpeita korostava.

Sosiaalityöntekijän tulee nostaa keskusteluun lasten kokemusten monimuotoisuus ja kaautuminen. Tulosten perusteella myös yhteiskunnalliset arvot ja normit vaikuttavat tapamme tarkastella ja määritellä vanhemmuutta. Joissain kulttuureissa esimerkiksi lapsen autonomiaa korostava vanhemmuus voidaan tulkita toisessa kulttuurissa laiminlyönniksi (Toombs ym. 2022, 581). Tämä osoittaa, että lastensuojelun sosiaalityöntekijältä vaaditaan herkkyyttä arvioida vanhempien toimintaa suhteessa kulttuurisiin tekijöihin ja yhteiskunnassa vallitseviin normeihin. Toisaalta taas sosiaalityöntekijältä vaaditaan rohkeutta nostaa esiin tilanteita, joissa yhteiskunnalliset normit tai kulttuuriset käytännöt synnyttävät tai ylläpitävät lasten ACE-kokemuksia.

Tarkasteltaessa tutkimustuloksia laajemmin erityisesti Bronfenbrennerin (1979) makro- ja eksotasojen kautta, havaitaan ACE-kokemusten ehkäisyn kytkeytyvän vahvasti sosiaalipoliittisiin ratkaisuihin ja siihen, millaisia resursseja yhteiskunnassa on käytettävissä haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja perheiden hyväksi. Yksittäisten

sosiaalityöntekijöiden ponnistelut ACE-kokemusten ehkäisemiseksi eivät ole riittäviä, mikäli yhteiskunnan rakenteet ja resurssit, kuten palvelujen saatavuus, asumisen vakaus tai toimeentulon riittävyys eivät tue lapsiperheiden hyvinvointia.

Kronosysteemin huomioiminen tutkimustulosten tarkastelussa osoitti sen, että ACE-kokemuksiin kietoutuvat myös historialliset ja ylisukupolviset traumat (mm. Lines ym. 2025, 11–12). Lisäksi ennakoimattomat yhteiskunnalliset kriisit voivat lisätä äkillisesti ACE-kokemusten riskejä sekä vaikuttaa mahdollisuuksiin tunnistaa ja ehkäistä haitallisia kokemuksia (Flynn 2023). Tämä osoittaa, että kriisitilanteissa kuten sodan tai COVID-19 pandemian aikana, ei voida unohtaa ACE-kokemusten keskellä eläviä lapsia. Sen sijaan sosiaalityöltä vaaditaan kykyä sopeutua ja löytää keinoja lasten auttamiseksi myös poikkeustilanteissa.

Tutkielman tulokset tuovat merkittävää hyötyä lastensuojelun avohuollon sosiaalityölle. Tulokset kuvaavat, millä eri tavoilla ACE-kokemuksia voidaan tunnistaa ja ehkäistä eri systeemitasoilla. Tutkielmassa esitetään runsaasti konkreettisia välineitä lastensuojelun sosiaalityöntekijän työn tueksi. Lisäksi tutkielma vahvistaa ymmärrystä siitä, että lastensuojelun sosiaalityössä tarvitaan yksilöihin ja perheisiin keskittyvän työskentelyn lisäksi laajempaa rakenteellista vaikuttamista ja tukea. Sosiaalityöntekijän työ ei rajaudu yksittäisten lasten tarpeisiin vaan ulottuu myös laajemmin yhteisöjen, palvelujärjestelmän ja yhteiskunnan tasoihin. Laajemman näkökulman vuoksi tutkimustulosten kautta voidaan tarkastella myös esimerkiksi käytännön lastensuojelutyön kehittämistä, ammattilaisten koulutustarpeita sekä palvelujärjestelmän toimivuuden tehostamista.

Bronfenbrennerin (1979, 1986) ekologinen systeemiteoria toi tutkielmaan tärkeän näkökulman, joka toimi erinomaisena välineenä ilmiön tarkastelussa ja tutkimustulosten jäsentämisessä. Teoria auttoi osoittamaan, että haitallisten kokemusten vyyhti ei sijaitse ainoastaan perheen kodin seinien sisäpuolella vaan myös laajemmin ympäröivissä rakenteissa. Teoria tuo esiin myös ratkaisujen moniulotteisuuden eli monitasoisten toimenpiteiden tarpeen. Vaikka lastensuojelun sosiaalityöntekijät olisivat kuinka osaavia, empaattisia tai tehokkaita tahansa, ratkaisut eivät ole yksin heidän käsissään. Kuvasin johdannossa havaintoani siitä, että ACE-kokemusten äärellä lastensuojelun sosiaalityöntekijät voivat tuskailia, miten ja mihin heidän tulisi työskentelyssä tarttua. Kokemukseni mukaan tarttumapintaa yritetään usein löytää yksilö- ja perhetasolta. Tutkielman tulosten perusteella voidaan nähdä, että sosiaalityöntekijän voi olla sen sijaan hyödyllistä suunnata

vuorovaikutustaan myös mikrotason ulkopuolelle. Lapsi- ja perhekeskeisyyden lisäksi lastensuojelun avohuollon tulee toimia moniammatillisesti ja rakenteisiin vaikuttaen.

Tarkasteltaessa tutkielman luotettavuutta ja rajoituksia, tulee huomioida tutkielman perustuvan kansainväliseen aineistoon, joten sovellettavuus suomalaiseen lastensuojelun avohuoltoon vaatii tiedon kontekstualisointia. Lastensuojelun käytännöt vaihtelevat maiden välillä, mikä vaikuttaa tiedon sovellettavuuteen. Teoriaohjaava sisällönanalyysi auttoi jäsentämään tutkimustuloksia Bronfenbrennerin (1979, 1986) teorian mukaan, mutta on voinut myös rajata ulkopuolelle muita näkökulmia liittyen ACE-kokemuksiin. Tutkielman aineisto on rajallinen ja sitä on etsitty tutkielman prosessin hallittavuuden vuoksi rajatulla määrällä hakusanoja ja tietokantoja, joten aineisto voi jättää ulkopuolelleen tärkeää tietoa ACE-kokemusten tunnistamisesta ja ehkäisystä. Kirjallisuuskatsaus perustuu olemassa olevaan tutkimukseen ja tulokset rakentuvat sen mukaan, millaisia tutkimuksia mukaan on valittu valintakriteerien ohjaamana. Lisäksi huomioitavaa on, että lastensuojelun työkäytännöt muovaantuvat jatkuvasti suhteessa perheiden tarpeisiin ja yhteiskunnan resursseihin, joten osa tutkimuksista ei välttämättä vastaa täysin nykytilannetta.

Jatkotutkimustarpeena merkittävää olisi tutkia ACE-kokemusten tunnistamista ja ehkäisyä kotimaisen lastensuojelun viitekehyksessä. Kotimaisessa tutkimuksessa voitaisiin tarkastella, miten tässäkin tutkielmassa esitetyt kansainväliset käytännöt toimivat suomalaisessa kontekstissa. Tutkielman tuloksissa korostuu vahvasti moniammatillisen yhteistyön ja palveluintegraation merkitys osana ACE-kokemusten tunnistamista ja ehkäisyä, mitä olisi hyödyllistä tutkia konkretian tasolla. Myös ACE-kokemusten ylisukupolvisuus näyttäytyy ilmiönä, jonka tutkiminen voisi tuoda tärkeää tietoa ACE-kokemusten kumulatiivisuuden ehkäisystä pitkällä aikavälillä.

Tutkielman tulokset herättävät pohtimaan laajemmin, millaiset yhteiskunnan rakenteet synnyttävät ja ylläpitävät ACE-kokemuksia, ja miksi ehkäisevä työ nähdään usein kuuluvan sosiaalityön tai lastensuojelun vastuulle. Lapsilla on YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, ja sosiaalityöntekijällä on ammattieettinen ja juridinen velvollisuus huolehtia lapsen edun toteutumisesta. Tutkimustulokset herättävät kysymyksen siitä, kuinka oikeudenmukaisesti tämä toteutuu tilanteissa, joissa sosiaalityöntekijän mahdollisuudet työskennellä ovat sidottuja rajallisiin resursseihin tai palvelujärjestelmän rakenteet rajoittavat työskentelyä?

Lastensuojelun roolia ei tulisi nähdä vain perheiden kriisitilanteisiin vastaajana, vaan osana laajempaa yhteiskunnallista järjestelmää, joka osallistuu lasten tasa-arvon ja

hyvinvoinnin edistämiseen yhteiskunnassa. Tämä herättää pohdintaa siitä, että yksittäisten sosiaalityöntekijöiden työtapojen tai palvelujärjestelmän kehittäminen ei riitä, jos haitallisia rakenteita ylläpidetään poliittisilla ratkaisuilla. Tutkielman tulosten perusteella ehkäisevän työn tulee olla yhteiskunnallinen prioriteetti, minkä tulee näkyä niin poliittisissa ratkaisuissa, yhteiskunnan resurssien kohdentamisessa kuin lastensuojelun käytännöissä. Näin voidaan turvata lasten oikeus turvalliseen kasvuympäristöön ja vahvistaa lastensuojelun sosiaalityön mahdollisuutta edistää lasten etua.

LÄHTEET

- Aaltio, Elina (2023) Evaluating the Effectiveness of the Systemic Practice Model of Children's Social Care – A pilot Study on Child- and Family-level Outcomes. *Children and Youth Services Review*, 144(2023), 106732. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2022.106732>
- Aaltio, Elina & Isokuortti, Nanne (2019) *Systeemisen lastensuojelun toimintamallin ydinelementit. Kuvaus asiakastason tavoitteista ja toimintamekanismeista.* Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 33.
- Aaltio, Elina & Kannasoja, Sirpa (2024) Katsaus lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityön vaikuttavuustutkimukseen Suomessa. Teoksessa Johanna Kiili & Anne-Mari Jaakola & Merja Anis & Tuuli Lamponen & Elina Stenvall (toim.) *Lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityö.* Helsinki: Gaudeamus, 229–244.
- ACElife-tutkimushanke (2025) ACElife tutkii haitallisten lapsuudenkokemusten seurauksia ja vaikuttavia ehkäisykeinoja. <https://acelife.fi/tutkimus>. Viitattu 11.9.2025
- Albaek, Ane & Kinn, Liv & Milde, Anne (2018) Walking Children Through a Minefield: How Professionals Experience Exploring Adverse Childhood Experiences. *Qualitative health research*, 28(2), 231–244. <https://doi.org/10.1177/1049732317734828>
- Alin, Minna & Kaittila, Annina & Leinonen, Leena (2024) Moniammatillisen yhteistyön muodot lasten, nuorten ja perheiden palveluissa. Teoksessa Johanna Kiili & Anne-Mari Jaakola & Merja Anis & Tuuli Lamponen & Elina Stenvall. *Lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityö.* Helsinki: Gaudeamus, 37–54.
- Asmussen, Kristen & McBride, Tom & Waddell, Stephanie (2019) The Potential of Early Intervention for Preventing and Reducing ACE-Related Trauma. *Social policy and society: a journal of the Social Policy Association*, 18(3), 425–434. <https://doi.org/10.1017/S1474746419000071>
- Bardy, Marjatta (2013) Lapsuus, aikuisuus ja yhteiskunta. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) *Lastensuojelun ytimissä.* Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 49–78.
- Beal, Sarah & Wingrove, Twila & Mara, Constance & Lutz, Nathan & Noll, Jennie & Greiner, Mary (2019) Childhood Adversity and Associated Psychosocial Function in Adolescents with Complex Trauma. *Child & Youth Care Forum*, 48(3), 305–322. <https://doi.org/10.1007/s10566-018-9479-5>
- Bentovim, Arnon & Chorpita, Bruce & Daleiden, Eric & Gray, Jenny & Pizzey, Stephen & Vizard, Eileen (2021) The Value of a Modular Multi-focal, Therapeutic Approach to Addressing Child Maltreatment: Hope for Children and Families Intervention Resources – a Discussion Article. *Child Abuse & Neglect*, 119(1), 104703. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104703>
- Besthorn, Fred (2012) Ecological Approach. Teoksessa Mel Gray & Stephen Webb (toim.) *Social Work Theories and Methods.* Lontoo: SAGE Publications, 173–182.
- Bronfenbrenner, Urie & Morris, Pamela (1998) The Ecology of Developmental Processes. Teoksessa Damon William & Richard Lerner (toim.) *Handbook of Child Psychology: Vol. 1. Theoretical Models of Human Development*, 5th ed, 993–1028. New York: John Wiley & Sons.
- Bronfenbrenner, Urie (1977) Toward an Experimental Ecology of Human Development. *American Psychologist*, 32(7), 513–531. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.32.7.513>
- Bronfenbrenner, Urie (1979) *Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design.* Cambridge, Mass: Harvard University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv26071r6>

- Bronfenbrenner, Urie (1986) Ecology of the Family as a Context for Human Development: Research Perspectives. *Developmental Psychology* 22(6), 723-742. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.22.6.723>
- Collier, Simone & Bryce, India (2021) Addressing cumulative harm: Responding to Chronic Child Maltreatment in the Context of an Intensive Family Support Service. *Journal of Children's Services*, 16(3), 249-266. <https://doi.org/10.1108/JCS-10-2020-0058>
- Davidson, Gavin & Devaney, John & Spratt, Trevor (2010) The impact of adversity in childhood outcomes in adulthood: Research lessons and limitations. *Journal of Social Work* 10(4), 369-390. <https://doi.org/10.1177/1468017310378783>
- DeCandia, Carmela & Volk, Katherine & Unick, George (2022) Evolving Our Understanding: Housing Instability as an ACE for Young Children. *Adversity and resilience science*, 3(4), 365-380. <https://doi.org/10.1007/s42844-022-00080-y>
- Dube, Shanta & Anda, Robert & Felitti, Vincent & Croft, Janet & Edwards, Valerie & Giles, Wayne (2001) Growing Up with Parental Alcohol Abuse: Exposure to Childhood Abuse, Neglect, and Household Dysfunction. *Child Abuse & Neglect*, 25(12), 1627-1640. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(01\)00293-9](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(01)00293-9)
- Elo, Satu & Kajula, Outi & Tohmola, Anniina & Kääriäinen, Maria (2022) Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. *Hoitotiede* 2022, 34(4), 215-225.
- Felitti, Vincent & Anda, Robert & Nordeberg, Dale & Williamson, David & Spitz, Alison & Edwards, Valerie & Koss, Mary & Marks, James (1998) Relationship of Childhood Abuse of Deaths in Adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventive Medicine*, 14(4), 245-258. [https://doi.org/10.1016/S0749-3797\(98\)00017-8](https://doi.org/10.1016/S0749-3797(98)00017-8)
- Fagerström, Katarina & Pyhäjoki, Jukka & Yliruka, Laura & Petrelius, Päivi (2023) Systeemisen työtavan rantautuminen Suomen lastensuojeluun. *Perhe- ja pariterapialehti*, 39(9), 157-172.
- Flinck, Aune & Leppäkoski, Tuija & Paavilainen Eija (2010) Perheväkivaltaan puuttuminen on jokaisen asia. *Aikuiskasvatus: Aikuiskasvatustieteellinen Aikakauslehti* 2010, 30(1), 50-56.
- Flynn, Susan (2023) Child Protection and Welfare During the COVID 19 Pandemic: Revisiting the Value of Resilience-Building, Systems Theory, Adverse Childhood Experiences and Trauma-Informed Approaches. *Child care in practice: Northern Ireland Journal of Multi-disciplinary Child Care Practice*, 29(4), 371-388. <https://doi.org/10.1080/13575279.2022.2118673>
- Frederick, John & Spratt, Trevor & Devaney, John (2021) Adverse Childhood Experiences and Social Work: Relationship-based Practice Responses. *The British Journal of Social Work*, 51(8), 3018-3034. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcaa155>
- Gardner, Rachael & Feely, Allison & Layte, Richard & Williams, James & McGavock, Jonathan (2019) Adverse Childhood Experiences Are Associated with an Increased Risk of Obesity in Early Adolescence: a Population-based Prospective Cohort Study. *Pediatric Research*, 86(4), 522-528. <https://doi.org/10.1038/s41390-019-0414-8>
- Garrison, Selena & Gillen, Martie & King, Lindsey & Cutshall, Kennedy & Howitt, Alyssa (2022) Child Maltreatment, Adverse Childhood Experiences, and the Public Health Approach: A Systematic Literature Review. *International Journal on Child Maltreatment: Research, Policy and Practice*, 5(4), 541-571. <https://doi.org/10.1007/s42448-022-00122-z>
- Hakala, Juha (2008) *Uusi graduopas*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hawes, David (2024) Commentary: Early Intervention for Conduct Problems as a Child Protection Strategy – Reflections on Nobakht Et al. (2023). *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 65(6), 866-869. <https://doi.org/10.1111/jcpp.13967>

- Heino, Tarja (2007) Keitä ovat uudet lastensuojelun asiakkaat? Tutkimus lapsista ja perheistä tilastolukujen takana. Helsinki: Stakes.
- Heino, Tarja (2013) Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 84–107.
- Heinonen, Hanna & Sinko, Päivi (2013) Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 121–132.
- Herrenkohl, Todd & Soysa, Cynthia & Tajima, Emiko & Herrenkohl, Roy & Moylan, Carrie (2008) Intersection of Child Abuse and Children's Exposure to Domestic Violence. *Trauma, Violence & Abuse*, 9(2), 84–99.
<https://doi.org/10.1177/1524838008314797>
- Hietamäki, Johanna & Lindgren, Maija & Therman, Sebastian & Laajasalo, Taina (2023) Lapsuuskokemuksia-kyselylomake (ACE-THL) haitallisten lapsuudenkokemusten tutkimukseen. Tutkimuksesta tiiviisti 55/2023. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Hipp, Tiia (2023) Trauma ja traumatisoituminen. Teoksessa Johanna Matikka & Tiia Hipp (toim.) Traumainformoitu työote. Jyväskylä: PS-kustannus, 15–27.
- Holt, Stephanie & Buckley, Helen & Whelan Sadhbh (2008) The Impact of Exposure to Domestic Violence on Children and Young People: A Review of the Literature. *Child Abuse & Neglect*, 32(8), 797–810.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2008.02.004>
- Hotari, Kaisa-Elina & Oranen, Mikko & Pösö, Tarja (2013) Lapset lastensuojelun osallisina. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 149–164.
- Jaakola, Anne-Mari & Karttunen, Teija & Svenlin, Anu-Riina (2024) Sosiaalityöntekijöiden osaaminen ja lapsen kehitystieto tilannearvioinnissa. Teoksessa Johanna Kiili & Anne-Mari Jaakola & Merja Anis & Tuuli Lamponen & Elina Stenvall (toim.) Lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityö. Helsinki: Gaudeamus, 107–121.
- Jaakola, Anne-Mari (2022) Lapsen tilanteen arvioinnin tekemisen tavat lastensuojelussa. *Janus* 30(1), 87–91.
- Jaakola, Anne-Mari (2020) Lapsen tilanteen arviointi lastensuojelun sosiaalityössä (Väitöskirja). Kuopio: Itä-Suomen yliopisto.
- Jeske, Jan & Klas, Mary Louise (2016) Adverse Childhood Experiences: Implications for Family Law Practice and the Family Court System. *Family Law Quarterly*, 50(1), 123–137.
- Kaikko, Kirsi & Friis, Leila (2013) Menetelmät lastensuojelun tukena. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 108–120.
- Kananen, Jorma (2015) Opinnäytetyön kirjoittajan opas: Näin kirjoitan opinnäytetyön tai gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kangasniemi, Mari & Utriainen, Kati & Ahonen, Sanna-Mari & Pietilä, Anna-Maija & Jääskeläinen, Petri & Liikanen, Eeva (2013) Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsennettyyn tietoon. *Hoitotiede* 2013, 25(4), 291–301.
- Kaskinen, Hannu (2023) Paras apu tulee varhain. *Lapsen maailma* 82(6), 26–29.
- Kerr-Davis, Asa & Hillman, Saul & Anderson, Katharine & Cross, Richard (2023) Introducing Routine Assessment of Adverse Childhood Experiences For Looked-After Children: The Use and Properties of the Trauma and Adverse Life Events (TALE) Screening Tool. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 16(4), 981–994.
<https://doi.org/10.1007/s40653-023-00559-5>

- Kiili, Johanna & Jaakola, Anne-Mari & Anis, Merja & Lamponen, Tuuli & Stenvall, Elina (2024) Johdanto: Lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityö 2020-luvulla. Teoksessa Johanna Kiili & Anne-Mari Jaakola & Merja Anis & Tuuli Lamponen & Elina Stenvall (toim.) Lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityö. Helsinki: Gaudeamus, 7–16.
- Kilpeläinen, Arja (2009) Luhmannin ekologinen kommunikaatio teoreettisena lähestymistapana sosiaalityössä. Teoksessa Mikko Mäntysaari & Anneli Pohjola & Tarja Pösö (toim.) Sosiaalityö ja teoria. Jyväskylä: PS-kustannus, 67-84.
- Kiteley, Robin & Stogdon, Chris (2013) Literature Reviews in Social Work. Lontoo: Sage.
- Koponen, Anne & Nissinen, Niina & Gissler, Mika & Autti-Rämö, Ilona & Kahila, Hanna & Sarkola, Taisto (2022) Adverse Childhood Experiences and Neurodevelopmental Disorders Among Youth with and Without Prenatal Substance Exposure: A longitudinal Matched Register-based Cohort Study. *Nordisk Alkohol- & Narkotikatidskrift: NAT*, 40(2), 176–198. <https://doi.org/10.1177/14550725221110190>
- Kuen Yee Tan, Grace & Symons, Martyn & Fitzpatrick, James & Connor, Sophia & Cross, Donna & Pestell, Carmela (2022) Adverse Childhood Experiences, Associated Stressors and Comorbidities in Children and Youth with Fetal Alcohol Spectrum Disorder Across the Justice and Child Protection Settings in Western Australia. *BMC pediatrics*, 22(1); 22:587. <https://doi.org/10.1186/s12887-022-03654-y>
- Larkin, Heather & Felitti, Vincent & Anda, Robert (2014) Social Work and Adverse Childhood Experiences Research: Implications for Practice and Health Policy. *Social Work in Public Health*, 29(1), 1–16. <https://doi.org/10.1080/19371918.2011.619433>.
- Lines, Lauren & Kakyo, Tracy & Anderson, Jacqueline & Sivertsen, Nina & Hunter, Sarah & Sarvandani, Mohammad (2025) Parents' Experiences of Accessing Support for Adversities that Impact Their Parenting: A Systematic Review of Qualitative Evidence. *Health & Social Care in the Community*, 2025(1), 5537011. <https://doi.org/10.1155/hsc/5537011>
- Lüscher, Kurt (1981) Urie Bronfenbrenner: sosialisaatiotutkimus. Espoo: Weilin+Göös.
- Madigan, Sheri & Deneault, Audrey-Ann & Racine, Nicole & Park, Julianna & Thiemann, Raela & Zhu, Jenney & Dimitropoulos, Gina & Williamson, Tyler & Fearon, Pasco & Cénat, Jude Mary & McDonald, Sheila & Devereux, Chloe & Neville, Ross D. (2023) Adverse Childhood Experiences: A Meta-analysis of Prevalence and Moderators Among Half a Million Adults in 206 Studies. *World Psychiatry*, 22(3): 463–471. <https://doi.org/10.1002/wps.21122>
- McGavock, Lian & Trevor, Spratt (2014) Prevalence of Adverse Childhood Experiences in a University Population: Associations with Use of Social Services. *The British Journal of Social Work*, 44(3), 657–674. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcs127>
- Mishra, Aura & Schwab-Reese, Laura & Murfee, Lauren (2019) Adverse Childhood Experiences Associated with Children's Patterns of Out of Home Placement Over Time and Subsequent Negative Outcomes During Adolescence. *Child & Youth Care Forum*, 49(2), 247–263. <https://doi.org/10.1007/s10566-019-09526-4>
- Niemelä, Pauli (2014) Systemaattinen ihmiskäsitys: ihminen järjestelmänä: rakenne(3³) ja toiminta (3x3). Tallinna: United Press Global.
- Panagou, Corinna & MacBeth, Angus (2022) Deconstructing Pathways to Resilience: A Systematic Review of Associations Between Psychosocial Mechanisms and Transdiagnostic Adult Mental Health Outcomes in the Context of Adverse Childhood Experiences. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 29(5), 1626-1654. <https://doi.org/10.1002/cpp.2732>

- Payne, Malcolm (2002) The Politics of Systems Theory Within Social Work. *Journal of Social Work: JWS*, 2(3), 269–292. <https://doi.org/10.1177/146801730200200302>
- Payne, Malcolm (2020) *Modern Social Work Theory*. Lontoo: Bloomsbury Publishing Plc.
- Petreljus, Päivi & Uutela, Anne (2020) *Systeemisen lastensuojelun toimintamallin käyttöönotto ja juurruttaminen*. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 24.
- Puroila, Anna-Maija & Karila, Kirsti (2001) Bronfenbrennerin ekologinen teoria. Teoksessa Kirsti Karila & Jarmo Kinos & Jorma Virtanen (toim.) *Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia*. Jyväskylä: PS-kustannus, 204–226.
- Raitasalo, Kirsimarja & Østergaard, Jeanette & Bastholm Andrade, Stefan (2021) Educational attainment by children with parental alcohol problems in Denmark and Finland. *Nordisk Alkohol- & Narkotikatidskrift, NAT*, 38(3), 227–242. <https://doi.org/10.1177/1455072520968343>
- Ryttilä-Manninen, Minna (2018) *Adverse Childhood Experiences, Psychopathology, and Self-Harming Behavior: A study of Finnish adolescent inpatients and their age- and gender-matched non-referred controls* (Väitöskirja). Tampere: Tampereen yliopisto.
- Sahle, Berhe & Reavley, Nicola & Li, Wenjing & Morgan, Amy & Yap, Marie Bee hui & Reupert, Andrea & Jorm, Anthony (2021) The Association Between Adverse Childhood Experiences And Common Mental Disorders And Suicidality: An Umbrella Review of Systematic Reviews and Meta-analyses. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 31(10), 1489–1499. <https://doi.org/10.1007/s00787-021-01745-2>
- Salminen, Ari (2011) Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasa: Vaasan yliopiston julkaisuja.
- Sarvela, Kati & Pelkonen, Anne (2020) ACE ja polyvagaaliteoria. Teoksessa Kati Sarvela & Elisa Auvinen (toim.) *Yhteinen kieli: traumatietoisuutta ihmisten kohtaamiseen*. Helsinki: Basam Books, 97–123.
- Smith, Brenda & Mogro-Wilson, Cristina (2006) Multi-level influences on the Practice of Inter-agency Collaboration in Child Welfare and Substance Abuse Treatment. *Children and Youth Services Review* 29(5), 545–556. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2006.06.002>
- Spratt, Trevor (2009) Identifying Families with Multiple Problems: Possible Responses from Child and Family Social Work to Current Policy Development. *The British Journal of Social Work*, 39(3), 435–450. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcm150>
- Spratt, Trevor & Devaney, John (2009) Identifying Families with Multiple Problems: Perspectives of Practitioners and Managers in Three Nations. *The British Journal of Social Work* 39(3), 418–434. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcm151>
- Spratt, Trevor (2011a) Families with Multiple Problems: Some Challenges in Identifying and Providing Services to Those Experiencing Adversities Across the Life-course. *Journal of Social Work: JSW*, 11(4), 343–357. <https://doi.org/10.1177/1468017310379256>
- THL (2025) *Lastensuojelu 2024. Tilastoraportti*. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- Toombs, Elaine & Lund, Jessie & Mushquash Christopher J. (2022) Adverse Childhood Experiences (ACEs) Are Increasing in Indigenous Populations in Canada: Now What? *Canadian Psychology = Psychologie Canadienne*, 63(4), 576–588. <https://doi.org/10.1037/cap0000331>
- Traverso-Yepe, Martha & Rourke, Leslie & Luscombe, Sandra (2017) Connecting the Dots: An Ecological Lens to Preventive Measures for Adverse Childhood

- Experiences. *Social Work in Public Health*, 32(5), 339–354.
<https://doi.org/10.1080/19371918.2017.1295897>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2023) *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023*.
- Vilka, Hanna (2023) *Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina*. Helsinki: Art House.
- Westerlund-Cook, Saija (2023) *Lapsuusajan haitallisten ja suojaavien kokemusten sekä toivon merkitys systeemisessä ja suhdeperustaisessa työotteessa. Teoksessa Johanna Matikka & Tiia Hipp (toim.) Traumainformoitu työote. Jyväskylä: PS-kustannus, 83–99*.
- White, Sue & Edwards, Rosalind & Gillies, Val & Wastell, David (2019) All the ACEs: A Chaotic Concept for Family Policy and Decision Making? *Social Policy and Society: A journal of the Social Policy Association*, 18(3), 457–466.
<https://doi.org/10.1017/S147474641900006X>
- Whittemore, Robin & Knalf, Kathleen (2005) The Integrative Review: Updated Methodology. *Journal of Advanced Nursing* 52(2), 546–553.
<https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2005.03621.x>
- Wiig, Eli & Haugland, Bente & Hals, Astrid & Myhra, Siv (2017) Substance-dependent Women Becoming Mothers: Breaking the Cycle of Adverse Childhood Experiences. *Child & Family Social Work*, 22(1), 26–35.
<https://doi.org/10.1111/cfs.12190>
- Yliruka, Laura & Tasala, Tanja (2022) *Lastensuojelun systemisen toimintamallin kansallinen tilannekuva vuonna 2021. Tutkimuksesta tiiviisti 09/2022*. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos.